

Ordre de Publicació

Per acord de la Mesa del Parlament de les Illes Balears, en reunió celebrada dia 15 de setembre del 1987, d'acord amb l'article 112.2 del Reglament d'aquesta Cambra, s'admet a tràmit el Projecte de Llei sobre Compilació del Dret Civil de Balears (R.G.E. núm. 775/87).

Els Il·lustres Srs. Diputats i els Grups Parlamentaris disposen d'un termini de quinze dies, que comptarà des del dia següent al de la seva publicació, per presentar, davant la Mesa de la Comissió d'Assumptes Institucionals i Generals esmenes al Projecte esmentat, el text del qual s'insereix a continuació.

Palma, 16 de setembre del 1987.

El President del Parlament:

Jeroni Albertí i Picornell

FRANCISCO GILET GIRART, Secretari del Consell de Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears,

CERTIFIC: Que el Consell de Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, a la sessió de dia 3 de setembre de 1987, adoptà, entre d'altres, l'Acord següent:

«U.—Aprovar el text articulat del Projecte de Llei sobre Compilació del Dret Civil de Balears.

DOS.—Remetre al Parlament de les Illes Balears el Projecte de Llei esmentat, perquè en faci la tramitació.»

I perquè consti i tenguí els efectes deguts, n'estenc la certificació present amb el V. i P. del Molt Honorable Sr. President, que firm i segell a Palma de Mallorca, a dia set de setembre de mil nou-cents vuitanta-set.

El Secretari del Consell de Govern.

V. i P.

El President.

I.—PROJECTES DE LLEI

PROJECTE DE LLEI SOBRE LA COMPILACIÓ DEL DRET CIVIL DE BALEARS

Exposició de Motius

Els principis en què s'inspirà la Constitució espanyola de finals de 1978 provocaren la inadaptació a aquesta de certes institucions pròpies del nostre Dret Civil. Per a fer-ne l'actualització, per R.D. 1007/81, de 22 de maig, s'encomanà, en plena etapa pre-autonòmica, al Consell General Interinsular la posada al dia de la Comissió de Juristes de Balears a què feia referència el R.D. 1196/77, de 23 d'abril, per a la conservació, la modificació i el desenvolupament del Dret Civil de les Illes, d'acord amb el que es preveu a l'article 149.1.8^a del text constitucional, la competència de la qual era, mentre no s'hagués aprovat l'Estatut d'Autonomia, d'elaborar els avantprojectes d'interès sobre el Dret civil foral o especial per a elevar-los al Ministeri de Justícia, després d'haver-los lliurat formalment al Consell General Interinsular. El mateix R.D., a la Disposició Transitòria Única, establia que la dita Comissió de Juristes n'acomodaria el funcionament a les previsions de l'Estatut d'Autonomia de Balears, en el moment en què aquest s'aprovàs.

Havent-se aprovat l'Estatut, per la Llei Orgànica 2/1983, de 25 de febrer, i no havent finit la Comissió de Juristes la tasca encomanada, el Consell de Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, a la sessió tinguda dia 24 de novembre del 1983, adoptà l'acord de ratificar l'encàrrec que se li havia fet pel R.D. 1007/81 esmentat d'elaborar un avantprojecte de revisió de la Compilació de Dret Civil Especial de Balears de dia 19 d'abril de 1961, a fi d'atendre la urgent necessitat d'adaptar a la Constitució certes institucions civils, sense perjudici de les modificacions tècniques que es considerassin d'interès, atesa l'experiència acumulada al llarg dels més de vint anys transcorreguts d'ençà que entrà en vigor, per fer-ne posteriorment l'elevació i el lliurament a la Comunitat Autònoma.

Orden de Publicación

Por acuerdo de la Mesa del Parlamento de las Islas Baleares, en reunión celebrada día 15 de septiembre de 1987 y de acuerdo con el artículo 112.2 del Reglamento de esta Cámara, se admite a trámite el Proyecto de Ley sobre Compilación del Derecho Civil de Baleares (N.º R.E. 775/87).

Los Ilustres Srs. Diputados y los Grupos Parlamentarios disponen de un plazo de quince días, que contará desde el día siguiente al de su publicación, para presentar ante la Mesa de la Comisión de Asuntos Institucionales y Generales, enmiendas al citado Proyecto, cuyo texto se inserta a continuación.

Palma, 16 de septiembre de 1987.

El Presidente del Parlamento:

Jerónimo Albertí Picornell

DON FRANCISCO GILET GIRART, Secretario del Consell de Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears,

CERTIFICO: Que el Consell de Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en sessió celebrada el dia 3 de setembre de 1987, adopta, entre otros el siguiente Acuerdo:

«UNO.—Aprobar el texto articulado del Proyecto de Ley sobre Compilación del Derecho Civil de Baleares.

DOS.—Remitir al Parlamento de las Islas Baleares el referido Proyecto de Ley, para su tramitación.»

Y para que conste y surta sus debidos efectos, expido la presente certificación con el V.º B.º del Molt Honorable Sr. Presidente que firmo y sello en Palma de Mallorca, a siete de septiembre de mil novecientos ochenta y siete.

El Secretario del Consell de Govern.

V.º B.º

El Presidente.

I.—PROYECTOS DE LEY

PROYECTO DE LEY SOBRE LA COMPILACION DEL DERECHO CIVIL DE BALEARES

Exposición de Motivos

Los principios en que se ha inspirado la Constitución española de finales de 1978 provocaron la inadaptación a ella de ciertas instituciones propias de nuestro Derecho civil. Para la actualización del mismo, por R.D. 1.007/81, de 22 de mayo, se encomendó, en plena etapa preautonómica, al Consejo General Interinsular la puesta al día de la Comisión de Juristas de Baleares a que hacía referencia el R.D. 1.196/77, de 23 de abril, en orden a la conservación, modificación y desarrollo del Derecho civil de las islas, de conformidad con lo prevenido en el artículo 149.1.8.º del texto constitucional, siendo su competencia, mientras no se aprobase el Estatuto de Autonomía, la elaboración de los anteproyectos de interés sobre su Derecho civil foral o especial, para su elevación al Ministerio de Justicia, previa entrega formal al Consejo General Interinsular. En su única Disposición Transitoria el propio R.D. establecía que dicha Comisión de Juristas acomodaría su funcionamiento a las previsiones del Estatuto de Autonomía de Baleares, en el momento en que éste fuera aprobado.

Aprobado que fue este Estatuto, por la Ley Orgánica 2/1983, de 25 de febrero, y sin haber terminado la Comisión de Juristas su labor, el Consejo de Gobierno de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, en sessió celebrada el dia 24 de noviembre de 1983, adoptó el acuerdo de ratificar el encargo encomendado a la repetida Comisión por el citado R.D. 1007/81 de elaboración de un anteproyecto de revisión de la Compilación de Derecho Civil Especial de Baleares de 19 de abril de 1961, para atender a la urgente necesidad de adaptación a la Constitución de ciertas instituciones civiles, sin perjuicio de las modificaciones técnicas que se consideren de interés, a la vista de la experiencia acumulada en los más de veinte años transcurridos desde su entrada en vigor, para su ulterior elevación y entrega a la Comunitat Autònoma.

A fi d'acomplir la tasca encomanada, la Comissió va haver de partir necessàriament d'una sèrie de punts previs indefugibles, com els següents: el de procurar —en frase feliç de l'Exposició de Motius de la Llei de 19 d'abril de 1961— una adaptació a «la realitat social arrelada secularment a la consciència jurídica del país», el d'atendre a la conveniència i l'arrelament de les institucions, el d'actualitzar els preceptes amb el consegüent retoc de l'articulat, el de corregir insuficiències o omissions normatives, el de reduir la regulació de determinades matèries a uns principis generals d'ampli espectre i el de tractar d'evitar al màxim dogmatismes innecessaris.

Havent finalitzat la comesa, la Comissió Compiladora de Juristes de Balears presentà al Govern de la Comunitat Autònoma una proposta de revisió de la compilació aprovada per la Llei 5/1961, de 19 d'abril, que n'ha merescut l'aprovació, per la qual cosa presenta i eleva al Parlament aquest Projecte de Llei, al qual serveix de preàmbul l'extensa i important Memòria Justificativa d'aquella, que el Govern assumeix íntegrament, del tenor literal següent:

«El primer dubte que es plantejà al si de la Comissió va ésser de determinar l'extensió de la pròpia competència. Inmediatament es posaren de manifest dues tesis. La primera, que considerava que la nostra missió s'havia de concretar únicament a la revisió i nova redacció d'aquelles normes de la nostra Compilació que haguessin entrat en pugna contra els principis bàsics de la Constitució, particularment, contra el principi d'igualtat sustentat a l'article 14. La segona, més ambiciosa i que entranyava més dificultats, que considerava que tant el text de l'article 149.1.8.ª de la Constitució com la interpretació sistemàtica del R.D. 1007/81 ens facultaven per a fer una revisió més a fons de la Compilació i, per aquesta via, a esmenar omissions o defectes que la pràctica jurídica i la doctrina havien posat de manifest reiteradament.

Havent adoptat aquesta segona posició —que, més endavant, es veuria enfortida per allò que es disposa a l'article 10.22 de l'Estatut d'Autonomia i ratificada, diguem-ho així, a l'acord del Consell de Govern, esmentat abans—, hem de precisar que la labor s'ha duit a terme pel sistema de ponències individuals sobre cada matèria que s'ha anat estudiant i examinant en profunditat en múltiples sessions; que gairebé tots els articles que es proposen han estat aprovats per unanimitat; i que tan sols en poques ocasions s'ha sol·licitat que constàs expressament algun vot en contra.

Les reformes comencen al títol o a la rúbrica de la Compilació, ja que s'ha considerat oportú de suprimir-ne el qualificatiu d'«especial», que adjectivava el nostre Dret Civil, i de parlar, simplement, de «COMPILACIÓ DEL DRET CIVIL DE BALEARS». Avui dia, després de l'entrada en vigor de la Constitució, els Drets Civils de les diferents regions o nacionalitats no suposen un Dret constituït per normes d'excepció enfront de les del Codi Civil, sinó, senzillament, un Dret diferent: són el Dret comú que té vigència prioritària a les respectives circumscripcions territorials. Així s'ha posat de relleu per la doctrina i a les Conclusions del Congrés Nacional de Jurisconsults Espanyols sobre «Els Drets Civils Territorials a la Constitució», que va tenir lloc a Saragossa a finals d'octubre del 1981.

S'ha mantingut, emperò, l'estructura del text compilat i, per tant, la subdivisió en un Títol Preliminar i tres Llibres, que contenen successivament les disposicions aplicables a Mallorca, Menorca i Eivissa i Formentera. Així mateix, s'ha de dir que s'han encaixat les modificacions a l'articulat vigent, posant esment de no afegir nous articles ni de deixar-ne cap sense contingut. Lamentablement, i per la causa que s'acaba d'invocar, ha estat impossible d'evitar que hi hagi preceptes nous d'excessiva longitud, per la qual cosa s'han subdividit en apartats numerats, per a una major claredat i una més fàcil comprensió.

Dins el TÍTOL PRELIMINAR, a l'article primer, es precisa la preferència del Dret Civil propi en relació amb el Codi Civil i amb les altres Lleis estatals, d'acord amb el que s'estableix a la Constitució i a l'Estatut d'Autonomia, i es deixen intocades, com era de rigor, aquelles normes civils que són competència exclusiva de l'Estat (article 149 de la Constitució). S'amplia el contingut del paràgraf 2n. de l'actual article 2n., en el sentit que el nostre Dret

Para cumplimentar su tarea la Comisión hubo de partir necesariamente de una serie de puntos previos insoslayables, como fueron: el de procurar —en frase feliz de la Exposición de Motivos de la Ley de 19 de abril de 1961— una adaptación a «la realidad social secularmente arraigada en la conciencia jurídica del país», el de atender a la conveniència y enraizamiento de las instituciones, el de actualizar los preceptos con el consiguiente retoque del articulado, el de corregir insuficiencias u omisiones normativas, el de reducir la regulación de determinadas materias a unos principios generales de amplio espectro y el de tratar de evitar al máximo los dogmatismos innecesarios.

Finalizada su encomienda, la Comisión Compiladora de Juristas de Baleares, presentó al Gobierno de la Comunidad Autónoma una propuesta de revisión de la Compilación aprobada por la Ley 5/1961, de 19 de abril, que ha merecido su aprobación, por lo que presenta y eleva al Parlamento este Proyecto de Ley, al que sirve de preámbulo la extensa e importante Memoria Justificativa de aquella, que el Gobierno asume en su integridad, del tenor literal siguiente:

«La primera duda que se planteó en el seno de la Comisión fue la de determinar la extensión de su propia competencia. De inmediato se pusieron de manifiesto dos tesis. La primera, que consideraba que nuestra misión debería concretarse únicamente a la revisión y nueva redacción de aquellas normas de nuestra Compilación que pugnasen contra los principios básicos de la Constitución, singularmente el principio de igualdad sustentado en su artículo 14. La segunda, más ambiciosa y que encerraba mayores dificultades, que entendía que tanto el texto del artículo 149.1.8.º de la Constitución como la interpretación sistemática del R.D. 1007/81 nos facultaban para una revisión más a fondo de la Compilación y por esta vía subsanar omisiones o defectos que la práctica jurídica y la doctrina habían puesto de manifiesto reiteradamente.

Adoptada esta segunda postura —que se vería más adelante robustecida por lo dispuesto en el artículo 10.22 del Estatuto de Autonomía y ratificada, por así decirlo, en el acuerdo del Consejo de Gobierno que se acaba de mentar— cabe precisar que la labor se ha desarrollado por el sistema de ponencias individuales sobre cada materia que se han ido estudiando y examinando en profundidad en múltiples sesiones; que casi todos los artículos que se proponen han sido aprobados por unanimidad; y que sólo en escasas ocasiones se ha solicitado que constara expresamente algún voto en contra.

Las reformas han comenzado con el título o rúbrica de la Compilación, ya que se ha considerado oportuno suprimir el calificativo de «especial» que adjectivaba a nuestro Derecho civil y hablar, simplemente, de «COMPILACION DEL DERECHO CIVIL DE BALEARES». Hoy día, tras la entrada en vigor de la Constitución, los Derechos civiles de las distintas regiones o nacionalidades no suponen un Derecho constituido por normas de excepción frente a las del Código civil, sino sencillamente un Derecho distinto: son el Derecho común de vigencia prioritaria en sus respectivas circunscripciones territoriales. Así se ha puesto de relieve por la doctrina y en las Conclusiones del Congreso Nacional de Jurisconsultos españoles sobre «Los Derechos civiles territoriales en la Constitución», celebrado en Zaragoza a finales de octubre de 1981.

Se ha mantenido, empero, la estructura del texto compilado y, por tanto, su subdivisión en un Título Preliminar y tres Libros, que contienen sucesivamente las disposiciones aplicables en Mallorca, Menorca e Ibiza y Formentera. Asimismo cabe decir que se han encajado las modificaciones en el articulado vigente, procurando no añadir nuevos artículos ni dejar alguno sin contenido. Lamentablemente, y por la causa que se acaba de invocar, ha sido imposible evitar que haya preceptos nuevos de excesiva longitud, por lo que se han subdividido en apartados numerados, para una mayor claridad y una más fácil comprensión.

Dentro del TÍTULO PRELIMINAR, en el primero de los artículos se precisa la preferencia del Derecho civil propio con respecto al Código civil y demás leyes estatales, de conformidad con lo establecido en la Constitución y el Estatuto de Autonomía, dejando a salvo, como era de rigor, aquellas normas civiles que sean de competencia exclusiva del Estado (artículo 149 de la Constitución). Se amplía el contenido del párrafo 2.º del actual artículo 2.º,

no tan sols s'ha d'interpretar, sinó que s'ha d'integrar prenent en consideració els principis que l'informen, així com les lleis, els costums, la jurisprudència i la doctrina que encarnen la tradició jurídica de cadascuna de les illes. I, per últim, es perfila que l'aplicació supletòria del Codi Civil i de les altres lleis civils estatals, per manca de lleis i de costums propis, solament pot tenir lloc quan el contingut d'aquests no topi amb els principis de l'ordenament jurídic balear. S'ha considerat innecessari reiterar que allò que disposa l'apartat 3r. del nou article 1r. no ha de tenir aplicació quant a les normes estatals civils de competència exclusiva del Govern Central.

Quant a aquest apartat 3r., s'ha d'afegir que el text de l'avantprojecte que es presenta recull a l'articulat alguns costums i que els converteix, per tant, en preceptes escrits, però que, indubtablement, hi ha fora de la normativa molts costums a Balears que, per la naturalesa que tenen i per la constant i no interrompuda aplicació, subsisteixen amb validesa i eficàcia plenes a la consciència jurídica del poble i a la realitat social quotidiana. Són, en conseqüència, plenament vigents i no es poden considerar derogats per la Disposició Final Primera d'aquest mateix avantprojecte, perquè són part de la tradició jurídica de les illes i n'integren l'ordenament jurídic, sempre que no s'oposin als principis generals d'aquest, d'acord amb aquest article 1 que així es justifica. Entre aquests costums s'han de destacar els referents a servituds —especialment la de mitgera—, arrendaments rústics i arnites, molts dels quals s'apliquen contínuament pels Tribunals de les illes.

Per una altra banda, segons l'Estatut, l'eficàcia de les normes del Dret Civil de la Comunitat Autònoma, dins els propis límits, és determinada naturalment pel territori de cadascuna de les illes de l'arxipèlag i es refereix, sens dubte, a les persones que hi resideixen habitualment, per la qual cosa aquestes han de restar alliberades, lògicament i legalment, de provar-ne el veïnatge civil balear, és a dir, el que pertoca al territori dins el qual la Comunitat Autònoma promulga les seves normes amb eficàcia jurídica plena. Per tot això, s'ha fet una nova redacció de l'article 2n. de la Compilació, el qual, a més, tot respectant el que s'estableix a l'article 7è. de l'Estatut, exceptua de l'eficàcia general territorial esmentada els casos en què, segons el Dret interregional o internacional privat, s'han d'aplicar unes altres normes. En definitiva, i en contra del que fins ara ha passat, no serà necessari de provar la regla general, sinó l'excepció.

L'aplicació del nostre Dret civil fora del seu territori s'estableix a les normes generals i no s'ha regulat perquè ultrapassa la competència d'aquesta Comissió.

EL LLIBRE I conté LES DISPOSICIONS APLICABLES A L'ILLA DE MALLORCA. Comença amb les normes relatives al règim econòmic matrimonial i el nou text manté el de *separació de béns* com a règim legal per manca de pacte (article 3.1). No podia ésser d'una altra manera, atesos l'arrelament que té en els costums mallorquins, la tradició inveterada i la general acceptació popular, com ho prova el fet que sigui insòlit l'atorgament, per part dels mallorquins, de capitols matrimonials per a pactar règims diferents. No podem oblidar tampoc que, al llarg de la nostra història, el règim de separació de béns ha estat objecte d'un perfeccionament progressiu que provocà la supressió d'institucions que avui es revelen com a injustes i obsoletes com, per exemple, la presumpció muciana i la quarta marital, totes dues eliminades pels compiladors de 1961. Són fites que demostren aquesta progressivitat l'Styl 11 de les Ordinacions de Mossèn Erill de 1344 (en virtut del qual la dona casada mallorquina podia, d'ençà d'aquella antiga època, afermar el seu marit, amb la qual cosa es deixava sense efecte la vetusta prohibició romana), així com el fet que el dot no ha tingut caràcter obligatori als nostres costums. Atès que, per una altra banda, és també innegable que el règim de separació de béns ha prestat grans serveis a la societat mallorquina, ja que ha permès el ple reconeixement de la capacitat d'obrar de la dona casada, en contraposició amb el que passava fins fa molts pocs anys a la majoria de les regions espanyoles, mantenir-lo com

en el sentido de que nuestro Derecho no sólo se interpretará, sino que se integrará tomando en consideración los principios generales que lo informan, así como las leyes, costumbres, jurisprudencia y doctrina que encarnan la tradición jurídica de cada una de las islas. Y, por último, se perfila que la aplicación supletoria del Código civil y demás leyes civiles estatales, en defecto de leyes y costumbres propias, solamente podrá tener lugar cuando su contenido no choque con los principios del Ordenamiento jurídico balear. Se ha estimado innecesario reiterar que lo dispuesto en este apartado 3.º del nuevo artículo 1.º no tendrá aplicación en orden a las normas estatales civiles de competencia exclusiva del Gobierno central.

Respecto a este apartado 3.º cabe añadir que el texto del anteproyecto que se presenta recoge en su articulado algunas costumbres convirtiéndolas, por tanto, en preceptos escritos, pero que indudablemente existen fuera de su normativa muchas costumbres en Baleares que por su naturaleza y su constancia y no interrumpida aplicación subsisten con plena validez y eficacia en la conciencia jurídica del pueblo y en la realidad social cotidiana, estando, por consiguiente, plenamente vigentes sin que puedan considerarse derogadas por la Disposición Final Primera de este propio anteproyecto, en cuanto que forman parte de la tradición jurídica de las islas e integran su Ordenamiento jurídico, siempre que no se opongan a los principios generales del mismo, de acuerdo con este artículo 1.º que se está justificando. Entre estas costumbres deben destacarse las referentes a servidumbres —especialmente la de medianería—, arrendamientos rústicos y aparcerías; muchas de ellas de continua aplicación por los Tribunales de las islas.

Por otra parte, la eficacia, según el Estatuto, dentro de los límites de la Comunidad Autónoma de las normas de su Derecho civil, viene determinada naturalmente por el territorio de cada una de las islas del Archipiélago y se refiere, sin duda, a las personas que en ellas residen habitualmente, por lo que éstas deben quedar liberadas, lógicamente y legalmente, de probar su vecindad civil balear o sea la correspondiente al territorio dentro del cual la Comunidad Autónoma promulga sus propias normas con plena eficacia jurídica. Por todo ello, se ha dado una nueva redacción al artículo 2.º de la Compilación, el cual, además, exceptúa de dicha eficacia general territorial, respetando lo establecido en el artículo 7.º del Estatuto, los casos en que, según el Derecho interregional o internacional privado, deban aplicarse otras normas. En definitiva, y en contra de lo que hasta ahora venía sucediendo, no será necesario probar la regla general, sino la excepción.

La aplicación de nuestro Derecho civil fuera de su territorio viene establecida por las normas generales y, por exceder de la competencia de esta Comisión, no se ha regulado.

EL LIBRO I contiene LAS DISPOSICIONES APLICABLES EN LA ISLA DE MALLORCA. Se inicia con las normas relativas al *régimen económico matrimonial*, manteniéndose en el nuevo texto el de *separación de bienes* como régimen legal en defecto de pacto (artículo 3.1). No podría ser de otro modo dado su arraigo en las costumbres mallorquinas, su inveterada tradición y general aceptación popular, como lo prueba el hecho de que sea insólito el otorgamiento, por parte de mallorquines, de capitulaciones matrimoniales para pactar regímenes distintos. No puede tampoco olvidarse que el régimen de separación de bienes ha sido objeto a lo largo de nuestra historia de un perfeccionamiento progresivo que causó la supresión de instituciones que hoy se revelan injustas y obsoletas como, por ejemplo, la presunción muciana y la cuarta marital, ambas eliminadas por los compiladores de 1961. Son hitos demostrativos de esta progresividad el Styl 11 de las Ordinaciones de Mossèn Erill de 1344 (en virtud del cual la mujer casada mallorquina podía, desde aquella antigua época, afianzar a su marido, dejando sin efecto la vetusta prohibición romana), así como el hecho de que la dote no haya tenido en nuestras costumbres carácter obligatorio. Como de otra parte es también innegable que el régimen de separación de bienes ha prestat grandes servicios a la sociedad mallorquina, permitiendo el pleno reconocimiento de la capacidad de obrar de la mujer casada, en contraposición con lo que ocurría hasta hace muy pocos años en la mayoría de regiones españolas, era

a règim legal supletori era una conseqüència inevitable.

Donant una passa més en la línia de progressivitat demostrada per les nostres tradicions jurídiques en aquesta matèria, s'ha introduït a la normativa projectada una sèrie de modificacions inspirades en la major protecció de la família i que, en definitiva, no són més que una conseqüència del principi fonamental de l'obligació dels cònjuges de contribuir al sosteniment de les càrregues del matrimoni.

Desenvolupant aquesta idea, s'ha jutjat procedent de regular el mode de contribuir a l'aixecament de les càrregues familiars i s'ha contemplat la possibilitat que l'autoritat judicial adopti mesures encaminades a aconseguir una major rendibilitat o utilitat del patrimoni del cònjuge que no genera recursos (article 4.1). I en aquesta mateixa línia de protecció de la família s'estableix que els actes de disposició i gravàmens dels drets, en virtut dels quals s'ocupa la vivenda que constitueix la llar familiar i els mobles d'aquesta requereixen el consentiment dels dos cònjuges i, si no el presta el cònjuge no titular, autorització judicial, tot afegint obligadament que la manifestació errònia o falsa del disponent sobre el caràcter de l'habitatge no ha de perjudicar l'adquirent de bona fe (article 4.2).

A més, i seguint el criteri sustentat per la doctrina i l'exemple del Dret comparat, s'ha recollit el principi general que el matrimoni no suposa cap impediment perquè els cònjuges puguin fer entre si tota casta de contractes i transmetre's béns i drets per qualsevol títol. Les accions rescissòries i de nul·litat per simulació suposen armes suficients perquè els creditors perjudicats per negocis jurídics fraudulents entre cònjuges en puguin obtenir la plena satisfacció de les pretensions. No obstant, en contemplació d'aquestes possibles defraudacions, s'articulen dues presumpcions «iuris tantum»: una, la de considerar gratuïta qualsevol transmissió entre cònjuges en cas d'impugnació judicial; i una altra, per al supòsit de declaració de fallida o concurs d'un dels cònjuges, que considera que els béns adquirits a títol oneros pel seu consort durant l'any anterior a la declaració o a la data a què s'estén la retroacció, ho varen ésser amb diners del fallit o concursat, excepte que els cònjuges es trobassin separats judicialment o de fet (article 4.4).

Per últim, cal destacar la modificació substancial de què ha estat objecte la controvertida presumpció de copropietat de l'article 3.3. Acceptant el criteri de la doctrina més autoritzada, se n'ha limitat el joc als béns integrants de l'aixovar domèstic i s'estableix, a més, la conseqüència que, en haver mort un dels cònjuges, aquest béns corresponen en propietat al sobrevivent sense incloure-los-hi a l'haver hereditari (article 3.3).

Els principis successoris romans, tradicionals en el Dret civil balear, varen ésser plenament acceptats, com se sap, per la Compilació de 1961 i han estat, en part, complementats al nou text que es proposa, als articles 6è. i 7è. del qual solament s'han introduït alguns retocs de matís.

El sistema successori romà derivat d'aquests principis, no tan sols resulta un sistema indubtablement lògic d'ordenar la successió per causa de mort, sinó que, malgrat els profunds canvis socials, econòmics i familiars experimentats al llarg dels temps, continua essent avui un sistema que respon degudament a les necessitats i exigències pràctiques actuals i, en conseqüència —i això és el decisiu—, funciona bé i amb normalitat a Mallorca i Menorca; i no genera, en la realització diària, problemes que en puguin aconsellar la modificació. Pot tenir defectes, però tampoc no són lliures de pecat la resta de sistemes successoris que coneixem.

Acceptades per la pràctica constant i per la llei l'essencialitat i la universalitat de la institució de l'hereu testamentari i essent plenament assumida, fins i tot socialment, la preponderància de la voluntat manifestada pel testador sobre les normes generals i abstractes reguladores de la successió «ab intestato» (article 7è.), els principis successoris romans continuen essent adequats a la manera de contemplats i de practicar la successió «mortis causa» per les persones amb veïnatge civil balear mallorquí i menorquí.

consecuencia inevitable su mantenimiento como régimen legal supletorio.

Danco un paso más en la línea de progresividad mostrada por nuestras tradiciones jurídicas en esta materia; se han introducido en la normativa proyectada una serie de modificaciones inspiradas en la mayor protección de la familia y que, en definitiva, no son más que una consecuencia del principio fundamental de la obligación de los cónyuges de contribuir al sostenimiento de las cargas del matrimonio.

Desarrollando esta idea se ha juzgado procedente regular el modo de contribuir al levantamiento de las cargas familiares, contemplándose la posibilidad de que la autoridad judicial adopte medidas encaminadas a conseguir una mayor rentabilidad o utilidad del patrimonio del cónyuge que no genere recursos (artículo 4.1). Y en esta misma línea de protección de la familia se establece que los actos de disposición y gravámenes de los derechos en cuya virtud se ocupa la vivienda constitutiva del hogar familiar y de sus muebles requerirán el consentimiento de ambos cónyuges y, de no prestarlo el cónyuge no titular, autorización judicial; con el obligado añadido de que la manifiestación errónea o falsa del disponente sobre el carácter de la vivienda no perjudicará al adquirente de buena fe (artículo 4.2).

Además, y siguiendo el criterio sustentado por la doctrina y el ejemplo del Derecho comparado, se ha recogido el principio general de que el matrimonio no supone impedimento alguno para que los cónyuges puedan celebrar entre sí toda clase de contratos y transmitirse bienes y derechos por cualquier título. Las acciones rescisorias y de nulidad por simulación suponen armas suficientes para que los acreedores perjudicados por negocios jurídicos fraudulentos entre cónyuges puedan obtener la plena satisfacción de sus pretensiones. No obstante, en contemplación de estas posibles defraudaciones, se articulan dos presunciones «iuris tantum»: una, la de considerar gratuita toda transmisión entre cónyuges en caso de impugnación judicial; y otra, para el supuesto de declaración de quiebra o concurso de uno de los cónyuges, que estima que los bienes adquiridos a título oneroso por su consorte durante el año anterior a la declaración o a la fecha a que se extienda la retroacción, lo fueron con dinero de quebrado o concursado, salvo que los cónyuges estuviesen separados, judicialmente o de hecho (artículo 4.4).

Por último, cabe destacar la modificación substancial de que ha sido objeto la controvertida presunción de copropiedad del actual artículo 3.3. Aceptando el criterio de la doctrina más autorizada se ha limitado el juego de la misma a los bienes integrantes del ajuar domèstic, estableciéndose, además, la consecuencia de que al fallecimiento de uno de los cónyuges dichos bienes corresponden en propiedad al sobreviviente sin incluirse en su haber hereditario (artículo 3.3).

Los principios sucesorios romanos, tradicionales en el Derecho civil balear, fueron plenamente aceptados, como se sabe, por la Compilación de 1961 y han sido, en parte, complementados en el nuevo texto que se propone y en cuyos artículos 6.º y 7.º sólo se han introducido leves retoques de matiz.

El sistema sucesorio romano derivado de tales principios, no sólo resulta un sistema indubtablement lògic para ordenar la sucesión por causa de muerte, sino que, a pesar de los profundos cambios sociales, económicos y familiares experimentados a través de los tiempos, continúa siendo hoy un sistema que responde debidamente a las necesidades y exigencias prácticas actuales y en consecuencia, y esto es lo decisivo, funciona bien y con normalidad en Mallorca y Menorca; i no genera, en su realització diària, problemes que pudieran aconsejar su modificación. Puede tener defectos, pero tampoco están libres de pecado los demás sistemas sucesorios conocidos.

Acceptada por la pràctica constant i per la llei l'essencialitat i universalitat de la institució de hereu testamentari i estando, incluso socialmente, plenamente asumida la preponderància de la voluntat manifestada per el testador sobre las normas generales y abstractas reguladoras de la sucesión abintestado (artículo 7.º), los principios sucesorios romanos siguen resultando adecuados a la manera de contemplar y practicar la sucesión «mortis causa» por las personas de vecindad civil balear mallorquina y menorquina.

En matèria de donacions universals (de l'article 8è, al 13è), s'han intentat d'omplir les nombroses llacunes que presentava el text de 1961 i que la doctrina, reiteradament, havia posat de relleu. El tractament de la institució s'estructura en els cinc articles esmentats, en els quals es tracten successivament els efectes de la disposició derivats de l'aspecte contractual —es precisen els supòsits excepcionals en què queda sense efecte la irrevocabilitat essencial d'aquesta figura jurídica—, els derivats del caràcter successori, la relació d'aquests amb els testaments i els codicils que hagi pogut atorgar el donant, la destinació dels béns i dels drets exclosos de la donació i del règim d'aquesta, els requisits personals i formals i, finalment, la regulació dels elements accidentals, amb especial consideració dels supòsits d'ajornament de l'eficàcia d'aquestes donacions. S'ha tingut cura especial d'evitar que la institució de què es tracta pugui provocar una espècie de mort civil anticipada del donant, raó per la qual, a més d'haver-se autoritzat àmpliament tot tipus de reserves, es confereix al donant la facultat de dispondre per acte «inter vivos» dels béns futurs, sempre que no sigui en frau de la donació.

Amb aquesta nova regulació que s'ofereix la Comissió té fundades esperances que les donacions universals recobrin l'auge que varen tenir en èpoques passades.

Sobre la base dels principis successoris a què hem alludit abans, la Secció 1.ª del Capítol III, que porta com a rúbrica «De la institució de l'hereu» i que comprèn des de l'article 14 al 24, ha estat objecte d'un detingut i profund retoc tècnic.

El caràcter universal i, en conseqüència, expansiu i excel·lent del títol d'hereu o hereus testamentaris —el qual es pot atribuir, com estableix ara expressament el paràgraf 2n. de l'article 14, encara que el testador no empra materialment la paraula hereu, sempre que resulti clara la voluntat de conferir a qui s'hagi nomenat la qualitat de successor universal— exigeix i explica les normes relatives a la institució en cosa certa contingudes a l'article 15. Precepte que resol, d'acord amb els principis bàsics del sistema adoptat, l'especial contradicció resultant de la confluència del nomenament universal, inherent al títol d'hereu, i el nomenament singular referit solament a una cosa certa, concreta.

Per una altra banda, el reiterat caràcter universal i expansiu del títol d'hereu, juntament amb el criteri «favor testamenti», exigit pel respecte a la llibertat civil i a l'autonomia de la voluntat del testador, fonamenten el principi que no es pot obrir la successió intestada, si hi ha hereu o hereus instituïts pel causant que acceptin l'herència, els quals, si és el cas, n'incrementaran la quota amb les porcions vacants causades pels hereus que no puguin o no vulguin acceptar-la i també amb les parts de què el testador no hagi disposat, generalment per error o per inadvertència. Així ho estableixen els nous articles 7 i 24. L'increment que regula aquest darrer precepte, fora del camp del dret d'acréixer normal o ordinari, sembla més lògic que es produeixi a favor de les persones instituïdes com a hereus pel testador i que han acceptat l'herència, que no a favor d'altres persones anomenades per la llei, per la via indirecta de successió intestada, a les quals el testador ni tan sols va voler nomenar en el darrer acte de voluntat.

La repetida expansió de la titularitat universal de l'hereu no tan sols es produeix a l'espai, sinó també en el temps, ja que qui és hereu ho és sempre (article 16), per la qual cosa es consideren contradictoris i no posats els termes suspensius i resolutoris, així com també la condició i el mode resolutoris, sense perjudici, per altra banda, d'acceptar plenament el joc de l'herència successiva mitjançant la substitució fideicomissària, si s'estableix expressament, la qual resulta suficient per a atendre adequadament els nomenaments successius, limitats i alternatius que vulgui ordenar el testador (de l'article 25 al 37).

A més del que acabam d'exposar, hem de destacar dins aquesta Secció les modificacions següents:

— La regulació, per primera vegada, a l'article 14, de les substitucions pupillar i exemplar d'acord amb els precedents romans. Segons aquests precedents, ambdues substitucions comporten la facultat que l'ascendent testat pel menor o incapacitat o en nom d'aquest. D'aquí que

En matèria de donacions universals (artículos 8.º a 13) se ha tratado de colmar las numerosas lagunas que presentaba el texto de 1961 y que la doctrina, reiteradamente, había puesto de relieve. El tratamiento de la institución se estructura en los cinco indicados artículos, en los cuales se van tratando, sucesivamente, los efectos de la disposición derivados de su aspecto contractual —precisándose los supuestos excepcionales en que queda sin efecto la irrevocabilidad esencial de esta figura jurídica—, los derivados de su carácter sucesorio, su relación con los testamentos y codicilos que haya podido otorgar el donante, el destino de los bienes y derechos excluidos de la donación y su régimen, los requisitos personales y formales y, finalmente, la regulación de los elementos accidentales, con especial consideración de los supuestos de aplazamiento de la eficacia de estas donaciones. Se ha tenido especial cuidado de evitar que la institución de que se trata pueda provocar una especie de muerte civil anticipada del donante, por cuya razón, además de autorizarse ampliamente todo tipo de reservas, se confiere al donante la facultad de disponer por actos inter vivos de los bienes futuros, siempre que no sea en fraude de la donación.

Con esta nueva regulación que se ofrece, la Comisión tiene fundadas esperanzas de que las donaciones universales recobren el auge que tuvieron en épocas pasadas.

Sobre la base de los principios sucesorios antes aludidos, la Sección 1.ª del Capítulo III y que lleva por rúbrica «De la institución de heredero», comprensiva de los artículos 14 a 24, ha sido objeto de un detenido y profundo retoque técnico.

El caràcter universal y, en consecuencia, expansivo y excluyente del título de heredero o herederos testamentarios —que se puede atribuir, como establece ahora expresamente el párrafo 2.º del artículo 14, aunque el testador no emplee materialmente la palabra heredero, siempre que resulte clara su voluntad de conferir al llamado la cualidad de sucesor universal— exigen y explican las normas relativas a la institución en cosa cierta contenidas en el artículo 15. Precepto que resuelve, de acuerdo con los principios básicos del sistema adoptado, la especial contradicción resultante de la confluencia del llamamiento universal, inherente al título de heredero, y el llamamiento singular referido sólo a una cosa cierta, concreta.

Por otra parte, el reiterado carácter universal y expansivo del título de heredero, junto al criterio «favor testamenti», exigido por el respeto a la libertad civil y a la autonomía de la voluntad del testador, fundamenta el principio de que no se puede abrir la sucesión intestada habiendo heredero o herederos instituidos por el causante que acepten la herencia, los cuales, en su caso, incrementarán su cuota con las porciones vacantes causadas por los herederos que no puedan o quieran aceptarla y también con las partes de que el testador no haya dispuesto, generalmente por error o inadvertencia. Así lo establecen los nuevos artículos 7 y 24. El incremento, que regula este último precepto, fuera del campo del derecho de acrecer normal u ordinario, parece más lógico que se produzca a favor de las personas instituidas herederos por el testador y que han aceptado la herencia, que a favor de otras personas llamadas por la ley, por la vía indirecta de la sucesión intestada, a las que el testador, ni siquiera quiso nombrar en su acto de última voluntad.

La repetida expansión de la titularidad universal del heredero no sólo se produce en el espacio, sino también en el tiempo, ya que el que es heredero lo es siempre (artículo 16), por lo que se consideran contradictorios y no puestos los términos suspensivos y resolutorios, así como también la condición y el modo resolutorios, sin perjuicio, por otra parte, de aceptarse plenamente el juego de la herencia sucesiva mediante la sustitución fideicomisaria, si se establece expresamente, la cual resulta suficiente para atender adecuadamente a los llamamientos sucesivos, limitados y alternativos que quiera ordenar el testador (artículos 25 a 37).

Además de lo que se acabó de exponer, cabe destacar dentro de esta Sección las siguientes modificaciones:

— La regulación, por primera vez, en el artículo 14 de las substituciones pupillar y exemplar de acuerdo con los precedentes romanos. Según estos precedentes ambas substituciones implican la facultad de testar el ascendiente por y en nombre del menor o incapacitado. De ahí

els ascendents poden, en el propi testament, nomenar els hereus dels seus descendents, amb la qual cosa és possible d'evitar, a més, que els menors o majors incapacitats substituïts hagin de morir necessàriament intestats. El cas de concurrència de diverses substitucions respecte d'un mateix descendent també es regula expressament.

— La conversió automàtica en codicil del testament ineficaz (article 17) enfront del criteri fins ara vigent en què aquesta conversió solament s'obtenia a través d'una clàusula expressa, transformada a la pràctica en clàusula d'estil que no mancava gairebé mai als testaments notariais. Amb aquesta reforma es dona relleu al respecte a la voluntat manifestada del causant, la qual ha de prevaler tant com sigui possible. També per respecte a la voluntat del causant, en aquest cas presunta, s'exceptua de conversió formal el testament declarat nul per preferència no intencional de legitimaris.

— Quant a la institució de l'hereu distribuïdor, tan peculiar del Dret balear, s'han seguit les línies generals marcades per la Compilació de 1961, encara que s'ha considerat convenient de formular de bell nou tots els preceptes que la regulaven, en un intent d'aconseguir una eficàcia major.

S'estableix ara expressament a l'article 18, que l'encàrrec encomanat pel testador comprèn, d'acord amb l'abundosa jurisprudència, tant el fideïcomís de distribució com el d'elecció. S'accepta que les legítimes es puguin pagar en diners; sempre que el testador no ho hagués prohibit i ho hagués disposat així el distribuïdor, la qual cosa probablement donarà més actualitat, flexibilitat i eficàcia pràctica a aquesta interessant institució.

A l'article 19 es disposa que el distribuïdor, en fer l'assignació, distribució o elecció, ha de manifestar expressament que fa ús d'aquesta facultat, la qual sempre ha d'exercir personalment, si bé en pot encomanar l'execució material a una altra persona.

I es dicten, a fi de no davallar ja a més detalls, a l'article 20, normes més adequades que no al text anterior per a precisar els destinataris del cabdal relict en el cas que el distribuïdor deixi d'efectuar, per qualsevol causa, la distribució o elecció.

Les novetats que ofereix aquest avantprojecte quant a les substitucions fideïcomissàries (de l'article 25 al 37) són escasses. La motivació d'aquestes és l'afany de perfeccionar l'expressió més que no el desig de dur a terme alteracions substantives o de fons, excepció feta, no obstant, de la necessitat d'adaptar la Compilació al principi constitucional de no discriminació en matèria de filiació.

Precisament per aquesta raó s'ha introduït un segon paràgraf a l'article 28 a fi d'equiparar, per via de regla general, els fills matrimonials amb els no matrimonials i amb els adoptius plens.

Pel que fa als perfeccionaments tècnics, mereixen destacar-se les variants següents:

— La supressió, a l'article 27, del qualificatiu «condicional», la qual cosa s'ha fet amb el propòsit d'esvair equívocs, en tenir present que en Dret successori el «certus an incertus quando», element bàsic de la substitució fideïcomissària, té tradicionalment el tractament de condició —tal com es recull al paràgraf 2n. del nou article 16—, per la qual cosa ha semblat aconsellable la supressió al·ludida, que, per cert, no ignoraven els antics projectes d'Apèndix.

— L'eliminació de les paraules «la crida» que, referides a la quarta trebellànica, figuren a l'article 29 actual, i que donen idea d'una inseguretat inadmissible en l'apel·latiu de la institució.

— I la inclusió al nou article 30 de tres paràgrafs encaminats a posar de relleu que, tret de la manifestació de voluntat en contra del fideïcomitent o de substitucions recíproques entre fills i descendents d'aquest, el fiduciari ha de formalitzar inventari i prestar garantia de restitució dels béns fideïcomesos. D'aquesta manera s'omple un buit propens a incertituds i susceptible de provocar perjudicis greus.

Es manté, com era de rigor, la institució de la quarta falcidia (de l'article 38 al 40), perquè constitueix una conseqüència necessària del principi d'essencialitat de la institució d'hereu, informador, com ja s'ha dit, del Dret successori mallorquí i menorquí. En aquest sentit, s'han

que los ascendientes puedan, en su propio testamento, nombrar los herederos de sus descendientes, con lo que es posible evitar, además, que los menores o mayores incapacitados sustituidos hayan de fallecer necesariamente intestados. El caso de concurrència de varias sustituciones respecto a un mismo descendiente, también se regula expresamente.

— La automática conversión en codicilo del testamento ineficaz (artículo 17), frente al criterio hasta ahora vigente en que esta conversión sólo se obtenía a través de una cláusula expresa, transformada en la práctica en cláusula de estilo que no faltaba casi nunca en los testamentos notariales. Con esta reforma se realiza el respeto a la voluntad manifestada del causante, la que debe prevalecer en todo lo posible. También por respeto a la voluntad del causante, en este caso presunta, se exceptúa de conversión formal el testamento declarado nulo por preferencia no intencional de legitimarios.

— En cuanto a la institución del heredero distribuïdor, tan peculiar del Derecho balear, se han seguido las líneas generales marcadas por la Compilación de 1961, aunque se ha considerado conveniente formular de nuevo todos los preceptos que la regulaban, en un intento de lograr una mayor eficacia.

Se establece ahora expresamente en el artículo 18, que el encargo encomendado por el testador comprende, de acuerdo con abundante jurisprudencia, tanto el fideicomiso de distribución como el de elección. Se acepta que las legítimas puedan ser pagadas en dinero, siempre que el testador no lo hubiese prohibido y así lo dispusiese el distribuïdor; lo cual dará, probablemente, más actualidad, flexibilidad y eficacia práctica a esta interesante institución.

Se dispone, en el artículo 19, que el distribuïdor al hacer la asignación, distribución o elección ha de manifestar expresamente que usa de dicha facultad, la que siempre ha de ejercitar personalmente, si bien podrá encomendar su ejecución material a otra persona.

Y se dictan, para no descender ya a mayores detalles, en el artículo 20 normas más adecuadas que en el texto anterior para precisar los destinatarios del caudal relict en el caso de que el distribuïdor dejase de efectuar, por cualquier causa, la distribución o elección.

Las novedades que ofrece este anteproyecto en punto a las sustituciones fideicomisarias (artículos 25 a 37) son escasas. Su motivación radica en el afán de perfeccionamiento en la expresión más que en el deseo de llevar a cabo alteraciones sustantivas o de fondo, excepción hecha, sin embargo, de la necesidad de adaptar la Compilación al principio constitucional de no discriminación en materia de filiació.

Precisamente por esta razón, se ha introducido un segundo párrafo en el artículo 28 a fin de equiparar, por vía de regla general, los hijos matrimoniales con los no matrimoniales y con los adoptivos plenos.

Por lo que atañe a los perfeccionamientos técnicos, merecen destacarse las siguientes variantes:

— La supresión en el artículo 27 del calificativo «condicional», lo que se ha hecho con el propósito de desvanecer equívocos, al tener presente que en Derecho sucesorio el «certus an incertus quando», elemento básico de la sustitución fideicomisaria, tiene tradicionalmente el tratamiento de condición —tal y como se recoge en el párrafo 2.º del nuevo artículo 16—, por lo que ha parecido aconsejable la supresión aludida, que no ignoraban, por cierto, los antiguos proyectos de Apèndix.

— La eliminació de las palabras «la llamada» que, referidas a la cuarta trebellànica, figuren en el artículo 29 actual, dando idea de una inadmissible inseguridad en el apelativo de la institució.

— Y la inclusió en el nuevo artículo 30 de tres párrafos encaminados a poner de relieve que, salvo la manifestación de voluntad en contrario del fideicomitent o de sustituciones recíprocas entre hijos y descendientes del mismo, el fiduciario tendrá que formalizar inventario y prestar garantía de restitució de los bienes fideïcomitados. De esta manera se llena un vacío propenso a incertidumbres y susceptibles de provocar graves perjuicios.

Se mantiene, cual era de rigor, la institució de la cuarta falcidia (artículos 38 a 40), por constituir una consecuencia necesaria del principio de esencialidad de la institució de heredero, informador, como ya se ha dicho, del Derecho sucesorio mallorquí y menorquí. En este

respectat les línies generals de la institució i s'hi han introduït, a més de retocs tècnics, algunes normes procedents del Dret romà, vigents sens dubte com a integrants de la tradició jurídica en la matèria, però que, atesa la importància que tenen, s'ha considerat convenient que passin a l'articulat de la Compilació per a una major claredat i un coneixement més fàcil. Aquestes són les que fan referència als pre-llegats, als llegats que no han de ser objecte de reducció i al càlcul de la quarta falcidia en el cas que hi hagi diversos hereus.

Són especialment importants les modificacions que s'introdueixen en el sistema legitimari (de l'article 41 al 51). Reforma absolutament imprescindible, no tan sols per a acomodar la regulació d'aquesta matèria a la normativa constitucional, sinó també per la necessitat d'esmenar deficiències, contradiccions i, fins i tot, errors als articles que es modifiquen. A això que hem dit, s'hi ha d'afegir, a més, la conveniència d'omplir llacunes legals —especialment en una institució tan característica del nostre Dret com és la definició— i de recollir, tant com sigui possible, les orientacions i tendències, legals i doctrinals, actuals, amb la qual cosa es dona sortida i solució a les demandes i als problemes d'una societat amb organització socio-econòmica diferent a la que contemplava la Compilació de 1961. Realitat que impulsà algun membre de la Comissió a proposar la supressió de totes les legítimes o a mantenir-ne, com a màxim, la del cònyuge vidu.

Aspectes destacables de la modificació i, per tant, de la nova regulació, són els que contenen les pàgines següents.

Pel que fa a les *personas que acrediten legitima*, si bé es mantenen sense variació les que fins ara ostentaven aquest dret —descendents, ascendents i cònyuge vidu—, s'ha fet desaparèixer la distinció entre *parentiu matrimonial* i *extramatrimonial*; es regula la situació dels fills adoptius, tot distingint segons que l'adopció sigui plena o simple, en harmonia amb les tendències actuals i amb respecte absolut als precedents romans. D'acord amb aquests, en l'adopció simple no es reconeix legitima ni als fills ni als pares adoptants.

Tractant-se d'una adopció plena, es conserva a l'article 44 la mateixa solució que els legisladors de 1961 donaren al problema de les relacions entre els adoptats plenament i els seus pares per naturalesa, en el sentit d'excloure'ls reciprocament com a legitimaris, tret del supòsit —seguit per les legislacions més modernes— que un consort adopti plenament el fill per naturalesa de l'altre. Finalment, es fa desaparèixer l'estrany dret de representació a favor de la línia ascendent i es restableix el principi clàssic que el parent més pròxim en grau exclou els dels graus més remots.

En matèria de *quotas legitimarias*, a l'article 42, no es modifica la dels descendents (una tercera part o la meitat de l'haber hereditari, segons el nombre). Es redueix la legitima dels ascendents a una quarta part d'aquest haver (article 43), amb la qual cosa es facilita la llibertat dispositiva del testador i es possibilita l'augment dels drets del cònyuge vidu. Aquesta darrera millora s'ha preconitzat per unanimitat, ja que s'ha considerat que és la solució desitjada per quasi la totalitat dels testadors i perquè és la resposta adequada a la nova realitat social, econòmica i familiar. També, i respecte dels drets del cònyuge vidu, s'ha suprimit la limitació derivada de la Lex Hac Edictali (anterior article 53), supressió recomanada per raons d'estricta justícia, discordança amb l'actual consciència social i possible inconstitucionalitat.

La preterició i el desheretament no es contemplaven a la regulació objecte de reforma. Això era particularment greu en el nostre Dret successori que gira a l'entorn dels dos principis bàsics ja enumerats que no són al Dret supletori: la necessitat de la institució d'hereu per a la validesa del testament i la incompatibilitat de la successió testada i la intestada. L'aplicació d'aquests dos produïa problemes greus que obligaven, en la majoria de casos, a una complicada interpretació, sense seguretat raonable en les solucions, a fi de tractar de respectar tant com fos possible la voluntat del testador. A fi de superar aquesta problemàtica es regulen els efectes i les conseqüències del desheretament injust i de la preterició, distingint segons que aquesta sigui errò-

sentido se han respetado las líneas generales de la institución, introduciéndose, amén de retoques técnicos, ciertas normas procedentes del Derecho romano, vigentes sin duda como integrantes de la tradición jurídica en la materia; pero que, dada su importancia, se ha considerado conveniente pasen al articulado de la Compilación para una mayor claridad y más fácil conocimiento. Tales son las que hacen referencia a los prelegados; a los legados que no deben ser objeto de reducción y al cálculo de la cuarta falcidia en caso de existir varios herederos.

Especialmente importantes son las modificaciones que se introducen en el sistema legitimario (artículos 41 al 51). Reforma, absolutamente imprescindible, no sólo para acomodar la regulación de esta materia a la normativa constitucional, sino también por la necesidad de subsanar deficiencias, contradicciones e, incluso, errores en los artículos que se modifican. A lo dicho cabe añadir, además, la conveniencia de colmar lagunas legales —especialmente en una institución tan característica de nuestro Derecho como es la definición— y de recoger, en la medida de lo posible las orientaciones y tendencias, legales y doctrinales, actuales, dando así cauce y solución a las demandas y problemas de una sociedad con organización socio-económica diferente a la que contemplaba la Compilación de 1961. Realidad que impulsó a algún miembro de la Comisión a proponer la supresión de todas las legítimas o el mantener, a lo sumo, la del cónyuge viudo.

Aspectos destacables de la modificación y, por tanto, de la nueva regulación, son los que se contienen en las páginas siguientes.

En orden a las *personas que acreditan legitima*, si bien se mantienen sin variación las que hasta ahora ostentaban este derecho —descendientes, ascendientes y cónyuge viudo—, se ha hecho desaparecer la distinción entre *parentesco matrimonial* y *extramatrimonial*; se regula la situación de los hijos adoptivos, distinguiendo según que la adopción sea plena o simple, en armonía con las actuales tendencias y con absoluto respeto a los precedentes romanos. De acuerdo con ellos, en la adopción simple no se reconoce legitima a los hijos ni a los padres adoptantes.

Tratándose de adopción plena, se conserva en el artículo 44 la misma solución dada por los legisladores de 1961 al problema de las relaciones entre los adoptados plenamente y sus padres por naturaleza, en el sentido de excluirlos recíprocamente como legitimarios, salvo el supuesto —seguido por las más modernas legislaciones— de que un consorte adopte plenamente al hijo por naturaleza del otro. Finalmente se hace desaparecer el extraño derecho de representación a favor de la línea ascendente, restableciéndose el principio clásico de que el pariente más próximo en grado excluye a los de grados más remotos.

En materia de *quotas legitimarias*, en el artículo 42 no se modifica la de los descendientes (una tercera parte o la mitad del haber hereditario, según su número). Se reduce la legitima de los ascendientes a una cuarta parte de dicho haber (artículo 43), facilitando así la libertad dispositiva del testador y posibilitando el aumento de los derechos del cónyuge viudo. Esta última mejora ha sido preconizada por unanimidad, por estimarse que es la solución deseada por la casi totalidad de los testadores y ser la respuesta adecuada a la nueva realidad social, económica y familiar. También, y con respecto a los derechos del cónyuge viudo, se ha suprimido la limitación derivada de la Lex Hac Edictali (anterior artículo 53); supresión recomendada por razones de estricta justicia, discordanza con la actual conciencia social y posible inconstitucionalidad.

La preterición y la desheredación no estaban contempladas en la regulación que se reforma. Ello era particularmente grave en nuestro Derecho sucesorio que gira en torno a los dos principios básicos ya enumerados que no existen en el Derecho supletorio: la necesidad de la institución de heredero para la validez del testamento y la incompatibilidad de la sucesión testada y la intestada. La aplicación de ambos producía graves problemas que obligaban, en el mayor de los casos, a una complicada interpretación, sin razonable seguridad en las soluciones, para tratar de respetar en lo posible la voluntad del testador. Para superar esta problemática se regulan los efectos y las consecuencias de la desheredación injusta y de la preterición, distinguiendo según ésta sea errónea o

nia o intencional (article 46). Es dona solució, així mateix, en aquest precepte al problema que planteja al testador la premoriència d'un legitimari descendent, si no té designat substitut.

En el nou article 47 es mantenen les accions que corresponen als legitimaris i se n'elimina la precisió que «aquestes els són atribuïdes en virtut de la qualitat d'hereu», com estableix la regulació actual, la qual cosa suposa un error evident ja que els legitimaris són titulars de determinades accions pel mer fet d'esser-ho, siguin o no hereus. Es determina de manera omnicomprendiva el títol pel qual es pot atribuir la llegítima i se'n regula el càlcul amb tota precisió, amb la qual cosa s'omple una llacuna legal i s'eliminen dubtes respecte del significat de l'actual paràgraf 1r. de l'article 41. La computació legitimària és, així mateix, objecte de detallada i correcta disciplina.

A destacar també les regles de l'article 48 respecte de la naturalesa de la llegítima i dels béns adequats per a fer-ne el pagament. La naturalesa resta fixada com a una «pars bonorum»; d'aquesta manera es respecten els precedents legals i se superen els dubtes que, per les contradiccions que tenia, plantejava la regulació vigent quan es referia a les llegítimes com a part de l'herència i que llavors feia un desenvolupament normatiu de signe contrari a aqueixa afirmació. Es dicten regles per a la valoració dels béns, a realitzar en el moment de pagament de la llegítima, conseqüència necessària de la naturalesa que es predica per a aquesta. Finalment, se supera la rigidesa de l'actual reglamentació en el punt concret dels béns adequats per al pagament i la liquidació de la llegítima i se'n possibilita, en determinats supòsits, el pagament en metàl·lic. Aquesta solució, ja apuntada al Projecte d'Apèndix de 1920, és desitjada per molts de testadors i d'hereus i es considera que contribuirà a la conservació del patrimoni familiar i que evitarà l'atomització que la vigent normativa comportava. Per als supòsits de pagament en metàl·lic, s'estableixen les mesures adequades per a la defensa i protecció dels drets dels legitimaris.

Una institució que clamava a crits una reforma en profunditat era la *definició*, tan arrelada en el nostre Dret i, tanmateix, pràcticament orfena de regulació. En els projectats articles 50 i 51, se'n precisen el concepte, la naturalesa, els requisits (personals, reals i formals), i, molt especialment, els efectes. Igual com en matèria de donacions universals, s'espera que la nova normativa ajudarà a revitalitzar aquesta institució secular que pot ésser el marc adequat per a la solució de múltiples problemes familiars.

A l'article 52 es proposa una reforma encaminada a la simplificació de formalitats als *testaments notariales*, com és ara: reducció del nombre de testimonis instrumentals a dos, supressió dels judicis de capacitat i identitat i possibilitat que ho siguin els empleats del notari. D'aquesta manera la Comissió es fa ressò de les modernes tendències doctrinals i legislatives.

La tesi de la vigència a Mallorca del Codi Civil en matèria de *successió ab intestato*, havent superat l'intent de tornar a introduir el Dret romà justinià pel Projecte de 1949, és evident i no s'ha considerat convenient de canviar de criteri, tenint en compte l'arrelament de la solució jurisprudencial i els quasi vint-i-cinc anys d'aplicació de la Compilació. En aquest sentit l'article 53 projectat fa seu l'ordre successori intestat establert al Codi Civil esmentat i, atès que —com es determina a la Disposició Final Segona reformada— les remissions que fa aquesta Compilació a les disposicions del Codi es consideren fetes a la redacció actual, aquesta Comissió no ha fet més que incorporar al nostre Dret les normes de la Llei 11/1981, de 13 de maig, modificadora del Codi Civil, entre d'altres, en aquest punt. Això suposa la preferència del cònjuge vidu a tots els col·laterals. Culmina així una reforma successòria que es caracteritza pel augment substancial dels drets del consort «superstite», molt d'acord amb el nou concepte de família.

El Títol III (de l'article 54 al 63), relatiu als *drets reals*, veu modificada la major part de preceptes, dels quals, no obstant, es respecten, per una banda, l'article 54 (relatiu a l'estatge) i, per una altra, els articles 59 i 61 (aplicables als censals). El primer, perquè el caràcter descriptiu convé al contingut consuetudinari del dret

intencional (artículo 46). Se da solución, asimismo, en dicho precepto al problema que plantea la premoriencia de un legitimario descendiente al testador sin tener designado sustituto.

En el nuevo artículo 47 se mantienen las acciones que corresponden a los legitimarios, eliminando la precisión de que «las mismas les son atribuidas por su cualidad de heredero», como establece la actual regulación, lo que supone un error evidente ya que los legitimarios son titulares de determinadas acciones por el mero hecho de serlo, sean o no herederos. Se determina, de forma omnicomprendiva, el título por el que se puede ser atribuida la legítima, y su cálculo es regulado con toda precisión, con lo cual se llena una laguna legal y se eliminan dudas acerca del significado del actual párrafo 1.º del artículo 41. La computación legitimaria es, asimismo, objeto de detallada y correcta disciplina.

A destacar también las reglas del artículo 48 en orden a la naturaleza de la legítima, y bienes adecuados para su pago. La naturaleza queda fijada como una «pars bonorum»; de esta manera se respetan los precedentes legales y se superan las dudas que, por sus contradicciones, planteaba la regulación vigente cuando se refería a las legítimas como parte de la herencia y luego hacía un desarrollo normativo de signo contrario a esa afirmación. Se dictan reglas para la valoración de los bienes, a realizar en el momento de pago de la legítima, consecuencia necesaria de la naturaleza que para la misma se predica. Finalmente, se supera la rigidez de la actual reglamentación en el punto concreto de los bienes adecuados para el pago y liquidación de la legítima, possibilitando, en determinados supuestos, su pago en metálico. Esta solución, ya apuntada en el Proyecto de Apéndice de 1920, es deseada por muchos testadores y herederos y se estima contribuirá a la conservación del patrimonio familiar, evitando la atomización que la vigente normativa comportaba. Para los supuestos de pago en metálico, se establecen las medidas adecuadas para la defensa y protección de los derechos de los legitimarios.

Una institución que clamaba a voces una reforma en profundidad era la *definición*, de tanta raigambre en nuestro Derecho y, sin embargo, prácticamente huérfana de regulación. En los proyectados artículos 50 y 51 se precisa su concepto, naturaleza, requisitos (personales, reales y formales) y muy especialmente, sus efectos. Al igual que en materia de donaciones universales, se espera que la nueva normativa ayudará a revitalizar esta secular institución que puede ser el cauce adecuado para la solución de múltiples problemas familiares.

En el artículo 52 se postula una reforma encaminada a la simplificación de formalidades en los *testamentos notariales*, a saber: reducción del número de testigos instrumentales a dos, supresión de sus juicios de capacidad e identidad, y posibilidad de que lo sean los empleados del Notario. De esta manera la Comisión se hace eco de las modernas tendencias doctrinales y legislativas.

La tesis de la vigencia en Mallorca del Código civil en materia de *sucesión abintestado*, superado el intento de reintroducir el Derecho romano justiniano por el Proyecto de 1949, es evidente y no se ha considerado conveniente cambiar de criterio, habida cuenta del arraigo de la solución jurisprudencial y los casi veinticinco años de aplicación de la Compilación. En este sentido el artículo 53 proyectado hace suyo el orden sucesorio intestado establecido en el citado Código civil y dado que —como se determina en la Disposición Final Segunda reformada— las remisiones que hace esta Compilación a las disposiciones del Código se entienden hechas en su redacción actual, esta Comisión no ha hecho más que incorporar a nuestro Derecho las normas de la Ley 11/1981, de 13 de mayo, modificativa del Código civil, entre otros, en este punto. Ello supone la preferencia del cónyuge viudo a todos los colaterales. Culmina así una reforma sucesoria que cabe caracterizar por el aumento sustancial de los derechos del consorte superstite, muy de acuerdo con el nuevo concepto de familia.

El Título III (artículos 54 a 63), relativo a los *derechos reales*, ve modificada la mayor parte de sus preceptos, de los que, no obstante, se respetan, por una parte, el artículo 54 (relativo al «estatge») y, por otra, los artículos 59 y 61 (aplicables a los censos). El primero, por cuanto su carácter descriptivo conviene al contenido consuetudinario del derecho de que se trata, sin cerrar el

de què es tracta, sense tancar el pas —per la via de remissió al dret d'estatge del Codi Civil— a l'autonomia de la voluntat expressada al títol constitutiu. Els altres dos perquè, recollint la tradició plasmada en els Projectes d'Apèndix successius, no necessiten reforma en la mesura que responen a les exigències de la regulació dels censals i de l'alou. Regulació que, per l'anacronisme evident d'aquests drets, no sembla oportú de completar sinó, simplement, de matisar o d'aclarir en allò que sigui estrictament necessari, tot esperant una possible futura llei del nostre Parlament, a la qual s'hauran de ponderar, en qualsevol cas, les exigències constitucionals d'igualtat, justícia i respecte a la propietat privada.

La resta de l'article ha sofert modificacions —qualificades, unes, de simples retocs tècnics, i altres, de substancials— exigides totes elles per l'opinió explícitament reiterada dels juristes mallorquins, més que no per l'adaptació obligada de la Compilació a la Constitució.

Al grup dels *retocs tècnics* s'inclouen no tan sols les rectificacions gramaticals del paràgraf 1r. de l'article 55 i de l'article 56, sinó també les innovacions que, per raó de la identitat essencial de l'alou i el censal emfitèutic (particularment, si el censalista té dret de lluisse) s'introdueixen al paràgraf 2n. de l'article 155 esmentat, amb la qual cosa s'omplen les lacunes del text anterior, que únicament feia referència a la redempció de l'alou i n'oblidava qualsevol altre aspecte del règim jurídic. Encaiuen també en aquest grup les modificacions de l'article 57, que deixa de ser contradictori i incompatible amb el nou i ja reformat article 63, pel que fa a la determinació de la quantia del capital de redempció de censals i alous, respectivament.

Al capítol de les *reformes substancials*, s'ha de dir que aquesta Comissió, a la sessió de dia 20 de març de 1984, havia aprovat una nova redacció de l'article 63, en el sentit d'excloure el valor dels milloraments o edificacions realitzats a la finca amb posterioritat a la data del títol constitutiu en la fixació de la base per a la redempció dels alous. Atès que, per la Llei 3/1985, d'onze d'abril (B.O.C.I.B. núm. 13, de 10 de maig, i B.O.E. núm. 14, de 10 de juliol següent) una reforma de sentit similar ja va ésser aprovada pel Ple del nostre Parlament, solament ens resta de congratular-nos per la coincidència de criteri, ja que ens hem fet nostres les raons que s'invoquen al preàmbul d'aquesta Llei.

Dins aquest mateix tipus de reformes substancials, s'han d'inventariar, a més, les dels articles 55 i 60. La del primer, perquè *exclou, en matèria de censals, alous i d'altres drets de naturalesa anàloga, l'aplicació dels drets de tempteig i retracte* previnguts als articles 1636 al 1642 del Codi Civil, perquè s'entén que no integren l'essència de les institucions de què es tracta i que, així, es completa i es reforça la reforma, ja vigent, de l'article 63. I la del segon, perquè proclama, per als censals i les pensions d'aquests i per a l'alou, *l'universal principi de la prescriptibilitat*.

Amb aquestes propostes consideram que hem donat curs a l'opinió unànime dels juristes i que hem convertit en realitat el sentiment majoritari de la societat mallorquina. Opinió i sentiment que provoquen, com a corollari, la modificació de l'article 62 (del qual se suprimeix, per obvi, l'actual paràgraf 3r.) i la bilateralització de l'article 58, quant a «firma» del pagament de les pensions.

Del Llibre II, que conté les DISPOSICIONS APLICABLES A L'ILLA DE MENORCA, se n'ha perfeccionat la redacció dels dos únics articles.

De l'article 64 s'ha eliminat l'exigència, tan fora de lloc, que el cultivador ha de ser «cap de família» i s'ha precisat que el cultivador és qui assumeix la gestió dels interessos dels familiars que hi conviuen, tot suprimint-ne la inexacta terminologia jurídica del precepte anterior, que parlava de «representació».

I de l'article 65 s'ha esmentat l'error que contenia la redacció primitiva, que exclouia l'aplicació a Menorca del principi d'incompatibilitat entre la successió testada i la intestada. Atès que aquest principi és un factor comú de la temàtica hereditària de l'arxipèlag balear —tal com s'ha encarregat de posar de relleu la doctrina— això ha estat el motiu que ha portat la Comissió a modificar el precepte de què es tracta, tot precisant que la no aplicabilitat dels articles 6è. i 7è. solament fa referència a la donació universal, ja que, com se sap, a Menorca no

paso —por la vía de remisión al derecho de habitación del Código civil— a la autonomía de la voluntad expresada en el título constitutivo. Los otros dos, porque, recogiendo la tradición plasmada en los sucesivos Proyectos de Apéndice, no necesitan de reforma en la medida que responden a las exigencias de la regulación de los censos y el alodio. Regulación que, por el evidente anacronismo de estos derechos, no parece oportuno completar sino, simplemente, matizar o aclarar en lo estrictamente necesario, en espera de una posible futura ley de nuestro Parlamento, en la que se deberán ponderar, en cualquier caso, las exigencias constitucionales de igualdad, justicia y respeto a la propiedad privada.

El resto del artículo ha sufrido modificaciones —calificables, unas, de meros retoques técnicos y, otras, de substanciales— exigidas todas ellas, más que por la obligada adaptación de la Compilación a la Constitución, por la opinión explícitamente reiterada de los juristas mallorquines.

En el grupo de los *retosques tècnics* caben no sólo las rectificaciones gramaticales del párrafo 1.º del artículo 55 y del artículo 56, sino también las innovaciones que, en razón de la esencial identidad del alodio y el censo emfitéutico (particularmente cuando el censalista tiene derecho de laudemio), se introducen en el párrafo 2.º del citado artículo 55, colmando las lagunas del anterior texto, que únicamente hacía referencia a la redención del alodio olvidando cualquier otro aspecto de su régimen jurídico. Encajan también en este grupo las modificaciones del artículo 57, que deja de ser contradictorio e incompatible con el nuevo y ya reformado artículo 63, en orden a la determinación de la cuantía del capital de redención de censos y alodios, respectivamente.

En el capítulo de las *reformas substancials* es de decir que esta Comisión, en su sesión del 20 de marzo de 1984, había aprobado una nueva redacción del artículo 63 excluyendo el valor de las mejoras o edificaciones realizadas en la finca con posterioridad a la fecha del título constitutivo en la fijación de la base para la redención de los alodios. Toda vez que por la ley 3/1985, de 11 de abril (B.O.I.B. n.º 13 del 10 de mayo y B.O.E. n.º 164 del 10 de julio siguiente) una reforma de sentido similar ya ha sido aprobada por el Pleno de nuestro Parlamento, sólo nos resta congratularnos por la coincidencia de criterio, haciendo nuestras las razones que en el preámbulo de dicha ley se invocan.

Dentro de este mismo tipo de reformas substanciales hay que inventariar, además, las de los artículos 55 y 60. La del primero, en cuanto *excluye en materia de censos, alodios y demás derechos de naturaleza análoga la aplicación de los derechos de tanteo y retracto* prevenidos en los artículos 1636 a 1642 del Código civil, por entenderse que no integran la esencia de las instituciones de que se trata y que de esta manera se completa y refuerza la reforma, ya vigente, del artículo 63. Y la del segundo, porque proclama, para los censos y sus pensiones y para el alodio, *el universal principio de la prescriptibilidad*.

Con estas propuestas consideramos haber dado curso a la opinión unánime de los juristas y haber convertido en realidad el sentir mayoritario de la sociedad mallorquina. Opinión y sentir que provocan, como corollario, la modificación del artículo 62 (del que se suprime, por obvio, el actual párrafo 3.º) y la bilateralización del artículo 58, en punto a «firma» del pago de las pensiones.

El Libro II, que contiene las DISPOSICIONES APLICABLES EN LA ISLA DE MENORCA, ha visto perfeccionada la redacción de sus dos únicos artículos.

En el artículo 64 se ha eliminado la trasnochada exigencia de que el cultivador sea «cabeza de familia» y precisado que el cultivador es el que asume la gestión de los intereses de los familiares que con él conviven, suprimiendo la inexacta terminología jurídica del anterior precepto, que hablaba de «representación».

Y en el artículo 65 se ha subsanado el error que contenía la redacción primitiva al excluir la aplicación en Menorca del principio de incompatibilidad entre la sucesión testada y la intestada. Al ser este principio factor común de la temática hereditaria del Archipiélago Balear —como se ha encargado la doctrina de poner de relieve— es lo que ha llevado a la Comisión a modificar el precepto de que se trata precisando que la no aplicabilidad de los artículos 6.º y 7.º únicamente hacen referencia a la donación universal, pues es sabido que en Menorca no se

s'admeten els pactes successoris.

L'altre retoc que ha sofert aquest article 65 és motivat pel fet que la definició (modalitat de pacte «non succedendo») apareix regulada al text que es proposa, no tan sols a l'article 50, sinó, a més, al 51.

Naturalment, afecten també Menorca per via de remissió les reformes i millores que s'han introduït al Llibre I quant al règim econòmic-matrimonial, a l'institució d'hereu, a la substitució fideicomissària, a la quarta falcidia, a les llegítimes, als testimonis en els testaments i a la successió «ab intestato», així com també a l'eliminació de l'aplicació de la Lex Hac Edictali.

El Llibre III conté les DISPOSICIONS APLICABLES A LES ILLES D'EIVISSA I FORMENTERA. En relació amb aquest, s'han de fer les observacions següents:

Pressupòsits metodològics de les tasques de revisió. S'ha considerat preferible partir d'un mètode basat en el triple suport del plànol dels fets, del plànol de la justícia i del plànol de la legalitat. Al plànol dels fets, la pràctica d'una sèrie d'enquestes d'investigació sociològica a l'entorn de la subsistència dels costums jurídics a Eivissa i Formentera, practicades entre el 1975 i el 1976, la referència a les estadístiques notariales i registrals entre els anys 1961 i 1982, amb l'additament dels treballs de comentaris a la Compilació i les publicacions a les revistes jurídiques nacionals, han possibilitat una decantació notable de solucions clares per a problemes vells. Als plànol de la justícia, s'ha considerat l'absoluta formació democràtica de totes les reunions dels juristes d'Eivissa durant aquests anys i la consegüent legitimitat de la representació inherent als mandatariis en les tasques de revisió del Llibre III de la Compilació, tractant d'aconseguir la finalitat última d'arribar a plasmar en el nou text aquell vell esperit de les illes d'Eivissa i Formentera que es concreta en una tradició jurídica o renovada o en una renovació jurídica de tipus tradicional. Al plànol de la legalitat, s'ha partit de mantenir al màxim l'essència del vell text compilat —obra de l'Avantprojecte de 1960, elaborat per una Comissió de Juristes d'Eivissa, que va ésser respectat íntegrament temps enera per la Comissió General de Codificació— i s'ha intentat de continuar amb la pràctica jurídica actual i d'acord amb la realitat social, en el sentit de la tradició jurídica d'Eivissa i Formentera.

Coordenades de les tasques de revisió. Quant al factor temps, a més de les al·lusions en aquest lloc a les enquestes de 1975/1976 esmentades i a l'elaboració normativa pròpia de 1960 a què hem fet referència, s'ha atès preferentment a la dinàmica social, l'estructura pròpia, específica, de cada institució i el funcionament a la pràctica. Quant a l'espai, s'ha procurat de captar l'essència de les diferents solucions normatives d'altres textos compilats forals patris que contenen institucions similars a les d'Eivissa i Formentera.

Articulat i sistemàtica. Quant a l'articulat, se n'ha mantingut el formulat inicialment al text de 1961 respecte de la forma numèrica, ja que l'ampliació del contingut normatiu és inevitable a determinades institucions. Quant a la sistemàtica, des del perfil extern o estructural, es pot observar com s'ha mantingut l'ensamblatge de la sistemàtica de 1961 respecte dels Títols amb l'additament necessari d'un Títol IV per a fer la reposició al lloc que li pertoca del conveni parciari agrícola de l'explotació a majoral: des del perfil dinàmic o funcional, en canvi, és vistable un bon nombre de canvis notables al Títol II (Successions), que passa a tenir set Capítols, amb la consegüent reordenació de matèries.

Contingut. Si es considera des d'una perspectiva de detall, és possible de detectar les particularitats següents:

1) Dins el Títol del Règim Econòmic Conjugal (de l'article 66 al 68): una regulació que intenta de ser completa però no casuista dels capítols matrimonials o «espolits», d'acord amb la manera tradicional i amb el contingut típic o habitual; la referència a la novació o modificació dels capítols, fins ara òrfena de tractament legal; la remissió al costum insular pel que fa a determinades institucions consuetudinàries als efectes de la interpretació o integració dels pactes que les contenen; la inclusió del divorci com a una causa especial d'inefi-

admiten los pactos sucesorios.

El otro retoque que ha sufrido este artículo 65 viene motivado por el hecho de que la definición (modalidad de pacto de «non succedendo») en el texto que se propone aparece regulada, no sólo en el artículo 50, sino además en el 51.

Afectan también, naturalmente, a Menorca por vía de remisión, las reformas y mejoras que se han introducido en el Libro I en orden al régimen económico-matrimonial, institución de heredero, sustitución fideicomisaria, cuarta falcidia, legítimas, testigos en los testamentos y sucesión abintestato; así como la eliminación de la aplicación de la Lex Hac Edictali.

El Libro III contiene LAS DISPOSICIONES APLICABLES EN LAS ISLAS DE IBIZA Y FORMENTERA. En relación con el mismo cabe hacer las siguientes observaciones:

Presupuestos metodológicos de las tareas de revisión. Se ha considerado preferible partir de un método basado en la triple apoyatura del plano de los hechos, del plano de la justicia y del plano de la legalidad. En el plano de los hechos, la práctica de una serie de encuestas de investigación sociológica acerca de la subsistencia de las costumbres jurídicas en Ibiza y Formentera, practicadas entre 1975 y 1976, la referencia a las estadísticas notariales y registrales entre los años 1961 y 1982, con el aditamento de los trabajos de comentarios a la Compilación y las publicaciones en las revistas jurídicas nacionales, han posibilitado una notable decantación de soluciones claras para problemas añejos. En el plano de la justícia, se ha considerado la absoluta formación democrática de todas las reuniones de los juristas de Ibiza durante estos años y la consiguiente legitimidad de la representación inherente a sus mandatarios en las tareas de revisión del Libro III de la Compilación, tratando de conseguir la finalidad última de llegar a plasmar en el nuevo texto aquel viejo espíritu de las islas de Ibiza y Formentera que cabe concretar en una tradición jurídica renovada o en una renovación jurídica de corte tradicional. En el plano de la legalidad se ha partido de mantener al máximo la esencia del viejo texto compilado —obra del Anteproyecto de 1960, elaborado por una Comisión de Juristas de Ibiza, que fue respetado íntegramente en su día por la Comisión General de Codificación—, tratando de continuar con la práctica jurídica actual y de acuerdo con la realidad social, en el sentido de la tradición jurídica de Ibiza y Formentera.

Coordenadas de las tareas de revisión. En cuanto al tiempo, aparte las alusiones en este lugar a las encuestas de 1975/1976 citadas y a la elaboración normativa propia de 1960 referida, se ha atendido preferentemente a la dinámica social, a la estructura propia, específica, de cada institución y a su funcionamiento en la práctica. En cuanto al espacio, se ha procurado captar la esencia de las diferentes soluciones normativas de otros textos compilados forales patrios que contienen instituciones similares a las de Ibiza y Formentera.

Articulado y sistemática. En cuanto al articulado, se ha mantenido el formulado inicialmente en el texto de 1961 respecto de su forma numérica, siendo la ampliación del contenido normativo inevitable en determinadas instituciones. En cuanto a la sistemática, desde el perfil externo o estructural es dable observar cómo se ha mantenido el ensamblaje de la sistemática de 1961 en orden a los Títulos con el aditamento necesario de un Título IV para la reposición a su verdadero lugar del convenio parciari agrícola de la explotación a «majoral»; desde el perfil dinámico o funcional, en cambio, es visible un buen número de cambios notables en el Título II (Sucesiones), que pasa a constar de siete Capítulos, con la consiguiente reordenación de materias.

Contenido. Si se considera desde una perspectiva de detalle, es posible detectar las siguientes particularidades:

1) Dentro del Título del Régimen Económico Conyugal (arts. 66 a 68): una regulación que intenta ser completa pero no casuista de los capítulos matrimoniales o «espolits», en la forma tradicional y con su contenido típico o habitual; la referencia a la novación o modificación de los capítulos, hasta ahora huérfana de tratamiento legal; la remisión a la costumbre insular en orden a determinadas instituciones consuetudinarias a los efectos de la interpretación o integración de los pactos que las contengan; la inclusión del divorcio como una causa es-

càcia dels capítols matrimonials; l'establiment d'una normativa clara i senzilla respecte del règim legal supletori de separació de béns, quant a titularitat, administració, gestió i disposició dels béns dels cònjuges, quant al sosteniment de les càrregues del matrimoni i als deutes dels cònjuges i quant a la presumpció similar a la de Mallorca respecte dels efectes del concurs o fallida d'un dels cònjuges; i, finalment, la regulació de l'usdefruit universal capitular, institució de gran arrelament social i que no ha tingut, fins avui, un desenvolupament normatiu.

2) Dins el Títol de les Successions (de l'article 69 al 84): el Capítol I tracta dels modes de delació hereditària i dels principis successoris i procura d'acabar amb la desorientació pràctica actual pel que fa a la compatibilitat dels diferents tipus de successions; el Capítol II es refereix a la successió testamentària i s'ha fet una remissió normativa quasi general a la regulació del Llibre I per a Mallorca; el Capítol III recull la fidúcia successòria de manera clara i amb tècnica moderna i s'ha fet l'articulació de la doble via formal per a la designació de fiduciari; el Capítol IV regula de manera genèrica, però no casuïsta, la matèria dels pactes successoris i en senta els principis generals fonamentals. Al·ludeix a l'ampli contingut possible de les modalitats típiques i habituals a Eivissa i Formentera; distingeix els pactes «d'institució» i els pactes «de renúncia»; inclou dins els pactes successoris d'institució les que, temps enrere, es denominaven «donacions universals»; diferència, dins els pactes d'institució, aquells en què les crides a la successió es produeixen amb transmissió actual de béns i aquells altres en què no hi ha transmissió de béns; i ubica la tradicional liquidació de llegítima dins els pactes successoris de renúncia i fa una important remissió normativa a la regulació donada a la «definició» en el Llibre I, quant a la interpretació o integració dels pactes d'aquesta institució. El Capítol V formula una regla general, àmpliament permissiva quant a les substitucions en el sentit tradicional típic d'Eivissa i Formentera, amb la important referència al Dret supletori aplicable, contingut al Llibre I. El Capítol VI es refereix a les llegítimes, objecte de modificacions importants, en el sentit de fixar qui són legitimaris —el tema suscità dubtes greus sobre si calia incloure el cònjuge vidu entre els legitimaris, la qual cosa es resolgué, per opinió majoritària dels juristes d'Eivissa, considerant que se l'havia d'excloure, d'acord amb el sentit històric i tradicional propi de les illes menors—, la referència a la llegítima dels ascendents, amb la qual cosa se supleix un buit legal actual, la concreció dels drets i les obligacions de la persona obligada al pagament de la llegítima, la reordenació de tota la confusa normativa actual, el manteniment de la llegítima d'Eivissa com a «pars valoris quan in specie heres solvere debet», la regulació clara dels drets del legitimari —un tema molt debatut, resolent en un sentit similar al de l'article 140 de la Compilació catalana— i les causes d'extinció de la llegítima, amb la referència a la prescripció de l'acció del legitimari. El Capítol VII, finalment, estableix la important novetat d'alludir a la successió intestada, acaba amb els dubtes de la pràctica actual i fa una remissió al Codi Civil. Cal assenyalar la important proposta, que finalment no ha prosperat, d'introduir un usdefruit per al cònjuge vidu, sigui *universal*, sigui d'una meitat de l'herència, segons els casos, sinó que ha estat *majoritari* el parer de no alterar el règim establert a l'última reforma del Codi Civil.

3) Dins el Títol dels Drets Reals (article 85): es regula el típic i tradicional dret d'estatge especial d'Eivissa i Formentera d'una manera molt similar a l'actual article 85, si bé s'hi han fet els importants retocs tècnics que demanava una correcta interpretació de la institució.

4) Dins el Títol de les Obligacions i els Contractes (article 86): es procedeix a fer la ubicació del tradicional conveni agrícola d'amitges, típic d'Eivissa i Formentera, conegut com a explotació a majoral, i s'acaba amb el desplaçament normatiu operat per justificats temors en 1960, avui feliçment superats després de la Disposició Addicional 1.ª de la Llei d'Arrendaments Rústics de 1981.

pecial de ineficàcia de los capítols matrimoniales; el establecimiento de una normativa clara y sencilla respecto del régimen legal supletorio de separación de bienes, tanto en cuanto a la titularidad, administración, gestión y disposición de los bienes de los cónyuges, como en cuanto al sostenimiento de las cargas del matrimonio y a las deudas de los cónyuges, como en orden a la presunción similar a la de Mallorca respecto de los efectos del concurso o quiebra de uno de los cónyuges; y, finalmente, la regulación del usufructo universal capitular, institución de gran arraigo social carente hasta hoy de desarrollo normativo.

2) Dentro del Título de las Sucesiones (arts. 69 al 84): el Capítulo I trata de los modos de delación hereditaria y de los principios sucesorios, procurando terminar con la desorientación práctica actual en orden a la compatibilidad entre los distintos tipos de sucesiones; el Capítulo II se refiere a la sucesión testamentaria, con una remisión normativa casi general a la regulación del Libro I para Mallorca; el Capítulo III recoge la fiducia sucesoria en forma clara y con técnica moderna, con la articulación de la doble vía formal en orden a la designación de fiduciario; el Capítulo IV regula en forma genérica pero no casuística la materia de los pactos sucesorios, sentando sus principios generales fundamentales, aludiendo al amplio contenido posible en las modalidades típicas y habituales en Ibiza y Formentera, distinguiendo los pactos «de institución» y los pactos «de renuncia», incluyendo dentro de los pactos sucesorios de institución las antaño denominadas «donaciones universales», diferenciando en los pactos de institución aquellos en que los llamamientos a la sucesión se producen con transmisión actual de bienes y aquellos otros en que no hay transmisión de bienes, y ubicando el tradicional «finiquito de legítima» dentro de los pactos sucesorios de renuncia con la importante remisión normativa a la regulación dada a la «definición» en el Libro I en orden a la interpretación o integración de los pactos de esta institución; el Capítulo V formula una regla general ampliamente permissiva en orden a las sustituciones en el sentido tradicional típico de Ibiza y Formentera, con la importante referència al Derecho supletorio aplicable contenido en el Libro I; el Capítulo VI se refiere a las legítimas, objeto de modificaciones importantes, en el sentido de fijar quiénes son legitimarios —habiéndose suscitado graves dudas el tema de si cabía incluir al cónyuge viudo entre los legitimarios, lo que se resolvió, por parecer *mayoritario* de los juristas de Ibiza, al considerar debía excluirse, en el sentido histórico y tradicional propio de las islas menores—, la referencia a la legítima de los ascendientes supliendo un vacío legal actual, la concreción de los derechos y obligaciones de la persona obligada al pago de la legítima, la reordenación de toda la confusa normativa actual, el mantenimiento de la legítima de Ibiza como «pars valoris quam in specie heres solvere debet», la regulación clara de los derechos del legitimario —tema muy debatido, resuelto en sentido similar al del art. 140 de la Compilación catalana—, y las causas de extinción de la legítima, con la referencia a la prescripción de la acción del legitimario; el Capítulo VII finalmente, establece la importante novedad de aludir a la sucesión intestada, acabando con las dudas de la práctica actual y remitiendo al Código civil. A señalar la importante propuesta, que no ha prosperado finalmente, de *introducir* un usufructo para el cónyuge viudo, bien universal, bien de una mitad de la herencia, según los casos, siendo *mayoritario* el parecer de no alterar el régimen establecido en la última reforma del Código civil.

3) Dentro del Título de los Derechos Reales (art. 85): se regula el típico y tradicional derecho de habitación especial de Ibiza y Formentera en forma muy similar al actual art. 85, si bien con los importantes retoques técnicos que demandaba una correcta interpretación de la institución.

4) Dentro del Título de las Obligaciones y Contratos (art. 86): se procede a la ubicación del tradicional convenio agrícola parcelario típico de Ibiza y Formentera, conocido como explotación a «majoral», acabando con el desplazamiento normativo operado por justificados temores en 1960, hoy felizmente superados tras la Disposición Adicional 1.ª de la Ley de Arrendamientos Rústicos de 1981.

Si se'n considera el contingut des d'una perspectiva de conjunt, és possible de detectar una distinció tècnica-jurídica de cada grup normatiu o sector, en especial en els temes successoris, a més d'una necessària reordenació de matèries resultant dels canvis de sistemàtica, amb la intenció de superar la difícil disjuntiva dels compiladors d'Eivissa el 1960, a l'entorn de l'enquadrament correcte de les institucions. Amb tot el que s'ha exposat abans, es pot afirmar rotundament que el text normatiu resultant es correspon en essència amb el text de 1961 vigent i bé en podem dir que és un reflex fidel del Dret civil realment sentit i viscut com a propi pel poble d'Eivissa i Formentera.

Les remissions normatives. Una de les més notables especialitats del Llibre III de la Compilació, tal volta producte de la tècnica legislativa operada en 1960-1961, era l'existència d'una sèrie d'articles que apareixien amb unes remissions normatives, remissions a d'altres preceptes de la Compilació que, unes vegades eren implícites i d'altres, explícites. En el fons, aquestes remissions equivalien a l'establiment d'una norma de contingut indeterminat i determinable «per relationem» mitjançant la tasca posterior dels pràctics del dret i operadors jurídics en general, per la qual cosa s'ha procurat intencionadament l'eliminació d'aquestes remissions.

El dret supletori. La matèria relativa a la normativa aplicable en els supòsits d'absència, omissió o insuficiència d'una norma compilada del Dret d'Eivissa i Formentera ha estat annul·lada amb especial rigor. Per això, s'ha partit del pressupòsit fonamental d'entendre prioritàriament aplicable el principi d'auto-integració, atès que no sempre és possible d'aplicar directament de manera supletòria el text del Codi Civil en els supòsits de llacuna legal per la raó òbvia que, o bé el mateix Codi no té cap norma sobre la matèria (vegeu, per exemple, el cas dels pactes successoris o heretaments), o bé, si en té, hi apareix com una formulació substancialment diferent (vegeu, per exemple, en matèria de llegítimes). Per tot això, al si de la Comissió s'ha arribat a la conclusió de proposar com a aplicables a totes les illes de l'arxipèlag les normes contingudes a l'article 2n. —ja justificat—, encaminades a atendre preferentment a la correcta interpretació i a la integració del text compilat en funció dels precedents històrics, dels usos i els costums insulars, de la jurisprudència dels jutges i tribunals de les illes i dels comentaris de la doctrina científica. Tot això, d'acord amb el que es preveu als articles 149.1.8è. de la Constitució i 10.22 del nostre Estatut.

L'avantprojecte fineix amb dues Disposicions Finals i una de Transitòria.

De la *Disposició Final Primera*, que és substancialment idèntica a la del text de 1961, únicament se n'ha eliminat, per les raons ja invocades en justificar el canvi que s'ha duit a terme a la rúbrica de la Compilació, el qualificatiu «d'especial», que afectava el nostre Dret.

S'ha de tenir en compte, a més en interpretar aquesta Disposició Final, el que hem dit en tractar l'article 1r.

És a dir, que la «substitució» de les antigues normes escrites o consuetudinàries vigents a la promulgació de la Compilació de 1961 i, en el moment oportú, de les reformes que ara es proposen, si s'arriben a convertir en Llei, no comporta, de cap manera, la «derogació» de costums integrants de la tradició jurídica de les illes, singularment de les ja esmentades sobre servituds, arrendaments rústics i amfiteus.

Davant la realitat indiscutible de la potestat legislativa del nostre Parlament per a la conservació, la modificació i el desenvolupament del Dret civil propi, s'ha considerat imprescindible de constatar a la *Disposició Final Segona* que les remissions al Codi Civil s'han de considerar com a fetes a la redacció actual d'aquest. Qualsevol modificació, per tant, ha de ser assumida per la nostra Comunitat Autònoma. Si no ho feia així, comportaria, en conseqüència, que, a Balears, continuarien regint els preceptes del Codi segons la redacció actual. Mantenir el contrari suposaria escapar, anticonstitucionalment i antiestatutàriament, la pròpia potestat legislativa ja esmentada, sempre que la remissió no es faci a matèries que siguin de competència exclusiva de l'Estat.

Si se considera el contenido desde una perspectiva de conjunto, es posible detectar una distinción técnico-jurídica de cada uno de los grupos normativos o sectores, en especial en los temas sucesorios, además de una necesaria reordenación de materias resultante de los cambios de sistemática tratando de superar la difícil disjuntiva de los compiladores de Ibiza en 1960 en torno al encuadre correcto de las instituciones. Con todo lo expuesto, cabe afirmar rotundamente que el texto normativo aquí resultante se corresponde en su esencia con el texto de 1961 vigente y bien se puede decir del mismo que es un fiel reflejo del Derecho civil realmente sentido y vivido como propio por el pueblo de Ibiza y Formentera.

Las remisiones normativas. Una de las más notables especialidades del Libro III de la Compilación, quizá producto de la técnica legislativa operada en 1960-1961, era la existencia de una serie de artículos que aparecían con unas remisiones normativas, remisiones que en unos casos eran implícitas y en otros casos eran explícitas a otros preceptos de la Compilación. Tales remisiones en el fondo equivalían al establecimiento de una norma de contenido indeterminado y determinable «per relationem» mediante la tarea posterior de los prácticos del derecho y operadores jurídicos en general. Por lo cual se ha procurado intencionadamente la eliminación de dichas remisiones.

El derecho supletorio. La materia relativa a la normativa aplicable ante los supuestos de ausencia, omisión o insuficiencia de una norma compilada del Derecho de Ibiza y Formentera, ha sido analizada con especial rigor. Para lo cual se ha partido del presupuesto fundamental de entender prioritariamente aplicable el principio de auto-integración, dado que no siempre es posible aplicar directamente en forma supletoria el texto del Código civil en los supuestos de laguna legal por la razón obvia de que, o bien el propio Código no tiene norma alguna sobre la materia (v. gr., caso de pactos sucesorios o heredamientos) o bien, de tenerla, la tiene con una formulación sustancialmente diversa (v. gr., en materia de legítimas). Por todo ello, en el seno de la Comisión se ha llegado a la conclusión de proponer, como aplicable a todas las islas del Archipiélago, las normas contenidas en el artículo 2.º —ya justificado—, encaminadas a atender preferentemente a la correcta interpretación e integración del texto compilado en función de los precedentes históricos, de los usos y costumbres insulares, de la jurisprudencia de los jueces y tribunales de las islas y de los comentarios de la doctrina científica. Todo ello, de acuerdo con lo prevenido en los artículos 149.1.8.º de la Constitución y 10.22 de nuestro Estatuto.

Culmina el anteproyecto con dos Disposiciones Finales y una Transitòria.

En la *Disposició Final Primera*, que es sustancialmente idèntica a la del texto de 1961, solamente se ha eliminado, por las razones ya invocadas al justificar el cambio llevado a cabo en la rúbrica de la Compilación, el calificativo de «especial» que afectaba a nuestro Derecho.

Ha de tenerse en cuenta, además, al interpretar esta Disposición Final, lo dicho al tratar del artículo 1.º; es decir, que la «substitución» de las antiguas normas escritas o consuetudinarias vigentes a la promulgación de la Compilación de 1961 y, en su día si llegan a convertirse en Ley, de las reformas que ahora se proponen, no implica, en modo alguno, la «derogación» de costumbres integrantes de la tradición jurídica de las islas, singularmente las ya referidas sobre servidumbres, arrendamientos rústicos y aparcerías.

Ante la realidad indiscutible de la potestad legislativa de nuestro Parlamento en orden a la conservación, modificación y desarrollo del Derecho civil propio, se ha estimado imprescindible constatar en la *Disposició Final Segona* que las remisiones a las disposiciones del Código civil se han de entender hechas en su redacción actual. Cualquier modificación de las mismas deberá, por tanto, ser asumida por nuestra Comunidad Autónoma; no hacerlo implicará, pues, que en Baleares continuarán rigiendo los preceptos del Código en su actual redacción. Mantener lo contrario supondría un cercenamiento, anticonstitucional y antiestatutario, de la expresada potestad legislativa propia, siempre que la remisión no se haga a materias que sean de la competencia exclusiva del Estado.

La Disposició Transitòria solament s'ha retocat gramaticalment.

La Disposició Adicional de la Compilació de 1961 ha estat suprimida, per innecessària.

Finalment, aquesta Comissió proposa que la Llei que, quan sigui oportú, aprovi l'avantprojecte que s'ha justificat, contengui una Disposició Transitòria a fi d'evitar els conflictes que puguin sorgir en successions obertes, una vegada que hagi entrat en vigor, i en base als testaments atorgats abans. L'equiparació constitucional en matèria de filiació pot suposar l'entrada a escena de persones, normalment de parentiu extramatrimonial, que provocarien, per preterició, la nul·litat de la institució d'hereu i la subsegüent nul·litat del testament amb obertura de la successió intestada. Per respecte a la voluntat del testador, per a aquests supòsits excepcionals, es propugna el manteniment de la validesa del testament i es reconeix als fills o descendents legítims no cridats, per oblit o error, únicament el dret a reclamar la seva llegítima.

Article 1r.—Per la Llei present, sota el títol de Compilació del Dret Civil de Balears, s'adopta el text normatiu de la Llei 5/1961, de 19 d'abril, amb les modificacions que s'estableixen a continuació, i s'integra a l'ordenament jurídic balear.

Article 2n.—Es modifiquen l'epígraf i els articles 1r. i 2n que integren el Títol Preliminar de la Compilació del Dret Civil de Balears la redacció dels quals és la següent:

COMPILACIÓ DEL DRET CIVIL DE BALEARS Títol preliminar

De l'aplicació del Dret Civil de Balears

«Article 1r.—

El Decret Civil de les Illes Balears ha de regir amb preferència al Codi Civil a la resta de lleis estatals; d'acord amb el que s'estableix a la Constitució i a l'Estatut d'Autonomia, sense perjudici de les normes de caràcter civil que, segons la mateixa Constitució, hi són d'aplicació directa i general.

El Dret Civil de Balears s'ha d'interpretar i s'ha d'integrar prenent en consideració els principis generals que el conformen, així com les lleis, els costums, la jurisprudència i la doctrina que encarnen la tradició jurídica de les illes.

Per manca de lleis i de costums del Dret balear, hi són d'aplicació supletòriament el Codi Civil i la resta de lleis civils estatals, sempre que aquestes normes no s'oposin als principis del seu ordenament jurídic.

Article 2n.—

Les normes del Dret Civil de Balears tenen eficàcia en el territori de la Comunitat Autònoma i són d'aplicació a aquells qui hi resideixen, els quals no en necessiten provar el veïnatge civil. En són excepcions els casos en què, d'acord amb el Dret interregional o internacional privat, s'han d'aplicar unes altres normes.

El veïnatge i els conflictes interinsulars de normes s'han de regular pel Codi Civil i per la resta de disposicions d'aplicació general.

Article 3r.—

Es modifiquen els articles 3r., 4t. i 5è. del Títol I, Llibre I, de la Compilació del Dret Civil de Balears, la redacció dels quals és com segueix:

«Article 3r.—

1. El règim econòmic conyugal és el convingut per capitols, formalitzats en escriptura pública, abans o durant el matrimoni, i a manca d'aquests, el de separació de béns.

2. En aquest règim, cada cónyuge és facultat per realitzar qualssevol actes o negocis de domini, administració, gaudi i disposició dels seus béns, sense perjudici del que es disposa a l'article següent.

3. Són béns propis de cada cónyuge aquells que li pertanyen en establir el règim de separació i els que adquireix per qualsevol títol mentre aquest és vigent.

La Disposició Transitòria sólo ha sido gramaticalmente retocada.

La Disposició Adicional de la Compilació de 1961 se ha suprimido por innecesaria.

Propone, por último, esta Comisión que la Ley que, en su momento, apruebe el anteproyecto que se ha justificado, contenga una Disposición Transitòria con el fin de evitar los conflictos que puedan surgir en sucesiones abiertas después de su entrada en vigor y en base a testamentos otorgados con anterioridad. La equiparación constitucional en materia de filiación puede suponer la entrada en escena de personas, normalmente de parentesco extramatrimonial, que provocarían, por preterición, la nulidad de la institución de heredero y subsiguiente nulidad del testamento con apertura de la sucesión intestada. Por respeto a la voluntad del testador, para estos supuestos excepcionales se propugna el mantenimiento de la validez del testamento, reconociéndose a los hijos o descendientes legítimos no nombrados, por olvido o error, únicamente el derecho a reclamar su legítima.

Artículo 1.º—Por la presente Ley, bajo el título de Compilación del Derecho Civil de Baleares, se adopta e integra en el ordenamiento jurídico balear el texto normativo de la Ley 5/1961, de 19 de abril, con las modificaciones que seguidamente se establecen.

Artículo 2.º—Se modifica el Título Preliminar de la Compilación del Derecho Civil de Baleares en su epígrafe, y en los artículos 1.º y 2.º que lo integran, siendo la redacción de los mismos la siguiente:

COMPILACION DEL DERECHO CIVIL DE BALEARES TITULO PRELIMINAR

De la aplicación del Derecho Civil de Baleares.

Artículo 1.º

El Derecho civil de las Islas Baleares regirá con preferencia al Código civil y demás leyes estatales, de conformidad con lo establecido en la Constitución y en el Estatuto de Autonomía, sin perjuicio de las normas de carácter civil que, según la propia Constitución, sean de aplicación directa y general.

El Derecho civil de Baleares se interpretará e integrará tomando en consideración los principios generales que lo informan, así como las leyes, costumbres, jurisprudencia y doctrina que encarnan la tradición jurídica de las islas.

En defecto de leyes y costumbres del Derecho balear se aplicará supletoriamente el Código civil y demás leyes civiles estatales cuando sus normas no se opongan a los principios de su Ordenamiento jurídico.

Artículo 2.º

Las normas del Derecho civil de Baleares tendrán eficacia en el territorio de la Comunidad Autónoma y serán de aplicación a quienes residan en él sin necesidad de probar su vecindad civil. Se exceptúan los casos en que, conforme al Derecho interregional o internacional privado, deban aplicarse otras normas.

La vecindad y los conflictos interinsulares de normas se regularán por el Código civil y demás disposiciones de aplicación general.

Artículo 3.º—Se modifica el Título I del Libro I de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, en los artículos 3.º, 4.º y 5.º que lo integran, cuya redacción será la siguiente:

Artículo 3.º

1.—El régimen económico conyugal será el convingido en capitulaciones, formalizadas en escritura pública, antes o durante el matrimonio y, a falta de ellas, el de separación de bienes.

2.—En dicho régimen cada cónyuge estará facultado para realizar cualesquiera actos o negocios de dominio, administración, disfrute y disposición de sus bienes, sin perjuicio de lo establecido en el artículo siguiente.

3.—Serán bienes propios de cada cónyuge los que le pertenezcan al establecerse el régimen de separación y los que adquiera por cualquier título mientras el mismo esté vigente.

No obstant, salvant que hi hagi prova en contra, es presumeix que pertanyen als cònjuges, meitat i meitat, els béns integrants de l'aixovar domèstic, però no es consideren compresos a la presumpció les joies i els objectes artístics i històrics de valor considerable. A la mort d'un dels cònjuges, aquells corresponen en propietat al sobrevivent i no s'han de computar en el seu haver.

4. Cada cònjuge respon amb els béns propis del compliment de les obligacions que ha contret. No obstant, de les causades per l'aixecament de les càrregues del matrimoni, n'és responsable subsidiàriament l'altre cònjuge.

Article 4t.—

1. Els béns propis de cada cònjuge són afectes a l'aixecament de les càrregues del matrimoni. A manca de pacte, cada cònjuge hi ha de contribuir proporcionalment amb els seus recursos econòmics. Es considera com a contribució el treball per a la família.

Si un dels cònjuges incomplia totalment o parcialment aquest deure, l'altre podrà sol·licitar al jutge que adopti les mesures oportunes i, entre aquestes, en cas de manca o d'insuficiència d'ingressos, les encaminades a obtenir una major rendibilitat o utilitat del patrimoni de qui l'ha transgredit.

2. Els actes de disposició i gravamen dels drets en virtut dels quals s'ocupa l'habitatge que constitueix la llar familiar i dels mobles d'aquest requereixen el consentiment d'ambdós cònjuges, i si el cònjuge no titular no el donava, autorització judicial.

La manifestació errònia o falsa del disponent sobre el caràcter de l'habitatge no perjudica l'adquirent de bona fe.

3. Cada cònjuge pot conferir a l'altre, expressament o tàcitament, l'administració dels seus béns, així com també revocar-la-hi, condicionar-la-hi o restringir-la-hi.

El cònjuge administrador té les obligacions pròpies del mandatari i, en finir el mandat, ha de retornar tan sols els fruits existents i aquells amb què s'hagi enriquit.

Es nul qualsevol pacte en virtut del qual el cònjuge mandant renuncia a les facultats de revocar, condicionar o restringir el mandat.

4. Els cònjuges poden establir entre si qualsevol classe de contractes i transmetre's béns i drets per qualsevol títol.

Cas que hi hagi impugnació judicial, s'ha de presumir, salvant que hi hagi una prova contrària, que la transmissió és gratuïta.

Les donacions entre cònjuges són revocables únicament per incompliment de càrregues i per ingratitud. Es consideren causes d'ingratitud, a més de les que estableix el Codi Civil, l'incompliment greu o reiterat dels deures conjugals, l'anul·lació del matrimoni, si el donatari ha obrat de mala fe, i la separació o el divorci, si són imputables a aquest els fets que els han causat.

Cas que hi hagi declaració de fallida o concurs d'un dels cònjuges, es presumeix, tret que hi hagi prova en contra, que els béns adquirits a títol oneros pel seu consort durant l'any anterior a la declaració o a la data que comprèn la retroacció, ho varen ésser amb diners del fallit o concursat. Aquesta presumpció no ha de regir, si els cònjuges són separats judicialment o de fet.

Article 5è.—

El dot és sempre voluntari i es regula per allò que s'ha establert a l'escriptura de constitució i, supletòriament, pel règim que tradicionalment ha estat d'aplicació a Mallorca.

Article 4t.—

Es modifiquen els articles 6è. i 7è. del Capítol I, Títol II, Llibre I de la Compilació del Dret Civil de Balears, la redacció dels quals és la següent:

«Article 6è.—

L'herència es defereix per testament, per Llei i pels contractes que es regulen en aquest Llibre.

No obstante, salvo prueba en contrario, se presumirá que pertenecen a los cónyuges, por mitad, los bienes integrantes del ajuar doméstico, no entendiéndose comprendidos en la presunción las joyas y objetos artísticos e históricos de considerable valor. Al fallecimiento de uno de los cónyuges, corresponderán aquéllos en propiedad al sobreviviente, sin computárselos en su haber.

4.—Cada cónyuge responderá con sus bienes propios del cumplimiento de las obligaciones que hubiere contraído. Sin embargo, de las causadas por el levantamiento de las cargas del matrimonio será subsidiariamente responsable el otro cónyuge.

Artículo 4.º

1.—Los bienes propios de cada cónyuge estarán afectos al levantamiento de las cargas del matrimonio. En defecto de pacto, cada uno de los cónyuges contribuirá en proporción a sus recursos económicos, entendiéndose como contribución el trabajo para la familia.

Si se incumpliere, total o parcialmente, este deber por parte de uno de los cónyuges, podrá el otro solicitar del Juez que adopte las medidas oportunas y, entre ellas, en caso de falta o insuficiencia de ingresos, las encaminadas a obtener una mayor rentabilidad o utilidad del patrimonio del que lo hubiere incumplido.

2.—Los actos de disposición y gravamen de los derechos en cuya virtud se ocupa la vivienda constitutiva del hogar familiar y de sus muebles, requerirán el consentimiento de ambos cónyuges y, de no prestarlo el cónyuge no titular, autorización judicial.

La manifestación errónea o falsa del disponente sobre el carácter de la vivienda no perjudicará al adquirente de buena fe.

3.—Cada cónyuge podrá conferir al otro, expresa o tácitamente, la administración de sus bienes, así como revocarla, condicionarla o restringirla.

El cónyuge administrador tendrá las obligaciones propias del mandatario debiendo devolver, a la finalización del mandato, tan sólo los frutos existentes y aquéllos con que se hubiere enriquecido.

Será nulo todo pacto en virtud del cual el cónyuge mandante renuncie a las facultades de revocar, condicionar o restringir el mandato.

4.—Los cónyuges podrán celebrar entre sí toda clase de contratos y transmitirse bienes y derechos por cualquier título.

En caso de impugnación judicial se presumirá, salvo prueba en contrario, que la transmisión es gratuita.

Las donaciones entre cónyuges serán revocables sólo por incumplimiento de cargas y por ingratitud. Se considerarán causas de ingratitud, además de las establecidas en el Código civil, el incumplimiento grave o reiterado de los deberes conyugales, la anulación del matrimonio si el donatario hubiere obrado de mala fe, y la separación o divorcio, cuando sean imputables a éste los hechos que los causaren.

En caso de declaración de quiebra o concurso de uno de los cónyuges se presumirá, salvo prueba en contrario, que los bienes adquiridos a título oneroso por su consorte durante el año anterior a la declaración, o a la fecha a que se extienda la retroacción, lo fueron con dinero del quebrado o concursado. Esta presunción no regirá si los cónyuges estuvieren separados judicialmente o de hecho.

Artículo 5.º

La dote será siempre voluntaria y se regulará por lo establecido en la escritura de constitución y, supletoriamente, por el régimen que tradicionalmente ha sido de aplicación en Mallorca.

Artículo 4.º—Se modifica el Capítulo I del Título II del Libro I de la Compilación del Derecho Civil de Balears, en sus artículos 6.º y 7.º, cuya redacción será la siguiente:

Artículo 6.º

La herencia se defiere por testamento, por Ley y por los contratos regulados en este Libro.

Article 7è.—

La successió intestada solament pot tenir lloc en defecte d'hereu instituit i és incompatible amb la testada i la contractual.

Article 5è.—

Es modifiquen els articles 8è., 9è., 10, 11, 12 i 13 del Capítol II, Títol II, Llibre II de la Compilació del Dret Civil de Balears, la redacció dels quals és la següent:

«Article 8è.—

La donació universal de béns presents i futurs confereix al donatari la qualitat d'hereu contractual del donant i li transmet els béns presents que s'hi inclouen.

La donació universal és vàlida de present i irrevocable. No obstant, pot ser revocada, solament pel donant, en el cas d'incompliment de càrregues o d'ingratitude, d'acord amb el que es disposa al Codi Civil. Si s'havia atorgat per raó de matrimoni, hi seran d'aplicació els articles 1.342 i 1.343 d'aquest cos legal. També es pot deixar sense efecte o modificar per acord del donant i del donatari o dels hereus d'aquest, consignat en escriptura pública.

Si el donatari premor al donant, transmet, salvant que hi hagi pacie en contra, als seus hereus tots els drets adquirits en virtut de la donació universal.

En cap cas la donació universal no queda sense efecte per preterició, sense perjudici que els preterits en puguin reclamar la llegítima.

Article 9è.

Un cop mort el donant, el donatari n'és l'hereu i no en pot repudiar l'herència, però sí que pot fer ús del benefici d'inventari, que comprèn els béns del donant que no havien estat transmesos de present en atorgar-se la donació. Això no obstant, no en pot detreure la quarta falcidia, si no ho havia pactat expressament.

Els béns obtinguts pel donant després d'atorgar la donació, que es conservin en el seu patrimoni en el moment de morir sense haver-ne disposat «mortis causa», en aquest moment són adquirits pel donatari en tant que n'és l'hereu.

Article 10.

La donació universal revoca els testaments i els codicils anteriors del donant. Els posteriors solament són eficaces quant a la disposició de béns exclosos de la donació. El cridat com a hereu d'aquests té el caràcter d'instituit en cosa certa i determinada i se n'ha de considerar com a legatari.

Article 11.

L'exclusió de determinats béns presents no afecta la universalitat de la donació, així com tampoc no l'afecta la reserva de la facultat de disposar, per qualsevol títol, d'alguns d'aquests béns o de tots o d'una part dels futurs.

Encara que no se l'hagi reservada, el donant conserva la facultat de disposar dels béns futurs per acte «inter vivos», sempre que no sigui en frau de la donació universal.

Si el donant mor sense haver disposat de tots els béns exclosos de la donació o de qualcuns o d'aquells respecte dels quals s'ha reservat la facultat de disposar-ne, el donatari els adquireix com a hereu del donant.

Article 12.

La donació universal s'ha de formalitzar necessàriament en escriptura pública, a l'atorgament de la qual han de concórrer per ells o representats per persona facultada per a això, amb poder especial, el donant i el donatari.

El donatari té capacitat de contractar i el donant de disposar lliurement dels seus béns.

La donació universal es pot atorgar a favor d'una o de diverses persones. Si fos successivament, no es poden ultrapassar, en cap cas, els límits assenyalats per a la substitució fideicomissària ni detreure la quarta trebellànica, si no s'havia pactat expressament així.

Artículo 7.º

La sucesión intestada sólo podrá tener lugar en defecto de heredero instituido y es incompatible con la testada y la contractual.

Artículo 5.º—Se modifica el Capítulo II, del Título II del Libro II de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, en sus artículos 8.º, 9.º, 10, 11, 12 y 13, cuya redacción será la siguiente:

Artículo 8.º

La donación universal de bienes presentes y futuros confiere al donatario la cualidad de heredero contractual del donante y le transmite los bienes presentes incluidos en ella.

La donación universal será valedera de presente e irrevocable. No obstante, podrá ser revocada, sólo por el donante, en caso de incumplimiento de cargas o de ingratitude, de conformidad con lo dispuesto en el Código civil. Si se hubiera otorgado por razón de matrimonio, serán de aplicación los artículos 1.342 y 1.343 de dicho cuerpo legal. También podrá dejarse sin efecto o modificarse por acuerdo de donante y donatario, o herederos de éste, consignado en escritura pública.

El donatario que premuera al donante transmitirá, salvo pacto en contrario, a sus herederos todos los derechos adquiridos en virtud de la donación universal.

La donación universal no quedará en ningún caso sin efecto por preterición, sin perjuicio de que los preteridos puedan reclamar su legítima.

Artículo 9.º

Fallecido el donante, el donatario será su heredero, sin que pueda repudiar la herencia, pero sí hacer uso del beneficio de inventario, que comprenderá los bienes del donante que no hubieren sido transmitidos de presente al otorgarse la donación. No podrá, sin embargo, detraer la cuarta falcidia de no haberse pactado expresamente.

Artículo 10.

Los bienes que obtenga el donante después del otorgamiento de la donación, que se conserven en su patrimonio al tiempo de su muerte sin haber dispuesto mortis causa de ellos, serán adquiridos en dicho momento por el donatario como heredero suyo.

La donación universal revoca los testamentos y codicils anteriores del donante. Los posteriores sólo serán eficaces en cuanto a la disposición de bienes excluidos de la donación. El llamado como heredero de éstos tendrá el carácter de instituido en cosa cierta y determinada y será considerado como legatario.

Artículo 11.

No afectará a la universalidad de la donación la exclusión de determinados bienes presentes, así como tampoco la reserva de la facultad de disponer, por cualquier título, de algunos de éstos o de todo o parte de los futuros.

Aún sin habérsela reservado, el donante conservará la facultad de disponer, por acto inter vivos, de los bienes futuros, siempre que no sea en fraude de la donación universal.

Si el donante falleciere sin haber dispuesto de todos o algunos de los bienes excluidos de la donación, o de aquéllos respecto de los cuales se hubiere reservado la facultad de disponer, los adquirirá el donatario, como heredero del donante.

Artículo 12.

La donación universal se formalizará necesariamente en escritura pública a cuyo otorgamiento deberán concurrir, por sí o representados por persona facultada para ello con poder especial, donante y donatario.

El donatario deberá tener capacidad para contratar y el donante la libre disposición de sus bienes.

La donación universal podrá otorgarse a favor de una o varias personas. Si fuera sucesivamente, no podrán sobrepasarse, en ningún caso, los límites señalados para la sustitución fideicomisaria, ni detraerse la cuarta trebellánica de no haberse pactado expresamente.

Article 13.

A la donació universal es poden establir limitacions, condicions i substitucions d'acord amb el que es preceptua per a la successió testada.

La donació universal pot ésser valedora de present i efectiva a la mort del donant o a la d'aquest i del seu consort i també pot contenir qualsevol altra clàusula per la qual se n'ajorni l'efectivitat. També pot ésser efectiva de present.

En els supòsits d'ajornament, el donant i el donatari són considerats, respectivament, com a usufructuari i nu propietari dels béns donats, i el donant no té l'obligació de formalitzar inventari ni de prestar fiança.

Si la donació ha de tenir efectivitat en vida del donant, aquest s'ha de reservar en plena propietat o en usdefruit el necessari per a viure en un estat corresponent a les circumstàncies que l'envolten.

El donant pot encomanar al donatari universal les facultats de distribució previstes als articles 18 i següents.

A les donacions universals es poden efectuar nomenaments o encàrrecs relatius a la successió del donant, amb la mateixa amplitud i la mateixa eficàcia que a les disposicions de darreres voluntats.

Article 6è.—Es modifiquen els articles 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 i 24 de la Secció 1.ª, Capítol III, Títol II, Llibre I de la Compilació del Dret Civil de Balears, la redacció dels quals és la següent:

Article 14.

La institució d'hereu és requisit essencial per a la validesa del testament.

Encara que no s'utilitzi la paraula hereu, qualsevol disposició del testador que atribueixi a l'afavorit aquesta qualitat val com a feta a títol universal.

A les substitucions pupillar i exemplar, l'ascendent, en el testament que atorgui per a la pròpia herència, pot, en relació amb la del descendent, instituir hereus d'aquest i establir d'altres disposicions, sense perjudici de les legítimes, el pagament de les quals pot, així mateix, autoritzar en diners. No obstant, l'exemplar quedaria sense efecte, si el descendent havia atorgat testament o donació universal vàlids.

Ambdues substitucions comporten la vulgar tàcita respecte dels béns procedents de l'herència del substituïent.

Si diversos ascendents substitueixen pupillarment o exemplarment el mateix descendent, cada substitució té eficàcia en relació amb els béns que el substituït hagi adquirit per herència o per llegat de l'ascendent, sempre que subsisteixi a la mort d'aquell; però, en relació amb l'herència del menor o de l'incapacitat, únicament té eficàcia l'ordenada per l'ascendent mort de grau més pròxim i, si són d'igual grau, la del darrer que morí.

Article 15.

L'hereu o hereus instituïts solament en cosa certa, si concorren amb hereu o hereus instituïts sense aqueixa assignació, s'han de considerar com a simples legataris. Però, si l'hereu únic o tots els hereus instituïts ho són de cosa certa, se n'han de considerar legataris i, quant a la resta de l'herència, han de tenir el caràcter d'hereus universals, per parts iguals si n'hi havia més d'un.

L'instituït hereu solament en usdefruit s'ha d'equiparar a l'instituït en cosa certa. Si, per aplicació del que es disposa al paràgraf anterior, en resultava simple legatari, ha d'ostentar, salvant que hi hagi una disposició contrària del testador, la facultat de prendre possessió per si mateix dels béns objecte del seu dret, si no hi havia legitimaris.

L'instituït hereu en usdefruit ha de tenir el caràcter d'hereu fiduciari, sempre que la voluntat del testador no hagi estat una altra i sempre que, per a després de la mort d'aquest, s'hagi instituït un altre hereu, el qual s'ha de considerar com a hereu fideicomissari. Si aquest no arribava a ésser-ho, l'instituït en usdefruit ha de ser hereu universal, pur i lliure.

Artículo 13.

En la donación universal podrán establecerse limitaciones, condiciones y sustituciones conforme a lo preceptuado para la sucesión testada.

La donación universal podrá ser valedera de presente y efectiva a la muerte del donante, o a la de éste y su consorte, así como contener cualquier otra cláusula por la que se aplaze su efectividad. También podrá ser efectiva de presente.

En los supuestos de aplazamiento, donante y donatario serán considerados, respectivamente, como usufructuario y nudo propietario de los bienes donados, sin que el donante tenga obligación de formalizar inventario y prestar fianza.

Si la donación hubiere de tener efectividad en vida del donante, deberá éste reservarse, en plena propiedad o en usufructo, lo necesario para vivir en un estado correspondiente a sus circunstancias.

El donante podrá encomendar al donatario universal las facultades de distribución previstas en los artículos 18 y siguientes.

En las donaciones universales podrán efectuarse nombramientos o encargos relativos a la sucesión del donante, con la misma amplitud y eficacia que en las disposiciones de última voluntad.

Artículo 6.º—Se modifica la Sección 1.ª del Capítulo III, del Título II del Libro I de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, en sus artículos 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 y 24, cuya redacción será la siguiente:

Artículo 14.

La institución de heredero es requisito esencial para la validez del testamento.

Aunque no se emplee la palabra heredero, valdrá como hecha a título universal cualquier disposición del testador que atribuya claramente al favorecido esa cualidad.

En las sustituciones pupilar y ejemplar, el ascendiente, en el testamento que otorgue para su propia herencia, puede, en relación a la del descendiente, instituir herederos de éste y establecer otras disposiciones, sin perjuicio de las legítimas, cuyo pago podrá asimismo autorizar en dinero. Sin embargo, la ejemplar quedará sin efecto si el descendiente hubiere otorgado testamento o donación universal válidos.

Ambas sustituciones implican la vulgar tácita respecto de los bienes procedentes de la herencia del sustituyente.

Si varios ascendientes sustituyen pupilar o ejemplarmente al mismo descendiente, tendrá eficacia cada una de las sustituciones en relación a los bienes que el sustituido haya adquirido por herencia o legado del ascendiente y subsistan al fallecimiento de aquél; pero, con relación a la herencia del menor o incapacitado, la tendrá únicamente la ordenada por el ascendiente fallecido de grado más próximo y, si son de igual grado, la del último que fallezca.

Artículo 15.

El heredero o herederos instituidos sólo en cosa cierta, cuando concurren con heredero o herederos instituidos sin esa asignación, serán considerados como simples legatarios. Pero, si el heredero único o todos los herederos instituidos lo son en cosa cierta, se estimarán legatarios de ella y, en cuanto al resto de la herencia, tendrán el carácter de herederos universales, por partes iguales si fueran varios.

El heredero instituido sólo en usufructo se equipará al instituido en cosa cierta. Cuando por aplicación de lo dispuesto en el párrafo anterior resultare simple legatario, ostentará, salvo disposición contraria del testador, la facultad de tomar por sí posesión de los bienes objeto de su derecho, siempre que no hubiere legitimarios.

El heredero instituido en usufructo tendrá, a no ser que fuere otra la voluntad del testador, el carácter de heredero fiduciario si para después de su muerte se hubiere instituido otro heredero, el cual se considerará heredero fideicomisario. Si éste no llegare a serlo, el instituido en usufructo será heredero universal, puro y libre.

Article 16.

El qui és hereu ho és sempre i, en conseqüència, en instituir-lo, s'han de tenir per no posats la condició resolutoria i els termes suspensius i resolutori.

En els testaments, el terme incert comporta condició, llevat que la voluntat manifesta del testador sigui la de transmetre a l'hereu els drets a la successió d'ençà del dia de la mort.

L'incompliment de la forma imposada a la institució d'hereu mai no en pot donar lloc a la resolució.

Article 17.

Mitjançant codicil, l'atorgant pot addicionar o reformar el seu testament o, si no en té de fet, dictar disposicions sobre la pròpia successió a càrrec dels hereus «ab intestato»; però, en cap cas no pot instituir hereu, ni revocar la institució atorgada abans ni excloure cap hereu de la successió ni establir substitucions, tret de les fideicomissàries i les preventives de residu, ni desheretar l'legítimaris ni imposar condició a l'hereu. No obstant això, pot expressar en el codicil el nom de l'hereu o hereus i determinar la part en què cadascun d'ells s'ha de considerar instituit, amb les limitacions establertes en aquest article.

L'atorgament de codicils requereix la mateixa capacitat i les mateixes formalitats externes que els testaments.

El testament ineficaz val com a codicil, si reuneix els requisits a què es refereix el paràgraf anterior i si no és declarat nul per preferència no intencional de legítimaris.

Els codicils produeixen la modificació del testament o del codicil anteriors en allò que resultin alterats o incompatibles.

Els codicils queden revocats pel testament posterior, si aquest no els confirma expressament. És vàlid el codicil merament revocatori.

Article 18.

El testador pot encomanar a l'instituit hereu, encara que únicament sigui en l'usudefruit de tots els béns de l'herència o d'una part d'aquests, així com al legatari cridat a l'usudefruit universal d'aquesta, que, per acte «inter vivos» o de darreres voluntats, els assigni a un o els distribueixi entre diversos parents d'aquell o del mateix distribuïdor, o que elegeixi entre tots ells hereu o hereus, a parts iguals o desiguals, de la qual han de resultar exclòs els no elegits. En tots els casos se n'han de salvar les legítimes, que s'han de fer efectives, d'acord amb el que disposi el mateix distribuïdor de conformitat amb aquesta Compilació.

L'encàrrec comprèn els fideïcomissos de distribució i elecció, salvant que la voluntat expressa del testador sigui de limitar-lo a ús de sol.

La distribució o elecció s'han de fer lliurement o amb les condicions que el testador hagi establert i en cap cas no es poden ultrapassar els límits assenyalats per a les substitucions fideïcomissàries. No obstant, el distribuïdor pot ordenar substitucions vulgars en fideïcomis a favor de persones que siguin incloses al grup de parents indicat.

Les legítimes es defereixen, també en aquests supòsits, d'ençà de la mort del testador i es poden pagar, sense cap altra formalitat especial, en diners, si aquell no ho havia prohibit i el distribuïdor ho disposava així. No obstant, si no s'havien exigit encara les legítimes ni s'havien fet efectives les que s'havien de satisfer en metàl·lic, el dia en què quedi efectuada definitivament aquesta elecció o distribució, els terminis a què es refereix el paràgraf quart de l'article 48 per a comunicar la decisió de pagament de les legítimes en diners i per a efectuar-ne el lliurament per l'hereu o hereus, s'han de comptar precisament d'ençà d'aquest dia.

Article 19.

L'assignació, distribució o elecció s'han de dur a terme pel distribuïdor, tot indicant expressament que usa aquesta facultat. Les realitzades per acte de darreres voluntats són revocables. En canvi no ho són les instrumentades en acte «inter vivos», les quals necessàriament s'han de formalitzar en escriptura pública. El distribuïdor ha d'exercitar aquestes facultats personalment, però l'execució del que disposi, en ús d'aquestes, es pot encomanar a una altra persona.

Artículo 16.

El que es heredero lo es siempre y, en consecuencia, se tendrán por no puestos en su institución la condición resolutoria y los términos suspensivos y resolutorio.

En los testamentos, el término incierto implica condición, salvo que la voluntad manifesta del testador fuese la de transmitir al heredero los derechos a la sucesión desde el día de su fallecimiento.

El incumplimiento del modo impuesto a la institución de heredero nunca podrá dar lugar a su resolución.

Artículo 17.

Mediante codicilo, el otorgante puede adicionar o reformar su testamento o, a falta de éste, dictar disposiciones sobre su sucesión a cargo de los herederos abintestato; pero, en ningún caso, puede instituir heredero, revocar la institución anteriormente otorgada o excluir algún heredero de la sucesión, establecer sustituciones, salvo las fideicomisarias y las preventivas de residuo, desheredar a legítimarios ni imponer condición al heredero. Podrá, no obstante, en el codicilo expresar el nombre del heredero o herederos y determinar la porción en que cada uno de ellos deba entenderse instituido, con las limitaciones establecidas en este artículo.

El otorgamiento de codicilos requerirá la misma capacidad y formalidades externas que los testamentos.

El testamento ineficaz valdrá como codicilo si reúne los requisitos a que se refiere el párrafo anterior y no es declarado nulo por preferencia no intencional de legítimarios.

Los codicilos producen la modificación del testamento o codicilo anteriores en los que resulten alterados o incompatibles.

Los codicilos quedan revocados por el testamento posterior, a no ser que éste los confirme expresamente. Será válido el codicilo meramente revocatorio.

Artículo 18.

El testador podrá encomendar al instituido heredero, aunque sólo fuere en el usufructo de todo o parte de los bienes de la herencia, así como al legatario llamado al usufructo universal de la misma, que, por acto inter vivos o de última voluntad, los asigne a uno o los distribuya entre varios de los parientes de aquél o del propio distribuïdor, o elija, entre todos ellos, heredero o herederos, en partes iguales o desiguales, resultando excluidos los no elegidos. En todo caso quedarán a salvo las legítimas, las cuales se harán efectivas según disponga el mismo distribuïdor de conformidad con esta Compilación.

El encargo comprenderá los fideïcomisos de distribució i elecció, salvo que la voluntat expressa del testador fuere limitar-lo a uno solo de ellos.

La distribució o elecció han de hacerse libremente o con las condiciones que el testador haya establecido, sin que, en ningún caso, puedan sobrepasarse los límites señalados para las sustituciones fideïcomisarias. Sin embargo, podrán ordenarse por el distribuïdor sustituciones vulgares en fideïcomiso a favor de personas que estén incluidas en el indicado grupo de parientes.

Las legítimas se defieren, también en estos supuestos, desde el fallecimiento del testador, y se podrán pagar, sin otras formalidades especiales, en dinero, si aquél no lo hubiese prohibido y el distribuïdor así lo dispusiere. Sin embargo, si el día en que quede efectuada definitivamente la expresada elecció o distribució no se hubiesen exigido aún ni hechas efectivas las legítimas que deban satisfacerse en metàl·lic, se contarán precisamente desde dicho día los plazos a que se refiere el párrafo cuarto del artículo 48, para comunicar la decisió de pago de las legítimas en dinero y para efectuar su entrega por el heredero o herederos.

Artículo 19.

La asignación, distribució o elecció deberán efectuarse por el distribuïdor indicándose expresamente que usa de dicha facultad. Las realizadas por acto de última voluntad serán revocables; no así las instrumentadas en acto inter vivos, que necesariamente se formalizarán en escriptura pública. El distribuïdor ha de ejercitar dichas facultades personalmente, pero la ejecució de lo que en uso de las mismas disponga puede encomendarse a otra persona.

L'herència no s'ha de deferir als parents fins que no quedi efectuada definitivament l'elecció o distribució. No obstant, si l'elegit o adjudicatari dels béns per acte «inter vivos» renunciava a l'elecció o adjudicació, el distribuïdor podrà fer ús de bell nou d'aquestes facultats.

Article 20.

Si el distribuïdor deixava d'efectuar, per qualsevol causa, la distribució o elecció, hom s'ha de subjectar a allò que preveu el testament. A manca de disposició especial, s'han de considerar instituïts per parts iguals aquells parents del testador o, si és el cas, del mateix hereu o legatari distribuïdor que, havent-li sobreviscut, hagin estat determinats individualment pel seu nom i les circumstàncies, i, en defecte d'aquests, els parents més pròxims en grau entre els genèricament indicats pel testador. En el supòsit que aquests parents fossin fills o nets del causant o del distribuïdor, han d'entrar en lloc del difunt els descendents per estirps, encara que haguesin sobreviscut al testador.

Article 21.

En el fideïcomís de distribució, els béns omesos en fer l'assignació o distribució han de ser adquirits pel parent o parents, aquests per parts iguals, a favor dels quals s'ha verificat l'assignació o la distribució dels altres béns. En el fideïcomís d'elecció, hom s'ha de subjectar, a aquests efectes, en allò que pertoca, al que s'estableix als articles 15 i 24.

Article 22.

Si el distribuïdor premoria al testador, s'ha de considerar establerta, d'acord amb l'article 26, una substitució vulgar a favor dels parents entre els quals s'havia de verificar l'elecció o distribució, tenint en compte, si hi eren d'aplicació, les normes de l'article 20.

Article 23.

El distribuïdor té els drets i les obligacions que li corresponen com a hereu fiduciari, però no en pot detreure la quarta trebellianica, si no era expressament facultat pel testador.

No tan sols els parents instituïts hereus en el fideïcomís d'elecció, sinó també l'assignatari o els destinataris dels béns en fideïcomís de distribució, tenen la condició d'hereus del testador.

Article 24.

Instituïts conjuntament i per grups diversos hereus en la totalitat o en una mateixa quota de l'herència, encara que no sigui a la mateixa clàusula, si, per qualsevol causa, el qui no arribava a ésser hereu de manera efectiva era del mateix grup, l'acreciment s'ha de produir preferentment entre els altres del mateix grup i solament en defecte d'aquests n'ha d'acréixer la quota als altres instituïts conjuntament.

Sense perjudici del que s'estableix al paràgraf anterior i al darrer de l'article 42, el dret d'acréixer s'ha de regir pels preceptes del Codi Civil.

Les quotes hereditàries vacants per la no actuació del dret d'acréixer o perquè no n'ha disposat el testador, han d'incrementar, necessàriament i proporcionalment, les dels altres hereus instituïts que arribin a ésser-ho efectivament, amb subsistència dels llegats i les càrregues que no siguin personalíssimes.

Article 7è.—Es modifiquen els articles 27, 28, 29, 30, 33, 34 i 37 de la Secció 2.ª del Capítol III. del Títol III del Llibre I de la Compilació de Dret Civil de Balears, la redacció dels quals és la següent:

Article 27.

El fideïcomissari que mori abans de complir-ne la condició no transmet cap dret als successors. Però, el testador pot, per a aquest supòsit, ordenar una substitució vulgar en fideïcomís, en el qual cas els designats han d'ocupar el lloc que hauria correspost al fideïcomissari substituït.

La herència no se deferirà a los parientes hasta que quede efectuada definitivamente la elección o distribución; no, obstante, si el elegido o el adjudicatario de los bienes por acto inter vivos renunciase a la elección o adjudicación, el distribuïdor podrá de nuevo hacer uso de tales facultades.

Artículo 20.

Si el distribuïdor dejare de efectuar, por cualquier causa, la distribución o elección, se estará a lo previsto en el testamento; a falta de disposición especial, se entenderán instituidos por partes iguales aquellos parientes del testador, o, en su caso, del propio heredero o legatario distribuïdor que, sobreviviéndole, hubieren sido determinados individualmente por su nombre o circunstancias, y, en su defecto, los más próximos parientes en grado entre los genéricamente indicados por el testador. En el supuesto de que los citados parientes fueren hijos o sobrinos del causante o del distribuïdor, entrarán en lugar del fallecido, aunque hubiere sobrevivido al testador, sus descendientes por estirpes.

Artículo 21.

En el fideicomiso de distribución los bienes omitidos al hacerse la asignación o distribución serán adquiridos por el pariente o parientes, éstos por partes iguales, a favor de los cuales se hubiera verificado la asignación o la distribución de los otros bienes. En el fideicomiso de elección se estará, a estos efectos, en lo pertinente, a lo establecido en los artículos 15 y 24.

Artículo 22.

Si el distribuïdor premuriere al testador, se entenderá establecida, según el artículo 26, una sustitución vulgar a favor de los parientes entre los que se tenía que verificar la elección o distribución, teniendo en cuenta, en lo que resultaren aplicables, las normas del artículo 20.

Artículo 23.

El distribuïdor tendrá los derechos y obligaciones que le correspondan como heredero fiduciario; pero, no podrá detraer la cuarta trebellianica, si no estuviere expresamente facultado por el testador.

No sólo los parientes instituidos herederos, en el fideicomiso de elección, sino también el asignatario o los destinatarios de los bienes, en el fideicomiso de distribución, tendrán la condición de herederos del testador.

Artículo 24.

Instituidos conjuntamente y por grupos varios herederos en la totalidad o en una misma cuota de la herencia, aunque no fuere en la misma cláusula, si por cualquier causa el que no llegare efectivamente a ser heredero fuese del mismo grupo, el acrecimiento se producirá preferentemente entre los demás del mismo grupo y, sólo en defecto de éstos, su cuota acrecerá a los demás instituidos conjuntamente.

Sin perjuicio de lo establecido en el párrafo anterior y en el último del artículo 42, el derecho de acrecer se regirá por los preceptos del Código civil.

Las cuotas hereditarias vacantes por la no actuación del derecho de acrecer o por no haber dispuesto de ellas el testador, incrementarán, necesaria y proporcionalmente, las de los demás herederos instituidos que efectivamente lleguen a serlo, con subsistencia de los legados y las cargas que no sean personalísimas.

Artículo 7.º—Se modifica la Sección 2.ª, del Capítulo III, del Título III de Libro I de la Compilación del Derecho Civil de Balears, en sus artículos 27, 28, 29, 30, 33, 34 y 37, cuya redacción será la siguiente:

Artículo 27.

El fideicomisario que muera antes de que la condición se cumpla no transmite derecho alguno a sus sucesores. Pero el testador puede, para tal supuesto, ordenar una sustitución vulgar en fideicomiso, en cuyo caso ocuparán los designados el lugar que hubiere correspondido al fideicomisario sustituido.

Article 28.

Els fills posats en condició no es consideren cridats a l'herència, si no ho són de manera expressa. Això no obstant, se'ls ha de considerar cridats com a substituïts de son pare, si la substitució fideicomissària és condicionada al doble esdeveniment que el fiduciari mori sense fills i aquests, per la seva banda, sense fills.

Als efectes del paràgraf anterior s'han de considerar fills tant els matrimonials com els no matrimonials i els adoptius plens, sempre que el testador no hi estableixi limitacions de manera expressa.

Article 29.

El fiduciari que hagi practicat inventari de l'herència fideïcomesa en pot detreure la quarta trebellànica, si el fideïcomitent no ho havia prohibit expressament. Aquest dret és pot transmetre als seus hereus.

La trebellànica consisteix en la quarta part de l'herència fideïcomesa, havent-ne deduït les despeses i els deutes i les lliures, fins i tot la que li pertoca al mateix fiduciari.

Són requisits que s'han d'acomplir inexcusablement perquè el fiduciari pugui fer ús d'aquest dret els següents:

a) Que l'inventari de l'herència fideïcomesa, que necessàriament ha de ser judicial o notarial, estigui acabat dins els cent vuitanta dies següents a la delació d'aquest, tret que els béns que la constitueixin es trobin a municipis diferents o que el fiduciari resideixi fora de l'illa. En aquests supòsits el termini ha de ser d'un any.

b) S'han de convocar amb trenta dies d'antelació els fideïcomissaris, si eren coneguts i si no ho eren, el representant del Ministeri Fiscal.

c) L'inventari s'ha d'efectuar en el lloc on el causant tinguí el domicili.

Article 30.

El fiduciari té l'ús i el gaudi dels béns fideïcomesos i dels subrogats i les accions amb l'obligació de satisfer les lliures, els llegats i les altres càrregues de l'herència a expenses d'aquesta.

Té l'obligació, a més, de formar inventari i de garantir la restitució dels béns fideïcomesos.

L'inventari s'ha de realitzar d'acord amb el que s'estableix a l'article 29. Quant a les garanties, són vàlides, amb l'acord previ dels interessats o, en defecte d'aquest, per decisió judicial, qualssevol que es puguin admetre en Dret. En allò que es refereix a immobles, és suficient la inscripció de la titularitat del fiduciari en el Registre de la Propietat.

S'han de considerar rellevats d'aquestes obligacions:

a) Els fiduciaris dispensats pel testador i

b) Els fills i els descendents del fideïcomitent que resultin substituïts recíprocament.

Article 33.

El fiduciari pot, per ministeri de la Llei, alienar i gravar, en concepte de lliures, els béns fideïcomesos:

a) Mitjançant el consentiment dels fideïcomissaris.

b) Per a satisfer-se de la seva quota legítima i de la quarta trebellànica, havent-ho notificat als fideïcomissaris coneguts.

c) Per a pagar deutes i càrregues de l'herència, llegats en metàl·lic i despeses extraordinàries de conservació o de refacció de béns fideïcomesos.

Si hi havia legítimaris que no eren fideïcomissaris, hom s'ha d'ajustar al que es preveu a la Secció quarta d'aquest Capítol.

Article 34.

El fiduciari també pot, amb l'autorització judicial prèvia, sempre que el testador no ho hagi prohibit expressament, alienar i gravar els béns fideïcomesos i invertir el contravalor, si era el cas, en d'altres de més rendibilitat o utilitat en substitució dels alienats. A l'expedient d'autorització judicial han de ser citats els fideïcomissaris o el Ministeri Fiscal, en el cas que aquests no siguin coneguts o no hi hagin comparegut.

Artículo 28.

Los hijos puestos en condición no se entenderán llamados a la herencia si no lo son de modo expreso. Ello no obstante, se les entenderá llamados como sustitutos de su padre si la sustitución fideicomisaria está condicionada al doble evento de que el fiduciario muera sin hijos, y éstos, a su vez, sin hijos.

A los efectos del párrafo anterior se considerarán hijos tanto los matrimoniales como los no matrimoniales y los adoptivos plenos, a no ser que el testador, de modo expreso, establezca limitaciones al respecto.

Artículo 29.

El fiduciario que hubiere practicado inventario de la herencia fideicomitida podrá detraer la cuarta trebellánica si el fideicomitente no lo hubiera prohibido expresamente. Este derecho es transmisible a sus herederos.

La trebellánica consiste en la cuarta parte de la herencia fideicomitida previa deducción de los gastos y deudas y de las legítimas, incluso la que corresponda al propio fiduciario.

Son requisitos que inexcusablemente deberán cumplirse para que pueda usar el fiduciario de este derecho:

a) Que el inventario de la herencia fideicomitida, que necesariamente deberá ser judicial o notarial, esté terminado dentro de los ciento ochenta días siguientes a su delación, a excepción de que los bienes que la constituyan se encuentren en municipios distintos, o que el fiduciario resida fuera de la isla, en cuyos supuestos el plazo será de un año.

b) Deberá convocarse con treinta días de antelación a los fideicomisarios si fueren conocidos y, de no serlo, al representante del Ministerio Fiscal.

c) Se efectuará el inventario en el lugar donde el causante tuviere su domicilio.

Artículo 30.

El fiduciario tendrá el uso y disfrute de los bienes fideicomitidos y de sus subrogados y acciones, con la obligación de satisfacer las legítimas, legados y demás cargas de la herencia a expensas de ésta.

Estará obligado, además, a formar inventario y a garantizar la restitución de los bienes fideicomitidos.

El inventario se realizará de acuerdo con lo prevenido en el artículo 29. En cuanto a las garantías, serán válidas, previo acuerdo de los interesados o, en su defecto, por decisión judicial, cualesquiera admisibles en Derecho, siendo suficiente, en lo que a inmuebles se refiere, la inscripción de la titularidad del fiduciario en el Registro de la Propiedad.

Se considerarán relevados de dichas obligaciones:

a) Los fiduciarios dispensados por el testador; y

b) Los hijos y descendientes del fideicomitente que resulten recíprocamente sustituidos.

Artículo 33.

El fiduciario podrá, por ministerio de la Ley, enajenar y gravar, en concepto de libres, los bienes fideicomitidos:

a) Mediante el consentimiento de los fideicomisarios.

b) Para satisfacerse de su cuota legítima y de la cuarta trebellánica, previa notificación a los fideicomisarios conocidos.

c) Para pagar deudas y cargas de la herencia, legados en metálico y gastos extraordinarios de conservación o refacción de bienes fideicomitidos.

Si existieran legítimarios que no sean fideicomisarios se observará lo prevenido en la Sección cuarta de este Capítulo.

Artículo 34.

También podrá el fiduciario, previa autorización judicial, siempre que el testador no lo hubiera prohibido expresamente, enajenar y gravar los bienes fideicomitidos e invertir el contravalor, en su caso, en otros de mayor rentabilidad o utilidad en sustitución de los enajenados. En el expediente de autorización judicial serán citados los fideicomisarios o el Ministerio Fiscal, en el caso de que no fueren conocidos o no comparecieren.

Article 37.

Si únicament se subjecten a substitució fideicomissària els béns que li quedaven al fiduciari el dia de la seva mort, aquest pot alienar i gravar a títol oneros les tres quartes parts dels que comprés la substitució i ha de restituir al fideicomissari l'altra quarta part, si el testador no l'havia rellevat d'aquesta obligació.

El valor dels béns de què hagi disposat el fiduciari s'ha d'imputar a allò que per llegítima, trebellianica o d'altres drets li correspongui.

El fiduciari és obligat a formalitzar inventari amb citació dels fideicomissaris coneguts o del Ministeri Fiscal, en el cas que no ho siguin o que no hi hagin comparegut. L'inventari s'ha de practicar d'acord amb les normes establertes per a la quarta trebellianica.

A fi d'assegurar la restitució de la quarta part reservada als fideicomissaris, aquests en poden demanar la determinació. Mentre no hagin fet ús d'aquesta facultat no poden exercitar cap acció per a impugnar els actes dispositius del fiduciari.

En cas d'indigència o d'extrema necessitat, el fiduciari pot dispondre també de la quarta part.

Article 8è.—Es modifiquen els articles 38, 39 i 40 de la Secció 3.ª, del Capítol III, del Títol II del Llibre I de la Compilació del Dret Civil de Balears, la redacció dels quals és la següent:

Article 38.

L'hereu a qui, per raó dels llegats, no quedi lliure la quarta part de l'actiu hereditari líquid, pot, salvada una disposició contrària del testador, reclamar aquesta part. Amb aquesta finalitat s'han de reduir en la proporció necessària els llegats i l'hereu els pot retenir fins que aquella no li hagi estat satisfeta.

Solament pot exercir aquest dret l'hereu que primerament adquireixi l'herència.

Si els hereus eren més d'un s'ha de calcular en proporció a les quotes hereditàries respectives, tenint en compte els llegats amb què hagin estat gravats cada un d'ells.

Per a exercir aquest dret, l'hereu ha de practicar inventari en el temps i formar preceptuats per a la quarta trebellianica, en el qual s'ha de procedir a fer la valoració dels béns i deutes de l'herència i la dels llegats. Qui el formalitzi en frau dels legataris perd aquest dret.

Article 39.

Per a establir la falcidia, s'han de detreure les despeses ocasionades per la mort i les de l'inventari, així com els deutes i les càrregues de l'herència i les llegítimes, fins i tot la de l'hereu que sigui legitimari.

Els prelegats no s'han d'imputar a la falcidia i poden ser objecte de reducció, si és el cas, com els altres llegats.

No es consideren reduïbles els llegats piadosos, benèfics o docents, els d'aliments, els de deute propi del testador, els ordenats en pagament de llegítimes en allò que no n'excedeixin, els subllegats, els de béns l'alienació dels quals s'hagi prohibit al legatari i els exceptuats de reducció pel mateix testador. La part en què aquests llegats han de ser objecte de reducció no ha d'afectar els altres llegats reduïbles.

Article 40.

L'hereu en qui concorre la condició de legitimari té dret a la quarta falcidia i també a la seva llegítima.

L'hereu fiduciari no pot detreure més que una quarta part per falcidia i trebellianica, que s'obté reduint els llegats i l'herència fideicomessa en proporció amb el valor respectiu.

Article 9è.—Es modifiquen els articles 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48 i 50 de la Secció 4.ª del Capítol III, del Títol II del Llibre I de la Compilació del Dret Civil de Balears i s'hi afegeix un article, el 51, la redacció dels quals és com segueix:

Artículo 37.

Si se sujetaren a substitución fideicomisaria solamente los bienes que quedaren al fiduciario el día de su fallecimiento, podrá éste enajenar y gravar a título oneroso las tres cuartas partes de los comprendidos en la sustitución, debiendo restituir al fideicomisario la otra cuarta parte, si el testador no le hubiere relevado de tal obligación.

El valor de los bienes de que hubiera dispuesto el fiduciario se imputará a lo que por legítima, trebellianica u otros derechos le corresponda.

El fiduciario viene obligado a formalizar inventario con citación de los fideicomisarios conocidos o del Ministerio Fiscal, en el caso de que no lo fueren o no comparecieren. El inventario se practicará conforme a las normas establecidas para la cuarta trebellianica.

Para asegurar la restitución de la cuarta parte reservada a los fideicomisarios, podrán éstos pedir su determinación. Mientras no hayan usado de esta facultad no podrán ejercitar acción alguna para impugnar los actos dispositivos del fiduciario.

En caso de indigencia o extrema necesidad podrá el fiduciario disponer también de la cuarta parte.

Artículo 8.º—Se modifica la Sección 3.ª, del Capítulo III, del Título II del Libro I de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, en sus artículos 38, 39 y 40, cuya redacción será la siguiente:

Artículo 38.

El heredero a quien, por razón de los legados, no quede libre la cuarta parte del activo hereditario líquido, podrá, salvo disposición contraria del testador, reclamar dicha parte. A este fin se reducirán en la proporción necesaria los legados, pudiendo retenerlos el heredero hasta que aquella le haya sido satisfecha.

Sólo podrá ejercitar este derecho el heredero que primeramente adquiera la herencia.

Si fuesen varios los herederos se calculará en proporción a sus respectivas cuotas hereditarias, teniendo en cuenta los legados con que hayan sido gravados cada uno de ellos.

Para ejercitar este derecho, el heredero deberá practicar inventario en el tiempo y formar preceptuados para la cuarta trebellianica, en el que se procederá a la valoración de los bienes y deudas de la herencia y a la de los legados. El que lo formalizare en fraude de los legatarios perderá el indicado derecho.

Artículo 39.

Para la fijación de la falcidia se detraerán los gastos ocasionados por el fallecimiento y los de inventario, así como las deudas y cargas de la herencia y las legítimes, incluso la del heredero que sea legitimario.

Los prelegados no se imputarán a la falcidia y podrán ser objeto de reducción, en su caso, como los demás legados.

No se considerarán reducibles los legados piadosos, benéficos o docentes, los de alimentos, los de deuda propia del testador, los ordenados en pago de legítimes en lo que no exceda de ella, los sublegados, los de bienes cuya enajenación se prohíba al legatario y los exceptuados de reducción por el propio testador. La parte en que dichos legados debieran ser objeto de reducción no afectará a los demás legados reducibles.

Artículo 40.

El heredero en quien concorra la condición de legitimario tendrá derecho a la cuarta falcidia, además de su legítima.

El heredero fiduciario no podrá detraer sino una cuarta parte por falcidia y trebellianica, que se obtendrá reduciéndose los legados y la herencia fideicomitada en proporción a su respectivo valor.

Artículo 9.º—Se modifica la Sección 4.ª, del Capítulo III, del Título II, del Libro I de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, en sus artículos 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48 y 50, añadiendo un artículo 51, cuya redacción será la siguiente:

Article 41.

Són legitimaris, en els termes que es dedueixen dels articles següents:

- 1r.—Els fills i descendents per naturalesa, matrimonials i no matrimonials, i els adoptius.
- 2n.—Els pares, per naturalesa o adopció, o els ascendents.
- 3r.—El cònjuge vidu.

Article 42.

Constitueix la llegítima dels fills per naturalesa i dels adoptius plens i, en representació dels premorts, dels descendents de les classes assenyalades, la tercera part de l'haver hereditari, si eren quatre o menys de quatre, i la meitat si eren més d'aquest nombre.

Per a establir aquesta llegítima, s'han de tenir en compte els fills i les estirps dels premorts i s'han de comptar el legitimari instituit hereu, el renunciant, el desheretat, el qui hagi atorgat definició i el declarat indigne de succeir, sense perjudici del dret que els articles 761 i 857 del Codi Civil reconeixen als descendents del declarat indigne o desheretat.

En tots els supòsits en què la llegítima individual no s'ha de satisfer, ha de passar a incrementar la part de lliure disposició sense acréixer als col·legitimaris.

Article 43.

A manca de les persones enumerades a l'article anterior, són legitimaris:

- a) En la successió del fill matrimonial, els seus pares o ascendents.
- b) En la del fill no matrimonial, els pares que l'hagin reconegut o que hagin estat judicialment declarats com a tals o, en defecte d'aquests, els ascendents.
- c) En la de fill adoptiu ple, els pares adoptants o els ascendents d'aquests.

La quarta part de l'haver hereditari en constitueix la llegítima. Si concorren ambdós pares s'ha de dividir entre ells meitat i meitat, i, si n'ha premort qualcun, correspon íntegra al sobrevivent. Si tots dos han mort, se l'han de dividir els ascendents de grau més pròxim, per meitat entre ambdues línies i a parts iguals entre els de cada línia. Si són de grau diferent, ha de passar sencera als més pròxims de cada línia.

Es considera el que es disposa als paràgrafs precedents, sense perjudici del que s'estableix als articles 811 i 812 del Codi Civil.

Article 44.

Els fills adoptius en adopció plena i els seus descendents no són legitimaris en la successió dels seus pares i ascendents per naturalesa, ni aquests en la d'aquells, exceptuant el supòsit que un consort adopti plenament el fill per naturalesa de l'altre, el qual té, juntament amb l'adoptant i els ascendents respectius, si és el cas, dret a llegítima. En aquest supòsit el fill adoptiu i els seus descendents són legitimaris en la successió del pare per naturalesa o ascendent.

Els fills adoptius en adopció simple no són legitimaris en la successió dels seus adoptants ni aquests en la dels seus adoptats.

Article 45.

El cònjuge que, en morir el consort, no es trobi separat de fet ni en virtut de sentència ferma, tret que en ambdós casos s'hi trobàs per causa imputable al difunt, és legitimari en la successió d'aquest.

Si s'ha interposat demanda de separació o ha estat aprovada la reconciliació, hom s'ha de subjectar a allò que es preveu a l'article 835 del Codi Civil.

En concurrència amb els seus descendents, la llegítima viudal ha de ser l'usufruit de la meitat de l'haver hereditari; en concurrència amb ascendents, l'usufruit és de dos terços, i, a la resta de supòsits, l'usufruit universal.

Article 46.

La preterició d'un legitimari no anul·la el testament, però queda salvat el dret del preterit a exigir allò que per llegítima li correspongui.

Artículo 41.

Són legitimarios, en los términos que resultan de los artículos siguientes:

- 1.º—Los hijos y descendientes por naturaleza, matrimoniales y no matrimoniales, y los adoptivos.
- 2.º—Los padres, por naturaleza o adopción, o los ascendientes.
- 3.º—El cónyuge viudo.

Artículo 42.

Constituye la legítima de los hijos, por naturaleza y adoptivos plenos, y, en representación de los premuertos, de sus descendientes de las clases indicadas, la tercera parte del haber hereditario si fueren cuatro o menos de cuatro, y la mitad si excedieren de este número.

Para fijar esta legítima se tomarán en cuenta los hijos y las estirpes de los premuertos y harán número el legitimario instituido heredero, el renunciante, el desheredado, el que haya otorgado definición y el declarado indigno de suceder, sin perjuicio del derecho que los artículos 761 y 857 del Código civil reconocen a los descendientes del declarado indigno o desheredado.

En cualquier supuesto en que la legítima individual no hubiere de satisfacerse pasará a incrementar la parte de libre disposición sin acrecer a los coligitimarios.

Artículo 43.

A falta de las personas enumeradas en el artículo anterior, son legitimarios:

- a) En la sucesión del hijo matrimonial, sus padres o ascendientes.
- b) En la del hijo no matrimonial, los padres que les hubieren reconocido o hayan sido judicialmente declarados como tales o, en su defecto, los ascendientes.
- c) En la del hijo adoptivo pleno, los padres adoptantes o ascendientes de éstos.

Constituye su legítima la cuarta parte del haber hereditario. Concurriendo ambos padres se dividirá entre ellos por mitad y si alguno hubiera premuerto corresponderá íntegra al sobreviviente. Si hubieran fallecido ambos se la dividirán los ascendientes de grado más próximo, por mitad entre ambas líneas y partes iguales entre los de cada línea. Si fueran de distinto grado, pasará por entero a los más próximos de una u otra línea.

Lo dispuesto en los párrafos precedentes, se entiende sin perjuicio de lo establecido en los artículos 811 y 812 del Código civil.

Artículo 44.

Los hijos adoptivos en adopción plena y sus descendientes no serán legitimarios en la sucesión de sus padres y ascendientes por naturaleza, ni éstos en la de aquéllos, salvo en el supuesto de que un consorte adopte plenamente al hijo por naturaleza del otro, el cual tendrá, juntamente con el adoptante y sus respectivos ascendientes, en su caso, derecho a legítima. En este supuesto el hijo adoptivo y sus descendientes serán legitimarios en la sucesión del padre por naturaleza o ascendiente.

Los hijos adoptivos en adopción simple no serán legitimarios en la sucesión de sus adoptantes, ni éstos en la de sus adoptados.

Artículo 45.

El cónyuge que al morir su consorte no se hallare separado de hecho ni en virtud de sentencia firme, salvo que en ambos casos lo estuviere por causa imputable al difunto, será legitimario en la sucesión de éste.

Interpuesta la demanda de separación o aprobada la reconciliación, se estará a lo prevenido en el artículo 835 del Código civil.

Concurriendo con descendientes, la legítima viudal será el usufructo de la mitad del haber hereditario; en concurrència con ascendientes, el usufructo de dos tercios; y, en los demás supuestos, el usufructo universal.

Artículo 46.

La preterición de un legitimario no anulará el testamento, quedando a salvo al preterido el derecho a exigir lo que por legítima le corresponda.

No obstant, la preterició no intencional de fills o descendents legítims confereix al preterit acció per a obtenir l'anul·lació del testament, la qual caduca als quatre anys de la mort del causant. Aquest efecte no es produeix i el preterit solament ostenta el dret de reclamar la seva llegítima:

1r.—Si el testador ha instituït com a únics hereus els seus fills, els descendents o el cònjuge.

2n.—Si la filiació del preterit resulta de procediment judicial d'investigació de paternitat inicial amb posterioritat a la mort del causant.

3r.—Si el testador, respectant les legítimes, ha ordenat que valgui el testament, encara que sigui en el supòsit de preterició no intencional.

No s'han de considerar preterits els descendents d'un descendent no preterit que ha premort al testador.

El desheretament fet sense expressió de causa o per una causa, la certitud de la qual no s'ha provat, si la contradicció, o si no era cap de les que es preveuen al Codi Civil, produeix els efectes assenyalats al paràgraf primer.

Article 47.

La llegítima es pot atribuir per qualsevol títol i confereix als legítims el dret a exercitar les accions de petició i divisió d'herència i a promoure el judici de testamentaria, excepció feta del supòsit de pagament de la llegítima en metàl·lic.

Per a establir la llegítima, s'ha de deduir del valor que tenien els béns a la mort del causant l'import dels deutes i de les càrregues i no s'hi han d'incloure les imposables al testament, així com tampoc les despeses de darrera malaltia, enterro i funeral.

Al valor líquid determinat així, s'hi ha d'afegir el de les liberalitats computables, pel que tenien en el moment de la mort, i se n'han de deduir els milloraments útils i les despeses extraordinàries, de conservació o reparació, costejades pel beneficiari i amb agregació de l'import dels deterioraments causats per culpa d'aquest que n'hagin minvat el valor.

Article 48.

La llegítima atribueix dret a una porció de l'haber hereditari i s'ha de pagar en béns de l'herència. No obstant, el testador, en tots els casos, i l'hereu distribuïdor, si no li ho havien prohibit, poden autoritzar el pagament de la llegítima en diners, encara que no n'hi hagi a l'herència.

S'han de respectar els llegats de cosa específica i l'assignació o distribució de béns determinats, ordenats a favor dels legítims pel testador o per l'hereu distribuïdor.

Per a pagar la llegítima, hom s'ha d'atendre al valor que tenien els béns hereditaris al temps de la liquidació, incrementat amb els fruits i les rendes produïts d'ençà de la mort del causant. D'ençà de la liquidació, el crèdit metàl·lic ha d'acreditar l'interès legal.

La decisió de pagament en metàl·lic solament produeix efectes, si es comunica fehacientment als legítims en el termini d'un any d'ençà de l'obertura de la successió. El pagament s'ha d'efectuar dins l'any següent al de la comunicació, si la llegítima no supera la tercera part de l'herència, i en el termini de dos anys, en el cas contrari.

Si, havent passat els terminis expressats, no s'havia efectuat el pagament en metàl·lic de la llegítima, el legítimari en pot reclamar judicialment el pagament o el complement, i la demanda es pot anotar en el Registre de la Propietat.

Tots els béns de l'herència són afectats al pagament en metàl·lic de la llegítima, però, en relació amb tercers hipotecaris i com a garantia dels legítims, s'hi pot aplicar, en allò que pertorqui, l'article 15 de la Llei Hipotecària.

La institució d'hereu, l'assignació o distribució de béns, el llegat i la donació a favor de qui resulti legítimari comporten atribució de llegítima, encara que no s'expressi així, i s'han d'imputar en satisfacció d'aquesta, sempre que el causant, el donant o l'hereu distribuïdor no hagin disposat una altra cosa. Aquesta imputació tindrà efecte, encara que el legítimari rebutgi l'herència, l'assignació o distribució, o el llegat.

Sin embargo, la preterición no intencional de hijos o descendientes legítimos conferirá al preterido acción para obtener la anulación del testamento, que caducará a los cuatro años de la muerte del causante. No se producirá este efecto y el preterido sólo ostentará derecho a reclamar su legítima:

1.º—Si el testador hubiere instituido únicos herederos a sus hijos, descendientes o cónyuge.

2.º—Si la filiación del preterido resultare de procedimiento judicial de investigación de paternidad iniciado con posterioridad al fallecimiento del causante.

3.º—Si el testador, respetando las legítimas, hubiere ordenado que valga el testamento aun en el supuesto de preterición no intencional.

No se considerarán preteridos los descendientes de un descendiente no preterido que hubiese premuerto al testador.

La desheredación hecha sin expresión de causa o por causa cuya certeza no se probare, si fuere contradicha, o que no sea alguna de las previstas en el Código civil, producirá los efectos indicados en el párrafo primero.

Artículo 47.

La legítima podrá ser atribuida por cualquier título y conferirá a los legítimos el derecho a ejercitar las acciones de petición y división de herencia y a promover el juicio de testamentaria, a excepción del supuesto del pago de la legítima en metálico.

Para fijar la legítima se deducirá del valor que tenían los bienes al fallecimiento del causante el importe de las deudas y cargas, sin incluir entre ellas las imputadas en el testamento, así como los gastos de última enfermedad, entierro y funeral.

Al valor líquido así determinado se añadirá el de las liberalidades computables, por el que tenían al ocurrir el fallecimiento, previa deducción de las mejoras útiles y de los gastos extraordinarios, de conservación o reparación, costeados por el beneficiario y con agregación del importe de los deterioros causados por culpa del mismo que hubieran disminuido su valor.

Artículo 48.

La legítima atribuye derecho a una porción del haber hereditario y debe ser pagada en bienes de la herencia. No obstante el testador, en todo caso, y el heredero distribuïdor, si no se le hubiere prohibido, podrán autorizar el pago de la legítima en dinero, aunque no lo haya en la herencia.

Deberán ser respetados los legados de cosa específica y la asignación o distribución de bienes determinados, ordenados a favor de los legítimos por el testador o heredero distribuïdor.

Para pagar la legítima se atenderá al valor que tuvieron los bienes hereditarios al tiempo de la liquidación, incrementado con los frutos y rentas producidos desde la muerte del causante. Desde la liquidación el crédito metálico devengará el interés legal.

La decisión de pago en metálico sólo producirá efectos si se comunica fehacientemente a los legítimos en el plazo de un año desde la apertura de la sucesión. El pago se efectuará dentro del año siguiente a la comunicación, si la legítima no supera la tercera parte de la herencia, y en el término de dos años, en caso contrario.

Transcurridos los plazos expresados sin que se haya efectuado el pago en metálico de la legítima, podrá el legítimario reclamar su pago o complemento judicialmente, pudiéndose anotar la demanda en el Registro de la Propiedad.

Todos los bienes de la herencia están afectos al pago en metálico de la legítima pero, respecto a terceros hipotecarios y en garantía de los legítimos, será aplicable, en lo pertinente, el artículo 15 de la Ley Hipotecaria.

La institución de heredero, la asignación o distribución de bienes, el legado y la donación a favor de quien resulte legítimario implicarán atribución de legítima aunque no se exprese así, y se imputarán en satisfacción de ella, siempre que otra cosa no haya dispuesto el causante, el donante o el heredero distribuïdor. Esta imputación surtirá efecto aunque el legítimario repudie la herencia, la asignación o distribución, o el legado.

Els hereus poden també fer ús de la facultat establerta a l'article 839 del Codi Civil i el cònjuge vidu de la de l'article 840 del mateix cos legal.

Article 50.

Pel pacte successori conegut per definició, els descendents, legitimaris i emancipats, poden renunciar a tots els drets successoris o únicament a la llegítima que, en el moment oportú, els puguin correspondre en la successió dels seus ascendents, de veïnatge mallorquí, en contemplació de qualque donació, atribució o compensació que rebín o hagin rebut abans d'aquests.

La definició, de la qual no s'ha establert l'abast, s'ha de considerar limitada a la llegítima.

El canvi de veïnatge civil no afecta la validesa de la definició.

La definició ha de ser pura i simple i s'ha de formalitzar en escriptura pública.

En morir el causant, s'ha d'aplicar, si és el cas, allò que es disposa al paràgraf 3r. de l'article 47, a efectes d'establiment de llegítima.

Article 51.

La definició deixa sense efecte qualsevol disposició relativa a la llegítima del descendent, sigui quina sigui la data del testament.

Quant a d'altres disposicions testamentàries a favor del descendent, són vàlids, a la definició limitada a la llegítima, la institució d'hereu i el llegat amb càrrec a la porció lliure, sigui quina sigui la data del testament. I en la no limitada, queda sense efecte qualsevol disposició de caràcter patrimonial continguda en testament de data anterior a la definició, sense que entri en joc la substitució vulgar, tret de la que es disposi a favor de descendents del renunciant, si era fill únic. Però, altrament, són vàlides les ordenades en testament de data posterior.

Si el causant mor intestat i si la definició s'ha limitat a la llegítima, el descendent serà cridat com a hereu. Si no és limitada, qui l'hagi atorgada no serà cridat mai. Sí que ho seran els seus descendents, excepció feta que del pacte resulti expressament el contrari o que hi hagi d'altres descendents no renunciants o estirps d'aquests.

Article 10.—S'afegeix una Secció 5.ª al Capítol II, del Títol II del Llibre I de la Compilació del Dret Civil de Balears, sota l'epígraf «Dels testaments», integrada per l'article 52, la redacció del qual és la següent:

«Secció 5.ª.—Dels testaments.

Article 52.

En els testaments atorgats davant notari, els testimonis instrumentals, que han de ser sempre dos i han de saber i poder signar, no han de considerar la capacitat del testador ni tenen l'obligació de conèixer-lo. Hi poden ser testimonis els empleats del Notari.

En tota la resta s'han d'observar les formalitats previstes al Codi Civil».

Article 11.—Es modifica el Capítol IV, del Títol II, Llibre I, de la Compilació del Dret Civil de Balears, que passa a tenir un únic article, el 53, la redacció del qual és la següent:

«Article 53.

La successió «ab intestato» s'ha de regir pel que es disposa al Codi Civil, sense perjudici, si és el cas, dels drets que es reconeixen al cònjuge vidu a l'article 45».

Article 12.—Es modifiquen els articles 55, 56, 57, 58, 60, 62 i 63 del Títol III, Llibre I, de la Compilació del Dret Civil de Balears, la redacció dels quals és la següent:

«Article 55.

Els censals, els alous i els altres drets de naturalesa anàloga s'han de regir pel que es disposa en aquest Títol i supletòriament pel Codi Civil, excepció feta dels articles

Los herederos podrán también hacer uso de la facultad establecida en el artículo 839 del Código civil y el cónyuge viudo de la del artículo 840 del mismo cuerpo legal.

Artículo 50.

Por el pacto sucesorio conocido por definición, los descendientes, legitimarios y emancipados, pueden renunciar a todos los derechos sucesorios, o únicamente a la legítima que, en su día, pudieran corresponderles en la sucesión de sus ascendientes, de vecindad mallorquina, en contemplación de alguna donación, atribución o compensación que de éstos reciban o hubieran recibido con anterioridad.

La definición sin fijación de su alcance se entenderá limitada a la legítima.

El cambio de vecindad civil no afectará a la validez de la definición.

La definición deberá ser pura y simple y formalizarse en escritura pública.

Al fallecimiento del causante se aplicará, en su caso, lo dispuesto en el párrafo 3.º del artículo 47, a efectos de fijación de la legítima.

Artículo 51.

La definición deja sin efecto cualquier disposición relativa a la legítima del descendiente, sea cual fuere la fecha del testamento.

Respecto a otras disposiciones testamentarias a favor del descendiente, serán válidos, en la definición limitada a la legítima, la institución de heredero y el legado con cargo a la porción libre, sea cual fuera la fecha del testamento. Y en la no limitada, quedará sin efecto toda disposición de carácter patrimonial contenida en testamento de fecha anterior a la definición, sin que entre en juego la substitución vulgar, salvo la dispuesta a favor de descendientes del renunciante que fuere hijo único; siendo, por el contrario, válidas las ordenadas en testamento de fecha posterior.

Falleciendo intestado el causante, si la definición se hubiere limitado a la legítima, el descendiente será llamado como heredero; siendo no limitada, el que la hubiere otorgado no será llamado nunca; si lo serán sus descendientes, salvo que del pacto resulte expresamente lo contrario o existan otros descendientes no renunciantes o estirpes de ellos.

Artículo 10.—Se añade una Sección 5.ª al Capítulo II, del Título II del Libro I de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, bajo el epígrafe «De los testamentos», integrada por el artículo 52, cuya redacción será la siguiente:

Sección 5.ª.—De los testamentos.

Artículo 52.

En los testamentos otorgados ante Notario los testigos instrumentales, que serán siempre dos y han de saber y poder firmar, no apreciarán la capacidad del testador ni tendrán obligación de conocerle. Podrán ser testigos los empleados del Notario.

En todo lo demás se observarán las formalidades prescritas en el Código civil.

Artículo 11.—Se modifica el Capítulo IV, del Título II, del Libro I, de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, que pasará a estar integrado por un único artículo, el 53, cuya redacción será la siguiente:

Artículo 53.

La sucesión abintestato se regirá por lo dispuesto en el Código civil, sin perjuicio, en su caso, de los derechos que se reconocen al cónyuge viudo en el artículo 45.

Artículo 12.—Se modifica el Título III del Libro I, de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, en sus artículos 55, 56, 57, 58, 60, 62 y 63, cuya redacción será la siguiente:

Artículo 55.

Los censos; el alodio y los demás derechos de naturaleza análoga se regirán por lo dispuesto en este Título y supletoriamente por el Código civil, a excepción de los

1.636 al 1.642, tots dos inclosos, que no s'han d'aplicar en cap cas.

A més del que s'estableix a l'article 63, s'han d'aplicar a l'alou les normes del cens emfitèutic, sempre que no siguin incompatibles amb la seva naturalesa.

Article 56.

El censal que es constitueix quan el propietari útil d'un immoble transmet aquest domini amb reserva del dret a percebre la pensió anual té la mateixa naturalesa i el mateix caràcter que el censal reservatiu.

Article 57.—Per a la redempció dels censals, si no n'era conegut el capital, aquest s'ha de determinar computant la pensió al tres per cent, tret dels emfitèutics sense dret a llúisme, que s'han de computar a l'u i mig.

El censalista, a l'hora d'atorgar rebut de qualsevol pensió, pot obligar al censatari que li doni «firma» del pagament en escriptura pública, que ha d'anar a càrrec del mateix censalista.

El senyor directe ha de gaudir del mateix dret en relació amb el pagament del llúisme.

Article 60.

Els censals s'extingeixen per prescripció de trenta anys que s'han de computar des del pagament de la darrera pensió. La prescripció també afecta les pensions, que solament es poden reclamar referides als últims cinc anys.

L'altre també s'extingeix per prescripció de trenta anys que s'han de comptar des de la inscripció al Registre de la Propietat de l'última transmissió onerosa del domini útil de la finca i, en defecte d'aquesta, d'ençà que el senyor directe n'hagi tingut coneixement, sempre que durant aquest termini no s'hagi reclamat o pagat el llúisme o no s'hagi efectuat cap acte de reconeixement.

Article 62.

Quant al pagament i al cobrament de les pensions dels censals, hom s'ha de subjectar a l'estat possessori.

El censatari no pot cessar per voluntat seva en el pagament de les pensions alegant que el censalista no n'ha justificat el dret a la percepció.

L'estat possessori es perd pel transcurs de deu anys sense cobrar la pensió.

Article 63.

L'alou i els censals emfitèutics amb dret a llúisme es poden redimir en qualsevol moment a instància del senyor útil, mitjançant el pagament al senyor directe de dos llúismes i de dos terços de llúisme del valor de la finca, a l'estimació dels quals no s'han de computar el dels milloraments introduïts o el de les edificacions que s'hi hagin fet amb posterioritat a la data del títol constitutiu. Si no s'havia pactat cap quantitat en concepte de llúisme, aquest ha de consistir en el dos per cent del valor de la finca, apreciat de la manera consignada abans.

Article 13.—Es modifiquen els articles 64 i 65 de què consta el Llibre II de la Compilació de Dret Civil de Balears, la redacció dels quals és la següent:

«Article 64.

La institució coneguda a Menorca amb el nom de societat rural, comunament pactada entre el titular d'un predi rústic i un conrador, en confereix a ambdós socis conjuntament la representació.

Davant el titular del predi i salvat pacte en contrari, el conrador assumeix la gestió dels interessos dels familiars que hi convisquin.

La societat rural no s'extingeix per la mort dels consocis, sinó que, en lloc d'aquests, els respectius successors en queden subrogats.

En allò que no es preveu en aquest Títol o que no s'hagi expressament establert al contracte constitutiu, hom s'ha de subjectar exclusivament als usos i costums.

artículos 1.636 a 1.642, ambos inclusive, que no serán aplicables en ningún caso.

Además de lo establecido en el artículo 63, serán de aplicación al alodio las normas del censo emfitéutico, siempre que no sean incompatibles con su naturaleza.

Artículo 56.

El censo que se constituye cuando el dueño útil de un inmueble transmite este dominio con reserva del derecho a percibir la pensión anual tiene igual naturaleza y carácter que el censo reservativo.

Artículo 57.

Para la redención de los censos, si no fuere conocido su capital, se determinará éste computando la pensión al tres por ciento, salvo en los emfitéuticos sin derecho a laudemio, en que lo será al uno y medio.

Artículo 58.

El censalista, al tiempo de otorgar recibo de cualquier pensión, puede obligar al censatario a que le dé «firma» del pago en escritura pública, que será de cargo del mismo censalista.

De análogo derecho gozará el dueño directo en relación al pago del laudemio.

Artículo 60.

Los censos se extinguen por prescripción de treinta años que se computarán desde el pago de la última pensión. La prescripción también afecta a las pensiones, que sólo podrán reclamarse respecto de los últimos cinco años.

El alodio también se extingue por prescripción de treinta años, que se contarán desde la inscripción en el Registro de la Propiedad de la última transmisión onerosa del dominio útil de la finca y, en su defecto, desde que el dueño directo hubiese tenido conocimiento de la misma, sin que durante dicho plazo se haya reclamado o pagado el laudemio o efectuado acto alguno de reconocimiento.

Artículo 62.

Respecto del pago y cobro de las pensiones de los censos, habrá que atenerse al estado posesorio.

El censatario no puede cesar por su voluntad en el pago de las pensiones alegando que el censalista no ha justificado su derecho a la percepción.

El estado posesorio se pierde por el transcurso de diez años sin cobrar la pensión.

Artículo 63.

El alodio y los censos emfitéuticos con derecho a laudemio son redimibles en cualquier tiempo a instancia del dueño útil, mediante el pago al dueño directo de los laudemios y dos tercios de laudemio del valor de la finca, en cuya estimación no se computará el de las mejoras introducidas o edificaciones realizadas en ella con posterioridad a la fecha del título constitutivo. De no haberse pactado cantidad alguna en concepto de laudemio éste consistirá en el dos por ciento del valor de la finca apreciado en la forma anteriormente consignada.

Artículo 13.—Se modifican los artículos 64 y 65 de que consta el Libro II de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, cuya redacción será la siguiente:

Artículo 64.

La institución conocida en Menorca con el nombre de Sociedad Rural, comúnmente pactada entre el titular de un predio rústico y un cultivador, confiere a ambos consocios conjuntamente su representación.

Ante el titular del predio y salvo pacto en contrario, el cultivador asume la gestión de los intereses de los familiares que con él convivan.

La Sociedad Rural no se extingue por el fallecimiento de los consocios, en cuyo lugar quedarán subrogados sus respectivos sucesores.

En lo no previsto en este Título o expresamente establecido en el contrato constitutivo se atenderá exclusivamente a los usos y costumbres.

Article 65.

A l'illa de Menorca regeix el que es disposa al Llibre I d'aquesta Compilació, excepció feta dels articles 6è i 7è, en allò que es refereix a la donació universal de béns presents i futurs, del Capítol II del Títol II, dels articles 50 i 51 i del Títol III.

Article 14.—Es modifica el Títol I del Llibre III, de la Compilació del Dret Civil de Balears, que es divideix en tres capítols. L'I, sota l'epígraf «Del règim matrimonial paccionat» («espolits»), engloba l'article 66; el II, sota l'epígraf «Del règim matrimonial legal», comprèn l'article 67; i el III, sota l'epígraf «De l'usdefruit universal capitular» conté l'article 68, la redacció dels quals és la següent:

CAPÍTOL I

Del règim matrimonial paccionat (espolits).

Article 66.

1. El règim econòmic conjugal és el convingut en capítols matrimonials, dits espolits, que s'han d'atorgar necessàriament en escriptura pública.

2. Els capítols matrimonials poden contenir qualsevol estipulacions relatives al règim econòmic de la família i successori dels contraents i dels qui concorrin amb aquests a l'atorgament, sense cap més limitació que les que resultin preceptuades en aquesta Compilació.

3. Tenen capacitat per a atorgar capítols abans de contraure matrimoni; els qui el poden contraure vàlidament. Els menors d'edat necessiten l'assistència dels seus pares o del tutor.

4. Una vegada tret el matrimoni, la novació de capítols requereix la concurrència de les persones que hagin assistit a l'atorgament, si vivien, per a dotar, fer donacions o llegats o nomenar hereus els contraents o els seus fills, sempre que la novació afecti les disposicions realitzades per aquestes.

5. Quan les estipulacions capitulars es refereixin a institucions familiars i successòries consuetudinàries, tals com constitució de dot o d'escreix, acolliment en una quarta part dels milloraments, donacions universals, heretaments, pacte d'usdefruit universal i clàusula de confiança, hom s'ha de subjectar al que s'hagi pactat i aquelles s'han d'interpretar d'acord amb el costum.

6. El divorci produeix la ineficàcia dels capítols matrimonials i, per tant, de totes les estipulacions, tret del que s'estableix als paràgrafs següents.

Si el divorci era imputable a l'esposa i hi havia descendents del matrimoni i aquests quedaven sota la guarda del pare, mentre hi estiguin, no serà procedent la restitució del dot.

Els heretaments i les donacions a favor del fill o de la filla, en consideració al matrimoni dels quals s'hagin atorgat els capítols, n'han de conservar l'eficàcia, si el fill o la filla continuen vivint a la llar i treballant-hi i si hi ha descendència del matrimoni, sense perjudici dels drets que s'hagin pactat a favor del consort. En cas contrari, o si el fill o la filla contreien novament matrimoni, l'heretament o la donació esdevindran revocables per la sola voluntat de l'heretant o donant.

Els heretaments a favor dels descendents del matrimoni en consideració al qual s'havien atorgat els capítols, també n'han de conservar l'eficàcia, si bé els heretaments purs devendran revocables.

CAPÍTOL II

Del règim matrimonial legal

Article 67.

1. Per manca d'espolits, el matrimoni queda subjecte al règim de separació de béns, que reconeix a cada cònjuge el domini, el gaudi, l'administració i la disposició dels béns propis.

El marit i la muller es poden transmetre per qualsevol títol béns i drets i fer entre ells qualsevol classe de contractes.

Artículo 65.

Lige en la isla de Menorca lo dispuesto en el Libro I de esta Compilación, excepción hecha de los artículos 6.º y 7.º, en lo referente a la donación universal de bienes presentes y futuros, del Capítulo II del Título II, de los artículos 50 y 51 y del Título III.

Artículo 14.—Se modifica el Título I del Libro III, de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, que se divide en tres capítulos; el I, bajo el epígrafe «Del régimen matrimonial paccionado («espolits»)» engloba el artículo 66; el II, bajo el epígrafe «Del régimen matrimonial legal» comprende el artículo 67; y el III, bajo el epígrafe «Del usufructo universal capitular» contiene el artículo 68, siendo la redacción de los mismos la siguiente:

CAPITULO I

Del régimen matrimonial paccionado («espolits»).

Artículo 66.

1.—El régimen económico conyugal será el convenido en capitulaciones matrimoniales, nombradas «espolits», otorgadas necesariamente en escritura pública.

2.—Los capítulos matrimoniales podrán contener cualesquiera estipulaciones relativas al régimen económico de la familia y sucesorio de los contrayentes y de quienes con ellos concurren al otorgamiento, sin otras limitaciones que las que resulten preceptuadas en esta Compilación.

3.—Tienen capacidad para otorgar capítulos antes de contraer matrimonio los que válidamente pueden celebrarlo. Los menores de edad necesitarán de la asistencia de sus padres o tutor.

4.—Celebrado el matrimonio, la novación de capítulos requerirá la concurrencia, si vivieren, de las personas que hayan asistido a su otorgamiento para dotar, hacer donaciones o legados o nombrar herederos a los contrayentes o a sus hijos, en cuanto la novación afecte a las disposiciones por ellas realizadas.

5.—Cuando las estipulaciones capitulares se refieran a instituciones familiares y sucesorias consuetudinarias, tales como constitución de dote o de «escreix», acogimiento en una cuarta parte de los «milloraments», donaciones universales, heredamientos, pacto de usufructo universal y clàusula de confianza, se estará a lo pactado, y se interpretarán aquéllas con arreglo a la costumbre.

6.—El divorcio produce la ineficacia de los capítulos matrimoniales y, por tanto, de todas sus estipulaciones, salvo lo que se establece en los párrafos siguientes.

Si el divorcio fuere imputable a la esposa y existieren descendientes del matrimonio que queden bajo la guarda del padre, y en tanto lo estén, no procederá la restitución de la dote.

Los heredamientos y las donaciones a favor del hijo o hija, en consideración a cuyo matrimonio se hayan otorgado los capítulos, conservarán su eficacia si el hijo o hija continúa viviendo en la casa y trabajando en ella y existe descendencia del matrimonio, sin perjuicio de los derechos que se hubieren pactado a favor del consorte. En caso contrario, o si el hijo o hija contrajeren nuevo matrimonio, el heredamiento o la donación devendrán revocables por la sola voluntad del heredante o donante.

Los heredamientos a favor de los descendientes del matrimonio en consideración al cual se habían otorgado los capítulos también conservarán su eficacia, si bien los heredamientos puros devendrán revocables.

CAPITULO II

Del régimen matrimonial legal.

Artículo 67.

1.—En defecto de «espolits», el matrimonio quedará sujeto al régimen de separación de bienes, que reconoce a cada cónyuge el dominio, disfrute, administración y disposición de sus bienes propios.

El marido y la mujer podrán transmitirse por cualquier título bienes y derechos y celebrar entre sí toda clase de contratos.

2. Si un cònjuge és declarat en fallida o concurs, s'ha de presumir, tret que hi hagi una prova en contra, que els béns adquirits a títol oneros pel seu consort durant l'any anterior a la declaració o a la data que abasti la retroacció de la fallida, varen ésser adquirits amb diners del fallit o concursat. Aquesta presumpció no regeix, si els cònjuges són separats judicialment o de fet.

3. Si un dels cònjuges havia administrat o gestionat béns o interessos de l'altre, tindrà les mateixes obligacions i responsabilitats que un mandatari, però no tindrà l'obligació de rendir comptes dels fruits percebuts i consumits, tret que es demostrï que els ha invertit en atencions diferents de les de l'aixecament de les càrregues del matrimoni.

4. Els cònjuges són obligats a contribuir al sosteniment de les càrregues del matrimoni. Per manca de pacte, ho han de fer en proporció amb els seus recursos econòmics.

Si hi ha dot o d'altres béns afectes al sosteniment de les càrregues familiars, els fruits i les rendes s'han d'aplicar preferentment a aquest fi.

5. Les obligacions contretes per cada cònjuge són de la responsabilitat exclusiva d'aquests; no obstant, de les causades per l'aixecament de les càrregues del matrimoni, n'és subsidiàriament responsable l'altre.

CAPÍTOL III

De l'usdefruit universal capitular

Article 68.

L'usdefruit universal convingut en espolits per després de la mort facultarà l'usufructuari per a regir i governar la casa i tots els béns, i aquest queda dispensat de formar inventari i de prestar fiança.

L'usufructuari és obligat a prestar, amb càrrec a l'usdefruit, aliments a l'hereu, al consort d'aquest i als fills del consort premort i de l'hereu que visquin a la casa, així com consentir que es facin a l'usdefruit les minves necessàries per a constituir el dot i pagar les lligítimes.

Aquest usdefruit és inalienable, sense perjudici que, amb el consentiment del nu propietari, s'alienin béns determinats. L'usdefruit subsisteix sobre el producte de l'alienació que no es destini a prestar aliments o a pagar deutes o lligítimes.

Article 15.—Es modifiquen l'epígraf del Capítol I, del Títol II, del Llibre III de la Compilació del Dret Civil de Balears, que passa a denominar-se «Dels modes de delació hereditària i dels principis successoris», i l'article 69 que comprèn, la redacció del qual és la següent:

«CAPÍTOL I

Dels modes de delació hereditària i dels principis successoris

Article 69.

1. La successió es defereix per testament, per pacte o per disposició de la Ley.

2. El testament i el pacte successori són vàlids, encara que no contenguin institució d'hereu o que aquesta no compregui la totalitat dels béns.

Article 16.—Es modifica el Capítol II del Títol II del Llibre III de la Compilació del Dret Civil de Balears, que passa a tenir un únic article, el 70, sota l'epígraf «De la successió testada», la redacció del qual és la següent:

«CAPÍTOL II

De la successió testada

Article 70.

Tot allò que es refereix a la successió testamentària s'ha de regir pel Codi Civil, amb les excepcions contingudes en aquest Llibre. També hi és d'aplicació el que es disposa a l'article 52, paràgraf 1r. del Llibre I.

2.—Declarado un cónyuge en quiebra o concurso, se presumirá, salvo prueba en contrario, que los bienes adquiridos a título oneroso por su consorte durante el año anterior a la declaración o a la fecha a que se extienda la retroacción de la quiebra, fueron adquiridos con dinero del quebrado o concursado. Esta presunción no regirá si los cónyuges están separados judicialmente o de hecho.

3.—Si uno de los cónyuges hubiere administrado o gestionado bienes o intereses del otro, tendrá las mismas obligaciones y responsabilidades que un mandatario, pero no tendrá obligación de rendir cuentas de los frutos percibidos y consumidos, salvo cuando se demuestre que los invirtió en atenciones distintas del levantamiento de las cargas del matrimonio.

4.—Los cónyuges vendrán obligados a contribuir al sostenimiento de las cargas del matrimonio. A falta de pacto, lo harán en proporción a sus recursos económicos.

Si existe dote u otros bienes afectos al sostenimiento de las cargas familiares, sus frutos y rentas se aplicarán preferentemente a dicho fin.

5.—Las obligaciones contraídas por cada cónyuge serán de su exclusiva responsabilidad; sin embargo, de las causadas por el levantamiento de las cargas del matrimonio, será subsidiariamente responsable el otro.

CAPITULO III

Del usufructo universal capitular.

Artículo 68.

El usufructo universal convenido en «espolits» para después de la muerte facultará al usufructuario para regir y gobernar la casa y todos los bienes, quedando dispensado de formar inventario y prestar fianza.

El usufructuario estará obligado a prestar, con cargo al usufructo, alimentos al heredero, a su consorte y a los hijos del cónyuge premuerto y del heredero que vivan en la casa, así como consentir en su usufructo las disminuciones necesarias para constituir dote y pagar legítimas.

Este usufructo será inalienable, sin perjuicio de que, con el consentimiento del nudo propietario, se enajenen bienes determinados, subsistiendo el usufructo sobre el producto de la enajenación que no se destine a prestar alimentos o a pagar deudas o legítimas.

Artículo 15.—Se modifica el epígrafe del Capítulo I, del Título II del Libro III de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, que pasará a denominarse «De los modos de delación hereditaria y de los principios sucesorios» y el artículo 69 que comprende, cuya redacción será la siguiente:

CAPITULO I

De los modos de delación hereditaria y de los principios sucesorios.

Artículo 69.

1.—La sucesión se defiere por testamento, por pacto o por disposición de la Ley.

2.—El testamento y el pacto sucesorio serán válidos aunque no contengan institución de heredero o ésta no comprenda la totalidad de los bienes.

Artículo 16.—Se modifica el Capítulo II del Título II del Libro III, de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, que pasará a comprender un único artículo 70, bajo el epígrafe «De la sucesión testada», cuya redacción será la siguiente:

CAPITULO II

De la sucesión testada.

Artículo 70.

Todo lo relativo a la sucesión testamentaria se regirá por el Código civil, con las excepciones contenidas en este Libro. También será de aplicación lo dispuesto en el artículo 52, párrafo 1.º, del Libro I.

El testament es considera revocat per l'atorgament posterior d'un altre o d'un pacte successori vàlids, sempre que no s'hi hagi disposat que aquell ha de subsistir en tot o en part».

Article 17.—Es modifica el Capítol III, Títol II, Llibre III, de la Compilació del Dret Civil de Balears, que passa a tenir un sol article, el 71, sota l'epígraf «De la fidúcia successòria», la redacció del qual és la següent:

«CAPÍTOL III

De la fidúcia successòria

Article 71.

Cada cònjuge pot nomenar fiduciari l'altre perquè n'ordeni la successió entre els seus descendents comuns. La designació de fiduciari, així com els actes d'aquest en compliment de l'encàrrec, han de constar en testament o en escriptura pública. L'execució de l'encàrrec feta per acte «inter vivos» és irrevocable».

Article 18.—S'afegeix un Capítol IV dins el Títol II del Llibre II de la Compilació del Dret Civil de Balears, sota la denominació de «Dels pactes successoris», que comprèn tres Seccions, denominades respectivament «Disposicions Generals», «Dels pactes d'institució» i «Dels pactes de renúncia», que engloben els articles 72, 73, 74, 75, 76 i 77, la redacció dels quals és la següent:

«CAPÍTOL IV

Dels pactes successoris Secció 1.ª—Disposicions Generals.

Article 72.

1. Solament són vàlids els pactes successoris atorgats en escriptura pública. Els pactes successoris continguts en capítols (espolits) es regeixen per les normes establertes a l'article 66 i al Capítol present.

2. Els pactes successoris poden contenir qualssevol disposicions «mortis causa», a títol universal o singular, amb les substitucions, modalitats, reserves, renunciacions, clàusules de reversió, càrregues i obligacions que els atorgants hi estableixin.

Secció 2.ª—Dels pactes d'institució.

Article 73.

La institució es pot fer determinant en el mateix pacte les persones cridades a l'herència o establint les regles d'acord amb les quals aquesta s'ha de deferir en el futur o delegant en el cònjuge la facultat d'ordenar la successió.

Els pactes d'institució poden comportar simples crides a la successió o contenir transmissió actual de tots els béns o de part d'aquests. Les parts vacants acreixen l'instituit.

La donació universal de béns presents i futurs equival a una institució contractual d'hereu.

Article 74.

Els pactes successoris són irrevocables. Solament es poden modificar o deixar sense efecte per mutu dissens que consti en escriptura pública.

Solament es poden atorgar a favor de persones que han de néixer quan hi concorrin les causes de desheretament legitimari.

L'heretament no queda sense efecte per causa de preterició sense perjudici que els legitimaris en puguin reclamar la llegítima.

Article 75.

Els pactes successoris sense transmissió actual de béns confereixen únicament la qualitat personalíssima d'hereu contractual i queden revocats per premoriència de l'instituit. L'instituent conserva fins a la mort la propietat dels béns, però no en pot disposar en frau de l'heretament.

El testamento se entenderá revocado por el otorgamiento posterior de otro o de un pacto sucesorio válidos a menos que en ellos se dispusiere que aquél subsista en todo o en parte.

Artículo 17.—Se modifica el Capítulo III, del Título II, del Libro III, de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, que pasará a comprender un único artículo 71, bajo el epígrafe «De la fidúcia sucesoria», cuya redacción será la siguiente:

CAPITULO III

De la fidúcia sucesoria.

Artículo 71.

Cada cónyuge puede nombrar fiduciario al otro para que ordene la sucesión de aquél entre sus descendientes comunes.

La designación de fiduciario, así como los actos de éste en cumplimiento del encargo, deberán constar en testamento o en escritura pública. La ejecución del encargo hecha por acto inter vivos será irrevocable.

Artículo 18.—Se añade un Capítulo IV dentro del Título II del Libro II de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, bajo la denominación «De los pactos sucesorios», comprensivo de tres Secciones respectivamente denominadas «Disposiciones Generales», «De los pactos de institución» y «De los pactos de renúncia» que engloban los artículos 72, 73, 74, 75, 76 y 77, cuya redacción será la siguiente:

CAPITULO IV

De los pactos sucesorios. Sección 1.ª—Disposiciones generales.

Artículo 72.

1.—Sólo serán válidos los pactos sucesorios otorgados en escritura pública. Los pactos sucesorios contenidos en capítulos («espolits») se rigen por las normas establecidas en el artículo 66 y en el presente Capítulo.

2.—Los pactos sucesorios pueden contener cualesquiera disposiciones mortis causa, a título universal o singular, con las substituciones, modalidades, reservas, renunciaciones, cláusulas de reversión, cargas y obligaciones que los otorgantes establezcan.

Sección 2.ª—De los pactos de institución.

Artículo 73.

La institución podrá hacerse determinando en el propio pacto las personas llamadas a la herencia o estableciendo las reglas conforme a las cuales deba ésta deferirse en el futuro o delegando en el cónyuge la facultad de ordenar la sucesión.

Los pactos de institución pueden implicar simples llamamientos a la sucesión o contener transmisión actual de todos o parte de los bienes. Las porciones vacantes acrecerán al instituido.

La donación universal de bienes presentes y futuros equivale a institución contractual de heredero.

Artículo 74.

Los pactos sucesorios son irrevocables. Sólo podrán ser modificados o dejados sin efecto por mutuo disenso que conste en escritura pública.

Los otorgados a favor de personas nacederas sólo podrán serlo cuando concurran las causas de desheredación legitimaria.

El heredamiento no quedará sin efecto por causa de preterición, sin perjuicio de que los legitimarios puedan reclamar su legítima.

Artículo 75.

Los pactos sucesorios sin transmisión actual de bienes confieren únicamente la cualidad personalísima de heredero contractual, quedando revocados por premoriencia del instituido. El instituyente conservará hasta su muerte la propiedad de los bienes, pero no podrá disponer de éstos en fraude del heredamiento.

Article 76.

En els pactes successoris amb transmissió actual de béns, l'instituent es pot reservar la facultat de disposar-los per qualsevol títol.

Secció 3.ª—Dels pactes de renúncia.

Article 77.

Per la liquidació de llegítima el descendent legitimari major d'edat pot renunciar a la llegítima o a tots els drets que li puguin correspondre a l'herència de l'ascendent, en contemplació d'una donació, atribució o compensació que l'ascendent o el seu hereu contractual li hagin fet en vida d'aquell.

La quota legitimària renunciada acreix l'herència.

En allò que no hagi estat convingut per les parts, hi és d'aplicació la regulació de la definició mallorquina, en la mesura que sigui compatible amb la funció i el significat usuals a Eivissa i Formentera.

Article 19.—S'afegeix un Capítol V dins el títol II del Llibre III de la Compilació del Dret Civil de Balears, sota la denominació de «De les substitucions», que comprèn l'article 78, la redacció del qual és la següent:

«CAPÍTOL V

De les substitucions

Article 78.

El disponent pot ordenar substitucions en tots els seus béns o en una part d'aquests mitjançant qualsevol acte de liberalitat «inter vivos» o «mortis causa».

Els fideicomisos i les substitucions fideicomissàries s'han d'interpretar d'acord amb la tradició jurídica insular i s'han d'integrar, si és el cas, amb el que es disposa al Llibre I d'aquesta Compilació sobre la matèria.

Article 20.—S'afegeix un Capítol VI dins el Títol II del Llibre III de la Compilació del Dret Civil de Balears, sota la denominació de «De les llegítimes», que comprèn els articles 79, 80, 81, 82 i 83, la redacció dels quals és la següent:

«CAPÍTOL VI

De les llegítimes

Article 79.

1. Són legitimaris els descendents i els ascendents del causant.

2. La llegítima dels descendents és constituïda per la tercera part de l'haver hereditari, si eren quatre o menys de quatre, i per la meitat de l'herència, si excedien d'aquest nombre. Els fills s'han de comptar per caps i la resta de descendents per estirps. Les dues terceres parts o la meitat restant, segons els casos, són de lliure disposició.

3. La llegítima dels ascendents es regeix pels articles 809 i 810 del Codi Civil i pel que s'estableix en aquest Capítol.

Article 80.

Per a determinar la llegítima individual entre diversos legitimaris, s'hi ha de comptar el qui sigui l'hereu, així com també el qui hagi renunciat o atorgat la liquidació, el desheretat justament i el declarat indigne de succeir el causant, sense perjudici dels drets dels fills o descendents del desheretat o indigne, d'acord amb els articles 761 i 857 del Codi Civil.

Article 81.

1. L'hereu o successor contractual obligat al pagament de la llegítima pot, sense la intervenció dels legitimaris, acceptar l'herència, inscriure els béns rebuts en els registres públics i alienar-los o gravar-los per qualsevol títol.

Artículo 76.

En los pactos sucesorios con transmisión actual de bienes el instituyente podrá reservarse la facultad de disponer de ellos por cualquier título.

Sección 3.ª—De los pactos de renuncia.

Artículo 77.

Por el «finiquito» de legítima el descendiente legitimario mayor de edad puede renunciar a la legítima o a cuantos derechos puedan corresponderle en la herencia del ascendiente en contemplación de una donación, atribución o compensación que el ascendiente o su heredero contractual le hubieren hecho en vida de aquél.

La cuota legitimaria renunciada acrecerá a la herencia.

En lo no convenido por las partes será de aplicación la regulación de la definición mallorquina en cuanto fuere compatible con la función y significado usuales en Ibiza y Formentera.

Artículo 19.—Se añade un Capítulo V dentro del Título II del Libro III, de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, bajo la denominación «De las sustituciones», que comprende el artículo 78, cuya redacción será la siguiente:

CAPITULO V

De las sustituciones.

Artículo 78.

El disponente puede ordenar sustituciones en todos sus bienes o parte de ellos mediante cualquier acto de liberalidad inter vivos o mortis causa.

Los fideicomisos y sustituciones fideicomisarias se interpretarán conforme a la tradición jurídica insular y se integrarán, en su caso, con lo dispuesto en el Libro I de esta Compilación sobre la materia.

Artículo 20.—Se añade un Capítulo VI dentro del Título II del Libro III de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, bajo la denominación «De las legítimas», que comprende los artículos 79, 80, 81, 82 y 83, cuya redacción será la siguiente:

CAPITULO VI

De las legítimas.

Artículo 79.

1.—Son legitimarios los descendientes y los ascendientes del causante.

2.—La legítima de los descendientes está constituída por la tercera parte del haber hereditario si fueren cuatro o menos de cuatro, y por la mitad de la herencia si excediesen de este número. Los hijos se contarán por cabezas y los demás descendientes por estirpes. Las dos terceras partes o la mitad restantes, según los casos, serán de libre disposición.

3.—La legítima de los ascendientes se regirá por los artículos 809 y 810 del Código civil y lo establecido en este Capítulo.

Artículo 80.

Para determinar la legítima individual entre varios legitimarios hace número el que de ellos sea heredero, así como el que la haya renunciado u otorgado «finiquito», el desheredado justamente y el declarado indigno de suceder al causante, sin perjuicio de los derechos de los hijos o descendientes del desheredado o indigno conforme a los artículos 761 y 857 del Código civil.

Artículo 81.

1.—El heredero o sucesor contractual obligado al pago de la legítima podrá, sin intervención de los legitimarios, aceptar la herencia, inscribir los bienes recibidos en los Registros públicos y enajenarlos o gravarlos por cualquier título.

2. Qui sigui obligat a fer el pagament de la llegítima ha de suportar l'afecció real legitimària sobre tots els béns que li hagin estat adjudicats per herència, donació o heretament.

3. La llegítima s'ha de pagar en béns de l'herència. Es pot pagar en diners, si ho haviem disposat així el testador o l'instituent.

4. La llegítima ha d'acreditar l'interès legal de l'import d'ençà de la mort del causant, encara que el pagament s'efectuï en béns hereditaris.

En el llegat, assenyalament o assignació de cosa específica hereditària en concepte de llegítima o que s'hi pugui imputar, el legitimari afavorit ha de fer seus, en lloc dels interessos, els fruits o les rendes que la cosa produeixi d'ençà de la mort del causant.

Mentre el legitimari visqui a la casa i en companyia de l'hereu o de l'usufructuari universal de l'herència i a expenses d'aquests, la llegítima encara no satisfeta no ha d'acreditar interessos.

5. L'import de la llegítima, establert el dia de la mort del causant, varia segons les alteracions intrínseques de valor dels béns de l'herència fins al moment d'efectuar-ne el pagament.

Article 82.

1. El dret del legitimari a una part del valor, que es pot concretar en béns o en diners de la manera assenyalada a l'article precedent, grava amb afecció real tots els béns de l'herència.

2. Entre legitimaris, pertoca de fer-hi el retracte, en el cas de cessió del dret a la llegítima a un tercer que no ho sigui.

3. El legitimari, pel simple fet d'esser-ho, no té dret de retracte en el cas que l'hereu faci venda dels béns hereditaris.

4. El legitimari no pot exercitar les accions de petició i de divisió d'herència.

Article 83.

1. La renúncia pura i simple de la llegítima, el desheretament just i la declaració d'indignitat per a succeir extingeixen la llegítima individual. Els mateixos actes en relació amb l'únic legitimari o amb tots, l'extingeixen totalment. En tots aquest supòsits la llegítima acreix l'herència, sense perjudici de l'aplicació, si és el cas, dels articles 761 i 857 del Codi Civil.

2. L'acció per a exigir la llegítima prescriu als trenta anys, a comptar d'ençà de la mort del causant.

Aquest termini no corre pel que fa al legitimari mentre visqui a la casa i en companyia de l'hereu o de l'usufructuari universal de l'herència i a expenses d'aquests. Però, si moria en aquesta situació havent transcorregut el temps de prescripció, aquesta operarà, sempre que no l'hagués reclamada judicialment o extrajudicialment i no l'hagués esmentada en el seu testament.

Article 21.—S'afegeix un Capítol VII dins el Títol II del Llibre III de la Compilació del Dret Civil de Balears, sota la denominació de «De la successió 'ab intestato'», que comprèn un únic article, el 84, la redacció del qual és el següent:

«CAPÍTOL VII

De la successió «ab intestato»

Article 84.

La successió intestada a Eivissa i Formentera es regeix per les normes del Codi Civil.

Article 22.—Es modifica el Títol III, Llibre III de la Compilació del Dret Civil de Balears, que passa a tenir un únic article, el 85, la redacció del qual és el següent:

2.—El obligado al pago de la legítima deberá soportar la afección real legitimaria sobre todos los bienes a él adjudicados por herencia, donación o heredamiento.

3.—La legítima deberá pagarse en bienes de la herencia.

Podrá pagarse en dinero si así lo hubieren dispuesto el testador o el instituyente.

4.—La legítima devengará el interés legal de su importe desde la muerte del causante aunque el pago se efectúe en bienes hereditarios.

En el legado, señalamiento o asignación de cosa específica hereditaria en concepto de legítima o imputable a ella, el legitimario favorecido hará suyos, en lugar de intereses, los frutos o rentas que la cosa produzca a partir de la muerte del causante.

Mientras el legitimario viva en la casa y compañía del heredero o del usufructuario universal de la herencia y a expensas de ellos, la legítima aún no satisfecha no devengará intereses.

5.—El importe de la legítima, fijado el día de la muerte del causante, variará según las alteraciones intrínsecas de valor de los bienes de la herencia hasta el momento de efectuarse su pago.

Artículo 82.

1.—El derecho del legitimario a una parte de valor, que puede ser concretado en bienes o en dinero en la forma señalada en el artículo precedente, grava con afección real todos los bienes de la herencia.

2.—Entre legitimarios procederá el retracto en caso de cesión del derecho a la legítima a un tercero que no lo sea.

3.—El legitimario, por el mero hecho de serlo, no tiene derecho de retracto en el caso de venta por el heredero de los bienes hereditarios.

4.—El legitimario no puede ejercitar las acciones de petición y división de herencia.

Artículo 83.

1.—La renuncia pura y simple de la legítima, la desheredación justa y la declaración de indignidad para suceder extinguen la legítima individual. Los mismos actos con relación al único o a todos los legitimarios, la extinguen totalmente. En todos estos supuestos la legítima acrecerá a la herencia, sin perjuicio de la aplicación, en su caso, de los artículos 761 y 857 del Código civil.

2.—La acción para exigir la legítima prescribe a los treinta años a contar desde la muerte del causante.

No correrá este plazo respecto del legitimario en tanto viva en casa y compañía del heredero o del usufructuario universal de la herencia y a sus expensas; pero, si falleciere en esa situación habiendo transcurrido el tiempo de prescripción operará ésta, siempre que no la hubiere reclamado judicial o extrajudicialmente ni mencionado en su testamento.

Artículo 21.—Se añade un Capítulo VII, dentro del Título II, del Libro III de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, bajo la denominación «De la sucesión abintestato», que comprende un único artículo 84, cuya redacción será la siguiente:

CAPITULO VII

De la sucesión abintestato.

Artículo 84.

La sucesión intestada en Ibiza y Formentera se rige por las normas del Código civil.

Artículo 22.—Se modifica el Título III, del Libro III de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, que pasará a comprender un único artículo 85, cuya redacción será la siguiente:

«Article 85.

El dret d'estatge, consistent en el gaudi dels elements i les pertinències comuns de l'habitatge i, en especial, d'una habitació independent que es tanqui amb clau, es pot concedir per qualsevol títol. El gaudi de tots els elements esmentats i de l'estatge, tret que hi hagi una estipulació expressa en sentit contrari, es considera que ho és en la mesura suficient per a atendre les necessitats del titular del dret i el contingut comprèn, a títol enunciatiu, tot el que es relaciona amb el porxo, cuina, pou de la casa i fruites fresques».

Article 23.—S'afegeix un Títol IV al Llibre III de la Compilació del Dret Civil de Balears, sota l'epígraf de «De les obligacions i els contractes», que comprèn un únic article, el 86, la redacció del qual és la següent:

«TÍTOL IV

De les obligacions i els contractes

Article 86.

L'explotació a majoral, conveni agrícola entre parts, pactat en qualsevol forma entre el propietari i el conrador o majoral, es regeix per allò que s'hi hagi convingut i pel que s'estableix en aquesta Compilació. En defecte d'això, hom s'ha d'atendre als usos i costums insulars.

Quan una de les parts vulgui procedir a rescindir el contracte, ha de donar a l'altra el desvis o preavis, fe-faentment o amb dos testimonis, segons el costum. Per fer-ho, té temps fins a les vint-i-quatre hores del darrer dia de l'any en curs i el conrador ha de deixar lliure i expedida la finca a les dotze hores de dia vint-i-quatre de juny de l'any vinent».

Article 24.—Es modifica la Disposició Final Segona de la Compilació del Dret Civil de Balears, que passa a tenir la redacció següent:

«Segona.—Les remissions que fa aquesta Compilació a les disposicions del Codi Civil s'han de considerar fetes a la redacció actual d'aquest».

Article 25.— S'afegeix una Disposició Final Tercera, que té la redacció següent:

«S'autoritza el Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per a aprovar, mitjançant Decret, un Text Refòs de la Compilació del Dret Civil de Balears».

DISPOSICIÓ DEROGATÒRIA

Se suprimeix el Capítol V del Títol II del Llibre I, «De les Disposicions Comunes a la successió testada i intestada», que comprèn l'article 53 de la Llei 5/1961, de 19 d'abril, així com la Disposició Addicional d'aquesta.

DISPOSICIÓ TRANSITÒRIA

«La preterició no intencional de fills o descendents a què es refereix el paràgraf 2n. de l'article 46 de la Compilació, sobrevinguda per aplicació de les normes constitucionals, no comporta la nul·litat del testament atorgat amb anterioritat a aquesta Llei i els preterits únicament tenen dret a reclamar-ne la llegítima».

A Palma de Mallorca, a dia tres de setembre de mil nou-cents vuitanta-set.

El President:

Gabriel Cañellas Fons

Artículo 85.

Podrá conferirse por cualquier título el derecho de habitación, consistente en el disfrute de los elementos y pertenencias comunes de la vivienda y, en especial, de una habitación independiente que cierre con llave. El disfrute de todos los mencionados elementos y habitación, salvo estipulación expresa en contrario, se entenderá que es en la medida suficiente para atender a las necesidades del titular del derecho, y su contenido comprenderá, a título enunciativo, todo lo relativo al «porxo», cocina, cisterna de la casa y frutas frescas.

Artículo 23.—Se añade un Título IV al Libro III de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, bajo el epígrafe «De las obligaciones y contratos», comprensivo de un único artículo 86, cuya redacción será la siguiente:

TITULO IV

De las obligaciones y contratos.

Artículo 86.

La explotación a «majoral», convenio agrícola parciario pactado en cualquier forma entre el propietario y el cultivador («majoral»), se regirá por lo convenido y por lo establecido en esta Compilación. En defecto de ello, se atenderá a los usos y costumbres insulares.

Cuando una de las partes quiera proceder a la resolución del contrato ha de dar a la otra el «desvis» o preaviso, fehacientemente o con dos testigos, según la costumbre, teniendo de tiempo para ello hasta las veinticuatro horas del último día del año en curso, debiendo el cultivador dejar la finca libre y expedida a las doce horas del día veinticuatro de junio del año siguiente.

Artículo 24.—Se modifica la Disposición Final Segunda de la Compilación del Derecho Civil de Baleares, que pasará a tener la siguiente redacción:

Segunda.—Las remisiones que hace esta Compilación a las disposiciones del Código civil se entienden hechas en su redacción actual.

Artículo 25.—Se añade una Disposición Final Tercera que tendrá la siguiente redacción:

Se autoriza al Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears para aprobar, mediante Decreto, un Texto Refundido de la Compilación del Derecho Civil de Baleares.

DISPOSICION DEROGATORIA

Se suprime el Capítulo V del Título II del Libro I, «De las Disposiciones Comunes a la sucesión testada e intestada», que comprende el artículo 53 de la Ley 5/1961, de 19 de abril, así como la Disposición Adicional de la misma.

DISPOSICION TRANSITORIA

La preterición no intencional de hijos o descendientes, a que se refiere el párrafo 2.º del artículo 46 de la Compilación, sobrevenida por aplicación de las normas constitucionales, no implica la nulidad del testamento otorgado con anterioridad a esta Ley, teniendo derecho los preteridos a reclamar únicamente su legítima.

Dado en Palma de Mallorca, a tres de septiembre de mil novecientos ochenta y siete.

El Presidente,

Gabriel Cañellas Fons